

PÄRNUMAA KALANDUSPIIRKONNA STRATEEGIA AASTANI 2030+

Sisukord

Sissejuhatus	2
Mõisted ja lühendid	5
1. Hetkeolukorra kirjeldus ja analüüs	9
1.1. Piirkonna üldiseloostus	9
1.2. Rahvastiku üldiseloostus	11
1.3. Piirkonna ettevõtluse ülevaade	12
1.4. Piirkonna tööhõive ülevaade	15
1.5. Mereala planeering, looduskaitsealad ja veekeskkonna seisund	16
1.5.1. Mereala planeering	16
1.5.2. Looduskaitsealad	17
1.5.3. Veekeskkonna seisund	18
1.5.4. Kalureid mõjutavad piirangud	20
1.6. Vesiviljelus	20
1.7. Kalandusvaldkonna ülevaade piirkonnas, hetkeolukord	21
1.7.1. Kalavarused mõjutavad tegurid sh hülged ja kormoranid	21
1.7.2. Kalavarud	22
1.7.3. Kudealad	23
1.7.4. Kalurkond, rannakalurite lisategevused, sissetulekud ja tööhõive	24
1.7.5. Kalapüügi võimalused ja mahud	28
1.7.6. Kalalaevastik	32
1.7.7. Kalanduspiirkonna sadamad ja lossimiskohad	32
1.7.8. Piirkonna kalatöötlemise võimalused ja otseturustamine	33
1.7.9. Kala tarbimisharjumused	34
1.7.10. Turg, turustamine ja eksport	36
1.7.11. Piirkonna kalandust populariseerivad tegevused	37
2. SWOT, TOWS ja arenguvajadused	38
2.1. SWOT analüüs	38
2.2. TOWS analüüs	41
2.3. Piirkonna ettevõtjate sõnastatud arenguvajadused	42
2.4. Eripärad ja potentsiaal	43
3. Visioon ja missioon	46
4. Strateegilised eesmärgid ja tegevuskava	47
4.1. Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine	47
4.2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	49
4.3. Majandustegevuse mitmekesistamine	53
4.4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine	54
4.5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine	55
4.6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	56
5. Strateegia lõimitus ja uuenduslik olemus	57
6. Kogukonna kaasamise protsess	59
7. Kohaliku tegevusgrupi töökorraldus ja projektide hindamine	61
7.1. Juhtimine ja töökorraldus, projekti konsultatsioonid, taotlusvoorud	61
7.2. Kommunikatsiooniplaan	64
7.3. Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine 2014-2020 perioodil	67
8. Projektide seire ja strateegia tulemuslikkuse hindamine, strateegia muutmine	69
9. Rahastamiskava	71
10. Sidus teiste fondide, programmidega, arengukavade ja strateegiatega	72
11. Lisad	76
11.1. Strateegia koostajad ja koostamisse kaasatud osalejate nimed	76
11.2. Mereala sügavus Pärnu ja Liivi lahes	78
11.3. Hetkeolukorra kirjeldus ja analüüs	79
11.4. Kalapüügi piiranguala koordinaadid Pärnu lahes	83
11.5. Kalandusvaldkonna ülevaade piirkonnas, hetkeolukord	85
11.6. Pärnumaa kalanduspiirkonna uuendatavate sadamate prioriteetsus	93

Sissejuhatus

Liivi Lahe Kalanduskogu MTÜ viib ellu kohalikku kalanduspiirkonna strateegiat alates 2008. aastast, mil kalanduse katusorganisatsioon Pärnumaal asutati. Piirkonna strateegia 2030+ on kooskõlas meetme määrusega „Perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“, samuti on piirkonna strateegia kooskõlas piirkondlike, maakondlike ja riiklike arengudokumentidega.

Strateegia koostamise vajaduse tingis piirkondliku arengu ning koostöö suundade määratlemine ning võimalus kasutada Euroopa Liidu toetusi rannakalanduse arendamiseks. Käesolev strateegia aastani 2030+ on koostatud arvestades Pärnumaa kalanduspiirkonna kestlikku arengut. Strateegia koostamisel kaasati erinevad osapooled, kelle ideedest ja tegevusplaanidest annab antud strateegia ka vajaliku ülevaate. Strateegias analüüsiti olemasolevat olukorda, toodi välja Pärnumaa kalanduspiirkonna tugevused, võimalused, ohud ja nõrkused. Analüüsides hetkeseisu, töötati välja erinevad tegevused ja strateegiad tegevussuundade eesmärkide sõnastamiseks ning tegevuste elluviimiseks. Sektori arendamine ja väljavalitud suunad võimaldavad ellu viia strateegia visiooni aastaks 2030+.

Pärnumaa kalanduspiirkond asub Eesti edelaosas, poolkaares ümber Liivi lahe kirdenurga, millesse sopistub madalaveeline Pärnu laht. LLKK tegevuspiirkonda kuuluvad Pärnu linn, Kihnu, Häädemeeste ja Tori vald. Tegevuspiirkond asub Pärnu ja Liivi lahe ääres, millest tuleneb ka algatusrühma nimi. MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu.

Pärnu maakonna rahvastiku suundumuste trendid näitavad valglinnastumist, mis toob kaasa Pärnu kesklinna rahvastiku vähenemise ja linnalähedaste osavaldade elanikkonna kasvu. Pärnumaa rahvastik paikneb enim rannikul, jõeäärses piirkonnas ning Pärnu kesklinna vahetus läheduses. Pärnumaa kalanduspiirkond on atraktiivne puhkusekoht, mille tulemusena piirkonna rannakülade elanikkond suvekuudel mitmekordistub.

Pärnu maakond on Eesti suurim metsandus-, jahindus-, kalandus-, mesindus- ja turbatootmispiirkond. Kalandus, eriti rannakalandus, on tähtis sissetulekuallikas rannikul ja väikesaartel. Kalanduspiirkonnas on väga oluline roll mikroettevõtetele töökohtade loojatena. Ettevõtlusaktiivsust saab pidada Pärnumaal kõrgeks ja uusi ettevõtteid luuakse vähemalt riigi keskmise kiirusega.

Kalanduspiirkonna seisukohalt ja piirkonna eripärast lähtudes käivitati 2007-2013.a. programmiperioodil Pärnu Lahe Partnerluskogu poolt koostööprojekt Romantiline Rannatee, milles lööb aktiivselt kaasa ka Liivi Lahe Kalanduskogu. LLKK on aktiivselt tegelev ka Eesti Toidutee raames, kus tutvustab laiemale avalikkusele Pärnumaa Maitseid. Üheks oluliseks eripäraks on piirkonna kalarikkus – üle 70% eesti rannikupüügist püütakse välja Pärnumaa kalanduspiirkonnas.

Strateegia koostamise käigus sõnastati Pärnumaa kalanduspiirkonna visioon:

Aastaks 2035 on Pärnumaa kalanduspiirkonnas jätkusuutlik kalurkond. Rannakülades on säilinud töökohad ja väärtusahelapõhine traditsiooniline rannakalandus on elujõuline. Tagatud on vajalik kalaressurss ja ressursi efektiivne haldamine ning majandamine koos lisandunud väiketootjatega. Rannakalandus põhineb multifunktsionaalselt toimival sadamatevõrgustikul. Pärnumaa kalanduspiirkond on jätkuvalt Eesti rannakalanduse lipulaev koos puhta silmapiiriga, ressursi majandatakse säästlikult ja võetakse ette meetmed elupaiga konkurentsi vähendamiseks.

Siin:

- on multifunktsionaalsete teenustega sadamad, mille tagamaal loodud koostöövõimalused

atraktiivseks puhkuseks kaunis looduses, romantilistes rannakülades nii kohalikule elanikule kui turistile nii maal kui merel;

- tegelevad väikeettevõtjad kohalikust omapüütud kala väärindamisega ning selle aktiivse turustamisega, pakkudes piirkonnale omaseid maitseid sh nišitooteid;
- tegeletakse merelindude ja -imetajate aktiivse ohjamisega, mille tulemusena on nende arvukus viidud optimaalsele tasemele;
- tegeletakse kalade koelmualade taastamisega ning kunstkoelmute paigaldamisega;
- on traditsioonilised rannakülad, kus säilitatakse rannakaluri elulaad koos tänapäevaste võimalustega;
- on kohalikud rannakalurid täiend- ning ümberõppe tulemusena leidnud täiendavaid väljundeid oma tegevuste mitmekesistamiseks ning taganud stabiilse lisaissetuleku ja rahavoo;
- on piirkonna arendustegevuses suurt tähelepanu pööratud rohe- ja sinimajandusele, kasutatud säästvat ning kestlikku mõtteviisi, märksõnadeks on kohalik toit ja maitseelamused kalast, mida pakuvad alati külalislahked randlased.

Piirkond otsustas rakendada kõigi kuue tegevussuuna elluviimist, seades eesmärgid strateegia elluviimiseks koos rahaliste vahenditega, milleks on perioodil 2023-2027 ca 4,5 miljonit eurot.

1. Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine – 35%

- 2030+ on kohapealne kalatöötlemine kasvanud, parandatud on kala töötlemis- ja/või hoiustamistingimusi, tegeletakse tootearendusega sh IT-lahendused, aktiivselt tegeletakse kala väärindamisega väärtusahelapõhiselt;
- 2030+ on tagatud kala ja kalatoodete kõrge kvaliteet, Pärnu kalanduspiirkonnast püütud kala on kättesaadav üle Eesti nii üritustel kui kaubandusvõrgus;
- 2030+ on piirkonna ettevõtjad kasutanud tootearendusel, töötlemisel/hoiustamisel keskkonnasäästlikke ja süsinikneutraalseid energialahendusi;

2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine – 15%

- 2030+ on piirkonnas väljavalitud kalasadamad kaasajastatud taristuga ja varustatud lossimiseks vajalike seadmetega, pakkudes mitmekesised teenuseid sadamate sissetulekute suurendamiseks;
- 2030+ sadamate turvalisuse tagamine, kasutades kaasaegseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
- 2030+ on sadamates kasutusele võetud keskkonnasäästlikke ja süsinikneutraalseid energialahendusi sadamate kulude vähendamiseks;

3. Majandustegevuste mitmekesistamine – 30%

- 2030+ on rannakalanduse mikroettevõtjad mitmekesistanud oma tegevusi erinevates valdkondades väljaspool kalandussektorit, tagamaks aastaringne stabiilne rahavoog ning sissetulek;

4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine – 5%

- 2030+ on tagatud vajalikud tingimused kalade koelmualadele ning panustatud on üldisesse keskkonnatingimuste parandamisse;

5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine – 10%

- 2030+ on kalanduspiirkonnas loodud vajalik avalik taristu turismi ja rekreatsiooni arendamiseks, piirkonna traditsioone ja identiteeti on tugevdatud läbi avalike ürituste, lastelaagrite korraldamisega tagatakse kalurite järelkasv;

6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine – 5%

- 2030+ on piirkonna rannakalurid omandanud vajalikud teadmised ja oskused oma ettevõtluse viimiseks uuele tasemele, korraldatud vajalikud õppereisid ning koolitused koostöö paremaks toimimiseks;

Tegevuste elluviimiseks korraldab tegevusrühm taotlusvoorud. Rannakalurid saavad lisaks meetme „Perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ kasutada ka teisi „Euroopa Merendus, kalandus ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021-2027“ vahendeid.

Mõisted ja lühendid

Esmakäitlemiskeskus – rekonstrueeritav või ehitatav hoone, mida kasutatakse kaluri oma püütud kala kõrgema lisandväärtuse andmiseks.

Esmasektori ehk hankiva sektori harud töötlevad loodusvarasid inimesele vajalikeks toodeteks.

Indikaator – mingi nähtuse olemasolu või ulatust mõõta lubav näitaja. Indikaatoriga saab objektiivselt mõõta, kas tegevuse mõjul on soovitud muudatused toimunud. Indikaatorid jagunevad:

väljundindikaatoriteks – mõõdab strateegia/projekti abil rahastatud tegevusi (nt tee ehitamine, koolitustele kulutatud raha või aeg jne);

tulemusindikaatoriteks – iseloomustab strateegia/projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast strateegia/projekti lõppemist (nt täienduskoolituse edukalt läbinute osakaal, loodud töökohtade arv);

mõjuindikaatoriteks – iseloomustab strateegia/projekti rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende (nt elanike ja külastajate arvu, keskmiste sissetulekute muutumine (kasv) jms).

Innovatsioon - uued teenused, tooted ja tegutsemisviisid, mida ei ole kogukonna poolt varem kasutatud.

Kai - on sadama osa, rajatis laevade sildumiseks, seismiseks ja lastimis-lossimistööde teostamiseks.

Kaitsemuul – kaitserajatis lainetuse ja jää surve vähendamiseks.

Kohalik toit –Häädemeeste, Kihnu ja Tori valla ning Pärnu linna territooriumil kasvatatud toidutooraine, ettevõtjate (sh MTÜ-de kogukonnaköökid) poolt, töödeldud, valmistatud toit.

Koostöövõrgustik – vabatahtlik ühiste huvide ja tegevusvaldkonnaga inimeste/organisatsioonide kogum, kus toimub koordineeritult huvipõhine eesmärgipärane suhtlemine ja tegevus (uue teadmise loomiseks, investeringuks jne).

Koostööprojekt – vähemalt kahe kalanduse algatusrühma või LEADER ja kohaliku algatusrühma ühine projekt siseriiklikul või rahvusvahelisel tasandil.

Kriteerium – eristamise või valiku tegemise alus.

Laeva üldpikkus - horisontaalne maksimaalne vahekaugus vööri kõige kaugema punkti ja ahtri taha ulatuva punkti vahel.

Laeva süvis - laeva kiilu veealuse madalaima punkti vertikaalne kaugus veepinnani.

Laevatee – meresõiduks ettenähtud ohutu veeala; sõiduvesi.

Lauter - looduslikult ohutu või süvendatud randumiskoht kohaliku sõidu-piirkonnaga paatidele; sügavus ca 1 m; paadisild puudub või on väga väike; olulised rajatised puuduvad; järelvalve puudub; kasutatakse mitme paadi alaliseks hoidmiseks.

Lautrikoht - randumiskoha sügavus alla 1 m; puuduvad igasugused rajatised; järelvalve puudub; üksikute paatide ajutine hoidmise või kaldale-tõmbamise koht rannas.

Logistikakeskus – lossimise koht, kus toimub ka kala esmatöötlemine ning informatsioon kala turustamise kohta. Olemas on vajalikud seadmed kala esmatöötlemiseks. Logistikakeskuses

lossitakse arvestatav kogus (ehk lossimise maht jääb esimese seitsme lossimiskoguse sisse piirkonnas) püügiruumidest 28-1 püütud kalast¹¹.

Merematk e (kruis) - kindla programmiga kollektiivne huvireis. Reeglina eeldab sadamate keti olemasolu, osalejate vahetust reisi jooksul ei toimu.

Meremiil – põhiühik kauguste mõõtmiseks merel. Rahvusvaheliselt kinnitatud standardmiil, mille pikkus on 1852 m.

Mikroettevõtte – on töötajate arvuga alla 10 ja mille aastakäive ja/või bilansimaht ei ületa 2 miljonit eurot.

Muul – merre ulatuv kaitserajatis.

Osa - aja elanik – ehk osik. Inimene, kes elab piirkonnas osa-ajaliselt: teise kodu omanik, välismaal tööl käija, sugulastel-vanematel külas käija. Sageli saavad osikutest (reeglina just vanemas eas) püsielanikud („püsikud“), kes elavad suurema osa ajast koha peal. Arvestades Eesti elanikkonna vanusstruktuuri ja paratamatult keskmise vanuse tõusu, siis võib eeldada just atraktiivse loodus-, sotsiaalse ja kultuurikeskkonnaga piirkonnas (nagu LLKK) osa-aja elanike osakaalu olulist kasvu just suveperioodil. Kohalikel seitsidel on kasulik osa-aja elanikke, nende oskusi, kontakte ja vahendeid kaasata kogukonna teenistusse. Varane kaasamine on oluline ka võimalike konfliktide ennetamiseks.

Piirkonna eripärale suunatud projekt – aitab lahendada piirkonna eripärast tingitud vajadusi (kirjeldatakse projektitaotluses).

Projektitoetus – toetus, mis antakse strateegia meetmele vastava projektitoetuse taotluse alusel, sh toetus kohalike algatusrühmade riigisisestele ja rahvusvahelistele koostööprojektidele ning nende ettevalmistavatele tegevustele.

Rannajoon – maismaa ja veekogu vaheline piir.

Rannik – mere ja maismaa siirdeala, kus on jälgitavad meretekkelised pinnavormid.

Sadam - veesõidukite sildumiseks kohandatud ja sadamateenuse osutamiseks kasutatav maa- ja veeala ning seal asuvad sadama sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud ehitised

Sadamaala - sadama funktsionaalseks tegevuseks kasutatav maa ja akvatoorium koos sinna kuuluvate kaide, lainemurdjate, kaldatammide, sadama piiridesse jäävate sisse- ja väljasõiduteedega, mida kasutatakse laevade ja kauba töötlemiseks, reisijate teenindamiseks ning muuks laevaliiklusega seotud tegevuseks.

Sadama akvatoorium - piiritletud veetee osa, mis on vajalik veesõidukite ohutu sildumise korraldamiseks ning kus sadama pidaja vastutab laevaliikluse ohutuse, turvalisuse ja keskkonnakaitse nõuete täitmise eest.

Sadamakoht - meresõidu jaoks sobilik ajalooline, kasutatav või perspektiivne randumiskoht rannajoonel.

Sadama eeskiri – sadamateenuste osutamisele esitatavad käitus-, navigatsiooni-, keskkonna-, ohutus- ja muud nõuded ning info sadama kohta.

Sadamaregister - annab koondülevaate kõigist Eestis registreeritud sadamatest, sisaldades nii mereäärseid kui ka siseveekogudel paiknevaid sadamaid.

Sadamaoperaator - isik, kes osutab sadamateenuseid sadama pidajaga sõlmitud lepingu alusel.

¹ Maaeluministeerium <http://www.agri.ee/et/varasemate-aastate-puugiandmed>

Sadama sissesõidutee – veetee osa, mis võimaldab veesõidukil sadamasse siseneda ja sadamast väljuda ning kus selleks on vajalik korraldada laevaliiklust. Sissesõiduteena käsitatakse ka sadamate ühist sissesõiduteed ja sissesõiduteed, mis läbib teise sadama akvatooriumit.

Sadama taristu - vee-ja maa-alad, kaitserajatised (lainemurdjad, muulid), kaid, navigatsioonimärgistus, ühendusteel tagamaaga, kommunikatsioonid (soojusvõrk, elektrivarustus jne.).

Sadamatasud - sadamatasudena käsitletakse tavaliselt sadama valdaja või riiklike struktuuride poolt võetavaid kohustuslikke, reederite poolt makstavaid tasusid sh lossimistasu.

Samasügavusjoon – võrdseid meresügavusi ühendav joon merekaardil.

Seirenäitaja (indikaator) – tegevussuundade ja tegevuste eesmärkide kvantitatiivsete või kvalitatiivsete tulemuste mõõtmiseks kasutatavad näitajad.

Sildumine - laeva vahetu lähenemine kaile või teise laeva parda äärde ja tema kinnitamine sinna.

Teise kodu omanik – peamiselt puhkamiseks kasutatavata maja (kinnistu) omanik, enamasti ka osa-aja elanik.

Tegevuspiirkond – tegevusrühma KOVide territoorium.

Tegevuspiirkonnas tegutsemine – äriühingu, SA või MTÜ peamine tegevus on tõendatud (käive vähemalt kuus kuud) LLKK tegevuspiirkonna territooriumil.

Tegevusrühmade rahvusvaheline koostöö – ühe või enama Eesti kohaliku algatusrühma ning ühe või enama väljaspool Eestit või Euroopa Liitu tegutseva Leader või Leader tunnustega kohaliku tegevusgrupi ühine tegevus.

Tegevusrühmade riigisisene koostöö – kahe või enama Eesti kohaliku algatusrühma omavaheline koostöö strateegia rakendamiseks (riigisisesed koostööprojektid).

Turundus – tegevuste süsteem, mille eesmärk on (võimalike) tarbijate soovide ja vajaduste tuvastamine (või loomine) ja rahuldamine ettevõttele kasumlikul viisil. Kohaturunduse eesmärk on vastava piirkonna tuntuse ja maine parandamine eesmärgiga suurendada külastusi või luua piirkonna toodetele-teenustele positiivsem foon, mis lubab küsida kõrgemat hinda.

Toimepiirkond – kohalikule toorainele lisandväärtuse andmine tegevuspiirkonnas tegutseva mikroettevõtja poolt.

Turism – on inimeste reisimist väljapoole nende igapäevast elukeskkonda puhkuse, äri või muudel eesmärkidel kestusega kuni üks kalendriaasta. (World Tourism Organisation)

Turist -ehk ööbimisega külastaja on isik, kelle reis väljapoole oma igapäevast elukeskkonda hõlmab vähemalt üht ööbimist sihtkohas.

Turismoode on terviklik külastuselamus, mis tugineb füüsilistele, emotsionaalsetele ning elamuslikele elementidele, koosnedes väga mitmesugustest erinevatest toodetest, teenustest ja viisist, kuidas neid külastajale pakutakse.

Väikesadam - sadam või sadama osa, kus osutatakse sadamateenuseid alla 24-meetrise kogupikkusega veesõidukitele.

Kalasadam – kalalaevastiku laevade teenindamiseks rajatud või kohandatud sadam, mille territooriumil on harilikult külmhooned ja laadimis-lossimis vahendid.

Multifunktsionaalne sadam - osutab teenuseid nii turismialustele kui kalalaevastikule.

Lühendid

EL -Euroopa Liit

EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EKF – Euroopa Kalandusfond 2008-2013

EMKF – Euroopa Merendus ja Kalandusfond 2014-2020

EMKVF – Euroopa Merendus, Kalandus ja Vesiviljelusfond

KOV – kohalik omavalitsus

KPK - kalanduspiirkond

LLKK - Liivi Lahe Kalanduskogu

LLRR - Liivi Lahe Räimerada

MK - Maakond

MTÜ – mittetulundusühing

OTT – otse tootjalt tarbijale

PLPK – Pärnu Lahe Partnerluskogu

PRIA – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet

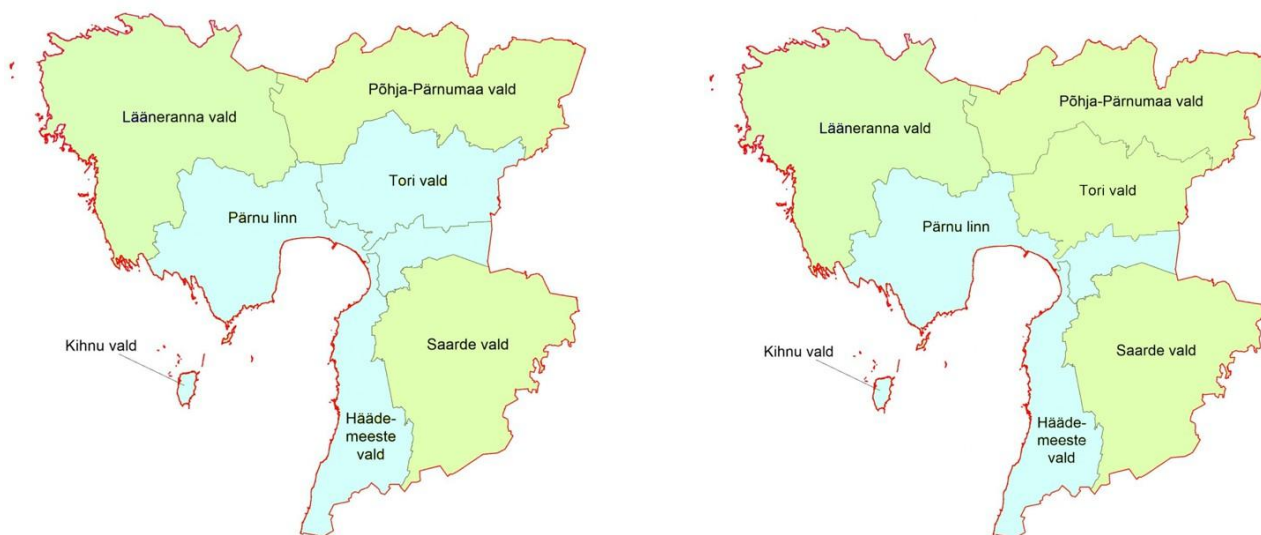
RR - Romantiline Rannatee

1. Hetkeolukorra kirjeldus ja analüüs

1.1. Piirkonna üldiseloostus

Pärnu maakond asub Eesti edelaosas, poolkaares ümber Liivi lahe kirdenurga, millesse sopistub madalaveeline Pärnu laht. Eesti Vabariigi maismaaterriitoriumist (43 465,32 km²) hõlmab Pärnumaa 12,5%. Pärnu maakond on Eesti suurima pindalaga – 5 418,73 km², millest saared ja laiud hõlmavad 23 km². Pärnumaal on 444 saart ja laidu (2 222-st Eestis), millest elanikega on asustatud Kihnu (17,10 km²) ja Manija (2,07 km²). Pärnu maakonna rannajoone pikkuseks on 635 km, millest 448 km jääb mandriossa ning 187 km saartele ja laidudele. Kohaliku omavalitsuse üksusi on maakonnas seitse, sh üks linn ja kuus valda².

MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuspiirkonda kuuluvad Häädemeeste, Kihnu ja Tori vald ning Pärnu linn (sh Audru, Paikuse ja Tõstamaa osavald). Seega hõlmab Pärnumaa kalanduspiirkond kogu maakonnast 1 976,99 km², moodustades kogu maakonnast 36,48% maismaaosas. Tegevuspiirkond asub Pärnu ja Liivi lahe ääres, millest tuleneb ka tegevusrühma nimi. MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu (edaspidi LLKK).

Joonis 1. Tegevuspiirkonda kuuluvad KOV-d. **Joonis 2.** Tegevusgrupiga liitunud KOV-d

Pärnu lahte suubuvad Pärnu jõgi, Audru jõgi, Lindi oja, Tuuraste oja ja Põldeotsa peakraav. Ligi 80% vee juurdevoolust langeb Pärnu jõele. Selle tulemusena on Pärnu lahe vesi vähesoolane, 4 – 5 ‰.

Piirkonna suuremateks siseveekogudeks on Ermistu, Tõhela ja Lavassaare järved. Kalanduspiirkonna pikk rannajoon, Pärnu kuurortlinn, Kihnu ja Manija saared ning arvukalt siseveekogusid loovad head eeldused turismi arendamiseks: rannakülade miljöö, kalastamine, linnuvaatlus, rannapuhkus jne.

Liivi laht³ on Kuramaa kirderanniku, Vidzeme ranniku, Eesti edelaranniku ja Saaremaa vaheline Läänemere osa, mis jaguneb Eesti ja Läti territoriaalveeks. Lahe põhjarannik on liigestunud ja madal, 5 m sügavusjoon kulgeb rannast 10–15 km kaugusel (vt Lisa 11.2). Sügavaim koht asub

² Arengustrateegia Pärnumaa 2035+

<https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Pärnumaa%20arengustrateegia%2001.01.2019.pdf>

³ http://entsyklopeedia.ee/artikkel/liivi_laht2

Kuramaa ranniku lähedal Mõrsragsi haudmikus (66 m). Vee temperatuur jääb suvel 17–18 °C vahemikku, madalates lahtedes kuni 19 °C, talvel keskmiselt 0 °C. Jääkate katab lahte jaanuarist aprillini, üleni jäätub 30% talvedest, 28% talvedest ei külmu lahe keskosa. Aastas saab Liivi laht vett 30,7 km³ jõgedest ja 10,3 km³ sademeist, vee soolsus (3,5–6,5‰) on üldiselt väiksem kui Läänemere avaosas. Pindmine soolsus Liivi lahes on 5–6 ‰. Pärnu lahes 3–4 ‰, kevadise suurvee ajal langeb alla 1 ‰.

Pärnu laht⁴ on Eesti edelaranniku suurim laht. Lahe pikkus üle 20 km, suurim laius lahesuus Tõstamaa poolsaare lõunatipu Torila neeme ja Pikla nina vahel 11,5 km, pindala ligi 400 km², suurim sügavus lahesuus 12 ja keskosas 8 m. Pärnu lahe rannajoone pikkus on ligikaudu 140 km. Lahesuus asuvad väikesaared Sorgu, Manilaid ja Anõlaid. Lisaks on siseosas rannikul 22 väikesaart. Keskmise veetemperatuur ranna lähedal juulis 18,5, kõrgeim 24–26 °C, keskosas kõrgeim 22–24 °C, soolsus Pärnu jõesuudme lähedal kevadel 0–0,8‰, sügisel kuni 5,5‰, jääkate detsembrist aprillini (keskmiselt 142 päeva);aju- ja pagunähtus suur, suurim veetaseme kõikumine mõõdetud Pärnus (373 cm). Laiaulatusliku liivaranna (Pärnus, Uulus, Valgerannas) ja suvise sooja merevee tõttu on Pärnu lahe äärsed suplus- ja puhkepaigad Eesti parimaid.

Pärnumaal on 189 vooluveekogu, neist 65 jõe ja oja valgala pindalaga üle 25 km². Pikim on Pärnu linnas merre suubuv Pärnu jõgi, mis on pikkuselt teine Eestis ning oluline kalade kudejõgi.

Geograafilisest asendist ning looduslikest oludest lähtuvalt on Pärnu maakond oluline turismisihtkoht Baltimaades. Tuntuimateks turismisihtkohadeks Pärnumaal on Pärnu linn, maakonna rannikualad, Kihnu ja Jõulumäe. Pärnu mereäärne asend ja Via Baltica rahvusvaheline maanteeühendus loovad head eeldused puhkajate ja turistide liikumiseks nii meritsi kui ka autotransporti kasutades. Soodustamiseks puhke- ja turismimajanduse kestlikku arengut ning aastaringset toimimist, toetab Pärnumaa mereplaneering mereturismi mitmekesistamist loodus-, kala-, linnu-, surfi turismi vms näol. Pärnumaa mereplaneering toetab turismi arengut Pärnumaal, senisest selgem mereruumi kasutamine, loob pikaajalised võimalused mitmekülgsede rekreatsioonivõimaluste ning tasakaalustatud turismi arendamiseks.

Pärnumaa kalanduspiirkonna atraktiivsuse kujundavad romantilised rannakülad, kohalik kultuuri-, ajaloo- ja looduspärand. Rannakülasi iseloomustab esmasektori (primaar ehk hankiva sektoriga, mis hangib oma hüved loodusest) kahanemine, püsielanikkonna vähenemine ning suvitajate ja osa aja elanike arvu kasv, mis on tekitanud nõudluse mitmekesiste teenuste kasvu järele.

Rannakülade elanikud on läbi aegade olnud ettevõtlikumad, kuna kehvad põllumajandustingimused sunnivad alternatiivseid lahendusi otsima. Samas on mere lähedus võimaldanud nii perele toitu hankida kui ka külaelanikele, suvitajatele ja läbisõitjatele mereande müüa.

Piirkonna turismiga tegelevate ettevõtete peamine eripära seisneb multifunktsionaalsuses, kus lisaks majutusele pakutakse erinevaid vaba aja veetmise võimalusi. Suur osa ettevõtjaid teeb omavahel koostööd, pakkudes koos teiste ettevõtjatega kompleksteenuseid, milleks on erinevad matkateenused, rakendisõidud kelgukoortega jne.

Pärnumaa kalanduspiirkond on kaubamärgi Romantiline Rannatee (edaspidi RR) piirkond, kuhu kuulub MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu poolt ellu kutsutud Liivi Lahe Räimerada (edaspidi LLRR) (vt täpsemalt ptk 2.4.), mis on ühine nimetaja rannakülade ja kultuuri ning rannakalanduse tegevuste tutvustamiseks.

⁴ http://entsyklopeedia.ee/artikkel/p%C3%A4rnu_laht1

Pidevalt näitab kasvutrendi osa aja elanike arvu kasv ehk teise või kolmanda kodu omanikud⁵, need on suvekodu omavad inimesed, kes elavad piirkonnas reeglina suviti.

Osa aja elanike arvukuse kasvu tõttu on oluline liita nad kogukonnaga ja kaasates neid kohalikesse tegemistesse. Oluline on neid nõ „nähtamatuid kohalikke kodanikke“ teavitada kohalikest väärtustest ja kommetest just selle tõttu, et sageli tulevad osa- aja elanikud selleks, et jääda paikseks. Uute püsielanike kohale meelitamine võib olla osa kogukonna kasvatamise ja kujundamise strateegiast.

1.2. Rahvastiku üldiseloostus

Selguse huvides lähtuti rahvastiku ülevaate koostamisel haldusreformijärgsest 2017. aastast, uute kohalike omavalitsuste piiridega. Pärnumaa kalanduspiirkonna Audru ja Tõstamaa vald ühinesid Pärnu linnaga, Varbla vald Lääneranna vallaga, mis jääb programmiperioodil 2021-27 MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Seltsi haldusalasse. Samuti ühinesid Tahkuranna ja Häädemeeste vald. Uue vallana on piirkonda lisandunud Tori vald.

Pärnu maakonnas elas seisuga 01.01.2022.a. 86 402 inimest. LLKK tegevuspiirkonnas elas sama aja seisuga 68 833 inimest, mis moodustab 79,7% kogu Pärnu maakonna rahvastikust (vt Lisa 11.3 tabel 1).

Haldusreformi järgselt elab Pärnu linna omavalitsuses 2022.a. seisuga 50 942 elanikku, mis moodustab 59% maakonna elanikest (86 402) (vt Lisa 11.3. joonis 1). Keskuslinnal on väga oluline mõju Pärnumaa sotsiaalmajanduslikule arengule tervikuna. Seega on Pärnu linnapiirkond, mis koosneb keskuslinnast Pärnust ja tema tagamaa toimealast (Audru, Paikuse, Tõstamaa) käesolevast määratlusest tegelikkuses oluliselt laiem.⁶

Pärnumaa rahvastik paikneb enim rannikul, jõeäärses piirkonnas ning Pärnu keskuslinna vahetus läheduses (Lisa 11.3 joonis 2). Pärnumaa asustustihedus on 16 inimest km² kohta, mis jääb Eesti keskmisele näitajale alla (30 in/km²). Kalanduspiirkonna asustustihedus on kõige tihedam Pärnu linnas 59,7 inimest km² ja kõige madalam Häädemeeste vallas 9,3 inimest km².⁷

Pärnu maakonna rahvastikupüramiid (vt Lisa 11.3. joonis 3) näitab, et kõige enam on maakonna rahvastikust naisi ja mehi vanuses 50-54 eluaastat. Maakonna rahvastikust on 47,2% mehed ja 52,8% naised. Püramiidist nähtub, et väljakutseks on rahvastiku vananemine ning sellega kohanemine.

Pärnu maakonna elanike arv viimase kolmekümne aasta (1990-2022) jooksul on vähenenud enam-vähem samal kiirusel kogu Eesti näitajaga (-14,2% Pärnumaal ja -15,2% Eestis). Pärnu maakonna rahvastiku osatähtsus Eestis on jäänud enam-vähem stabiilseks ca 6-7%.

Arvestada tuleb ka suurt hulka osa -ajaga elanikke, kes saavad Pärnumaa kalanduspiirkonna rannaküladesse oma suvepuhkust ja/või nädalalõppu veetma, on kasulik kaasata neid inimesi piirkonnaülesesse turundamisse ja tutvustamisse, samuti kohalike toodete otseturustamisse, aga ka turismiteenuste tarbimisse.

2017-2022. aastatel kasvas kõige rohkem (+7,2%) 7-15 aastaste laste osakaal, samuti kasvas eakate osakaal (+4,8%), vähenes (-3,7%) tööealiste elanike osakaal (vt Lisa 11.3. tabel 2). Kuna piirkonnas on uute ja kvalifitseeritud töötajate leidmine raskendatud, tuleb seetõttu rohkem tähelepanu pöörata tööikka jõudvatele noortele ja töövõimaluste loomisele piirkonnas.

⁵ https://ajakirimaja.ee/wp-content/uploads/2020/04/Eva-Liisa-Lepik_Rannakultuuriruumid_postrid.pdf

⁶ Pärnu linnapiirkonna strateegia aastateks 2022–2027

⁷ Statistikaamet <https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik/rahvastikunaitajad-ja-koosseis/rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0291U>

Sündide arv ja selle muutumine ei ole lihtsalt üks paljudest rahvastikunäitajatest, vaid tegemist on ühe prima piirkonna arengut ja elujõudu iseloomustava indikaatoriga. Laste sünnid näitavad, et piirkonnas elab fertiilses eas inimesi ning et piirkonnas tahetakse elada.

Perioodil 2018-2021 sündis Pärnu maakonnas 821 last aastas ning surmade arvuks aastas oli 1 351. Loomulik iive oli vaadeldaval perioodil negatiivne -524, kuna surmade arv (ilmselt tulenevalt COVID-19) suurenes ca 24%. Sündide arv vähenes samal perioodil 6,6% (vt Lisa 11.3. joonis 4).

Rahvastikuprotsessides domineerib sisseränne. Rändesaldo Pärnu maakonnas oli perioodil 2018-2021 positiivne, maakonda rändas sisse keskmiselt 2 188 inimest aastas, välja rändas samal ajal 1 939 inimest (vt Lisa 11.3. joonis 5). 85-90% Pärnu maakonna rändest moodustab ränne maakonnast Pärnu linna.⁸

Vaadeldes maakonnasisest tööga seotud pendelrännet, siis sellest moodustab suure osa Pärnu linna toimepiirkond. Riigisisese töörande puhul oli ja on Pärnumaalaste jaoks atraktiivsem Harjumaa, eriti Tallinn. Kuivõrd Pärnumaal toimub pendelränne pigem oma maakonna piires, siis on mõistlik keskenduda senisest enam uute töökohtade loomisele ning olemasolevate töökohtade säilitamisele. Kalanduse valdkonnas on see eelkõige püütud toormele lisandväärtuse andmine ning ühiselt toodete sh värske kala turustamine. Täiendavalt on oluline turismivoogude kasvatamine aastaringseks ning teise kodu omajate hulgas kohalike toodete tarbimise suurendamine.

Pärnumaalase keskmine vanus on 43,4 aastat. Üle 65-aastaste osatähtsus maakonna rahvastikus on oluliselt kasvanud, mida on toetanud nii viimaste aastakümnete madal sündimus kui ka keskmise eluea tõus.

Statistikaamet andmetel oli ülalpeetavate määr Eestis 2022. aastal ning 2021. aastal 58,2. Pärnu maakonna näitaja on mõlemal aastal kehvem, kui Eestis keskmine, 2022. aastal oli määr 63, ning 2021. aastal 63,1. Parem on seis Pärnumaa Kalanduspiirkonna Kihnu vallas, kus ülalpeetavate määr on madalam, kui Eestis 55,8 (vt Lisa 11.3. joonis 6)⁹.

Rahvastiku arengut iseloomustab hästi ka demograafiline tööturusurve indeks ja ülalpeetavate määr. Demograafiline tööturusurve indeks iseloomustab tööturule sisenevate (vanuses 5-14) ja sealt väljuvate inimeste (vanuses 55-64) arvukuse vahetulevikus, indeksi väärtuse langemine alla 1,0 viitab tööjõupuuduse võimalikule ohule. Tulenevalt laste suuremast arvust on Pärnu maakonna tööturusurveindeks 0,8, ehk siis tööturult väljuvate kohta on maakonnas 0,8 tööturule sisenejat. Kahjuks ei ole see number enam nii hea, kui vaadata kalanduspiirkonna kohalikke omavalitsusi. Kõige kurvem on olukord Kihnu vallas, kus tööturusurve indeks on 0,55. Hea on olukord Tori vallas ja Pärnu linnas, kus tööturusurve indeks on vastavalt 1,02 ja 0,87.¹⁰

1.3. Piirkonna ettevõtluse ülevaade

Pärnu maakond on Eesti suurim metsandus-, jahindus-, kalandus-, mesindus- ja turbatootmise piirkond. Kalandus, eriti rannakalandus, on tähtis sissetulekuallikas rannikul ja väikesaartel. Suurte metsa- ja soomassiivide olemasolu on aluseks teistele nimetatud valdkondadele. Metsad, mis hõlmavad ligi 54% maakonna territooriumist, on üheks maamajanduse alustalaks. Seetõttu

⁸ Pärnu linnapiirkonna strateegia aastateks 2022–2027

⁹ Statistikaamet RV063U

¹⁰ Samas RV063U ja RV06U

on metsamajandusel suur roll töökohtade tagamisel Pärnumaal. Lisaks annavad metsad täiendavaid võimalusi turismi- ja puhkemajanduse korraldamisel.¹¹

Majandussektorite osakaalu järgi jagunes SKT 2020. aastal järgmiselt: põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük 5,6%, tööstus ja ehitus 36,8%, teenused 57,6%. Pärnumaa eksport 2022. aastal oli 345,46 miljonit eurot ja import 259,81 miljonit eurot, mis moodustas Eesti vastavast näitajast 4% ja 2,9%. Perioodil 2018-2020 Pärnumaa SKP vähenes (6,5%).

Pärnu maakonnas oli Statistikaameti andmetel 8 697¹² statistilisse profiili¹³ kuuluvat ettevõtet. Samal ajal oli kalanduspiirkonnas 7 109 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet, mis moodustas Pärnu maakonna ettevõtetest 81,7%. Kui vaadata ettevõtteid tegevusalade lõikes, siis oli kalanduspiirkonnas kõige enam ehitusettevõtteid (1 050) ehk 14,8%, teisel kohal olid ettevõtted, mis tegelevad hulgi- ja jaekaubanduse ning mootorsõidukite remondiga (1 036) ehk 14,6%, kolmandal kohal põllumajandus, metsamajandus ja kalapüügi ettevõtted (848) ehk 11,9%.

Tabel 1. Majandusüksused õigusliku vormi järgi 2017-2022¹⁴

Õiguslik vorm	2017		2022		Muutus	
	MK ¹⁵	KPK ¹⁶	MK	KPK	MK	KPK
Aktsiaselts	101	87	84	68	-17	-19
Osaühing	5 515	4 659	6 836	5 742	+1 321	+1 083
Füüsilisest isikust ettevõtja	2 228	1 670	1 733	1 267	-495	-403
Täisühing	1	1	3	3	+2	+2
Tulundusühistu	20	12	20	11	0	-1
Usaldusühing	25	25	20	17	-5	-8
Mittetulundusühing	1 801	1 332	3 208	2 428	+1 407	+1 096
Sihtasutus	30	21	27	17	-3	-4
Riiklik üksus	6	5	5	5	-1	0
Kohaliku omavalitsuse üksus	224	133	150	90	-74	-43
Välismaa äriühing			1	1	+1	+1
Kokku	9 951	7 943	12 087	9 649	+2 136	+1 706

Õigusliku vormi järgi on kalanduspiirkonnas 2022.a. seisuga kõige rohkem osaühinguid (59,5%), sellele järgnevad mittetulundusühingud (25,2%) ning füüsilisest isikust ettevõtjad (13,1%). Kalanduskogu piirkonnas on suur FIE-de osakaal just rannakalurite hulgas.

Kalanduspiirkonnas on väga oluline roll mikroettevõtetel töökohtade loojatena. Pärnumaa kalanduspiirkonnas oli 2022.a. seisuga registreeritud 7 109 ettevõtet, neist 95,1% oli alla 10 töötajaga väikeettevõtteid (6 761), töötajate arvuga 10-49 oli 4,2% ettevõtetest (299), 50-250 töötajaga oli 0,6% ettevõtetest (44). Suurettevõtteid töötajate arvuga üle 250 on Pärnu linnas 5 ettevõtet, väljapool Pärnu linna suurettevõtteid ei ole. Kalanduspiirkonnas on suur roll ka FIE-del, kes tegelevad kalapüügi või vesiviljelusega. 2020.a. oli nende arv 663 inimest.¹⁷

¹¹ Pärnu maakonnaplaneering <https://maakonnaplaneering.ee/wp->

¹² Statistikaamet ER0720

¹³ Statistiline profiil — esialgne aktiivsete majandusüksuste kogum, kuhu kuuluvad profiili koostamise aasta jooksul tegutsenud üksused, k.a need, mis tegutsesid vaid osa aastast. Allikas: Statistikaamet: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/metoodika-ja-kvaliteet/esms-metaandmed/20901#3-Statistika-esitus-2>

¹⁴ Statistikaamet ER007

¹⁵ Maakond

¹⁶ Kalanduspiirkond

¹⁷ Statistikaamet EM81

Ettevõtlusaktiivsust saab pidada Pärnumaal kõrgeks ja uusi ettevõtteid luuakse vähemalt riigi keskmise kiirusega. Ettevõtete arvult 1 000 elaniku kohta on Pärnumaa maakondade pingereas alguses. Ettevõtete arv 1 000 elaniku kohta on üle 90% Eesti keskmisest. Teenuste sektoris on tähtsal kohal turism ja puhkemajandus.

Pärnu ja Liivi lahe piirkond on Eesti tähtsaim rannakalanduse piirkond, andes ca 70% kogu Eesti rannapüügist. Samas on kalapüük hooajaline, mistõttu rannakalurid toimetavad lisaks kalapüügile nii põllumajanduses, aianduses, metsanduses, mesinduses aga ka turismisektoris.

Kui siseturiste meelitavad suvepealinna meri, rand ja kultuuriprogrammid, siis võtmesõnaks välituristidele on Pärnu kui kuurortlinn. Üha enam populaarsust kogub ka mujal Pärnumaal asuv vaatamist ning kogemist vääriv. Järjest enam leiab nii sise- kui välituristi avastamas Pärnumaa imelist rannikuala. Rannaäärses ettevõtluses on kesksel kohal turism ja kalandus, mis on omavahel seotud nii taristu kaudu (sadamad) kui ka tegevuste kaudu (nt harrastuskalapüük, puhkus mere ääres, aktiivne tegevus veel jne).

Majutuste arvus 1 000 elaniku kohta on Pärnu maakond teisel kohal riigis Tallinna järel ja kindlustab 11% kõigist majutustest. Enne COVID-19 kriisi külastas maakonda aastas hinnanguliselt miljon inimest ja nende kasutada on üle 8 800 voodikoha. Statistikaameti andmetel ööbis 2021. aastal 75% majutatutest maakonnakeskuses Pärnus. Pärnumaa on Tallinna (Harjumaa) järel turismi sihtkoht number kaks Eestis.

Voodikohti on Pärnumaal tipphooajal kokku juba üle 9 000 (2021. a). Üle poole voodikohtadest asub Pärnu linnas: ligikaudu 4 000 aastal 2009, viis aastat hiljem 4 400 ja ligikaudu 5 000 voodikohta alates 2017. aastast. Maakond on geograafiliselt ebaühtlase majutusteenusega kaetud. Suurem osa majutusasutusi asub suvituskohana tuntud omavalitsuste territooriumidel ehk Pärnus ja rannikupiirkondades. Majutusteenuses on pakkuda variandid kodumajutusest nelja täрни hotellideni. Palju puhkekülasid ja -laagreid asub rannaäärsetes piirkondades ning need töötavad peamiselt kõrghooajal ehk suvisel perioodil.¹⁸

Kahe programmiperioodi (2007-2013 ja 2014-2020) jooksul on paljud rannakalurid oma tegevust mitmekesistanud turismi valdkonnas, pakkudes piirkonda külastavale turistile nii aktiivseid tegevusi kui ka harrastusliku kalapüügi tegevusi. Lisandväärtusena tuleb kaaluda majutusteenuse arendamist kalanduspiirkonna kalurite poolt pakutavate teenuste täiendamiseks.

Hetkel on turismiteenused ja pakutavad turismipaketid veel vähe seotud kalapüügi ja kala töötlemisega, mis võib olla tingitud ettevõtjate vähesest omavahelisest koostööst. Kalurite tagasihoidlikku valmisolekut uusi asju ette võtta võib mõjutada vähene teadlikkus ettevõtlusalastest toetustest, nõrk ettevõtlusoskuste tase ning väike omafinantseerimise võimekus. Mereturismi aga ka jõeturismi potentsiaali kasutatakse, kuid seda võiks veelgi enam ekspluateerida ka väljaspool suvehooaega. Lisaks mõjutab seda taristu ebapiisavus ja kohati halb seisukord (sadamad ja sadamarajatised, maismaal asuv tugistruktuur, turismiasutuste materiaalne baas). Sealt tulenevalt pakutavate teenuste vähesus või ebapiisav teenuste kvaliteet, mis eelkõige mereturistile on oluline nt sadamates asuvad infotahvlid, puhkekohad jm.

Pärnu maakonna majanduses on tähtis tasakaalu leidmine kahel suunal. Need on mitmekesise ettevõtluse tagamine kontsentratsiooniriskide maandamiseks: paindlikkus ja hajutatus ning nutikas spetsialiseerumine ettevõtete lisandväärtuse kasvatamiseks. Sarnaselt enamuse Eesti maakondadega on ettevõtete arengu takistus ka vajalike oskustega tööjõu kättesaadavus. Pärnumaa majanduse konkurentsivõime sõltub paljuski sellest, kuidas õnnestub ettevõtted kindlustada kvalifitseeritud noore tööjõu pealekasvuga. Samuti on olemas piirkonnaspetsiifiliste

¹⁸ Arengustrateegia Pärnumaa 2035+

[https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+\(1\).pdf](https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+(1).pdf)

ressursside ja arengueelduste (looduspärand, suvepealinn, turismi- ja puhkemajanduse kompetents, märgalad, taastuvenergia) potentsiaal majanduses.¹⁹

Samas on Pärnumaa siiski polüfunktsionaalse majandusega maakond. Pärnumaal on esindatud peaaegu kõik majandusharud. Töötlev tööstus oma juhtivate tootmisharude – puidu- ja mööblitootmise, tekstiili-, elektroonika- ja metallitööstusega – on koondunud peamiselt omaette piirkonda (nn Ehitajate tee piirkonda ja Loode-Pärnusse).

Pärnumaal on suur metsamaa pindala 541,94 tuhat hektarit²⁰, mille tulemusena on Pärnumaa ka suurima metsaraiega (nt 2022.a. üle 1,5 miljoni m³) regioon Eestis. Pärnumaa metsaraie moodustab 11% kogu Eesti raiemahust. Arvestades maakonna suurust ja metsarikkust on Pärnumaa Eesti suurim jahinduspiirkond, millest tulenevalt pakutakse ka jahiturismi teenust.

1.4. Piirkonna tööhõive ülevaade

Pärnu maakonna valdav osa töökohtades asub Pärnu linnas. Rohkem kui pooled väljaspool Pärnu haldusalas elavatest töötajatest käivad tööl Pärnus. Kasvamas on hõivatute arv programmeerimise, kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuses. Pärnu linna geograafilised omadused – pikk rannajoon koos kalarikka merega, metsa- ja rabamassiivid, põllumajanduseks sobilike maade olemasolu soodustavad loomuliku eeldusena primaarsektorit. Sellest olenemata on oodata töökohtade vähenemist põllumajanduses ja jaekaubanduses Kuivõrd Pärnu maakonna valdav osa töökohtadest asub Pärnu linnas, kujundab maakonna palgatasemeid enam Pärnu omavalitsuse elanike sissetulek.

Pärnumaa palgatöötaja kuu keskmine brutotulu 2022. aastal oli 1 381,84 eurot, küündides maakondade lõikes aastastatistika järgi 9. kohani Eestis, kuid jääb 14,7% alla Eesti keskmisele 1 619,79 eurot. Kalanduspiirkonnas on kuu keskmine brutotulu sama aja seisuga veidi kõrgem, kui maakonna keskmine ehk 1 385,69 eurot²¹. Kalandussektori (EMTAK koodid: 03111, 03211, 10201, 03121, 03221) keskmine brutotulu 2021. aastal oli 1 062 eurot²².

Statistikaameti andmetel oli 2022. aasta lõpu seisuga registreeritud 44,6 tuhat töötajat, kellest hõivatute arv moodustas 42,4 tuhat, tööjõus osalemise määr oli 74,4 % ja tööhõive määr 70,7%²³.

Seisuga 01.01.2023.a. oli töötuid Pärnu maakonnas 3 372 ja kalanduspiirkonnas 2 569, kelle täiend- ja ümberõppe kaudu tööturule suunamine on olulise tähtsusega majandusarenguks kohtadel.²⁴ Suurt rolli kujutavad töötute hulgas Ukraina sõjapõgenikud, kes on saabunud Pärnumaale pärast 2022.a. alanud sõjategevust ning ennast siin töötuna arvele võtnud 342 inimest.²⁵ Põllumajandus-, metsandus- ja kalandussektoris oli sama aja seisuga maakonna töötute arv 71 inimest, kes moodustasid 2,1% kogu töötute arvust. Töötute arv Pärnu maakonnas ja kalanduspiirkonnas jaanuar 2023.a Pärnu maakonnas üle 3 tuhande isiku (3372), Kihnus 23, Häädemeeste vallas 193, Tori valla 447 ja Pärnu linnas 2038 inimest.²⁶

Palgatöötajate osatähtsus on suurem Pärnu linnas ja linnalähedastes valdades, palka saavaid tööinimesi on vähem maapiirkonnas. Maapiirkonnas on suurem kodus töötajate ja pensionäride

¹⁹ Arengustrateegia Pärnumaa 2035+

[https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+\(1\).pdf](https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+(1).pdf)

²⁰ https://keskkonnaportaali.ee/sites/default/files/Teemad/Mets/SMI2021_tulemused.pdf

²¹ Statistikaamet ST004

²² EMTA andmed 18.08.23.a

²³ Statistikaamet TT4661

²⁴ <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/registreeritud-tootud>

²⁵ <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/rahvusvahelise-kaitse-saajad>

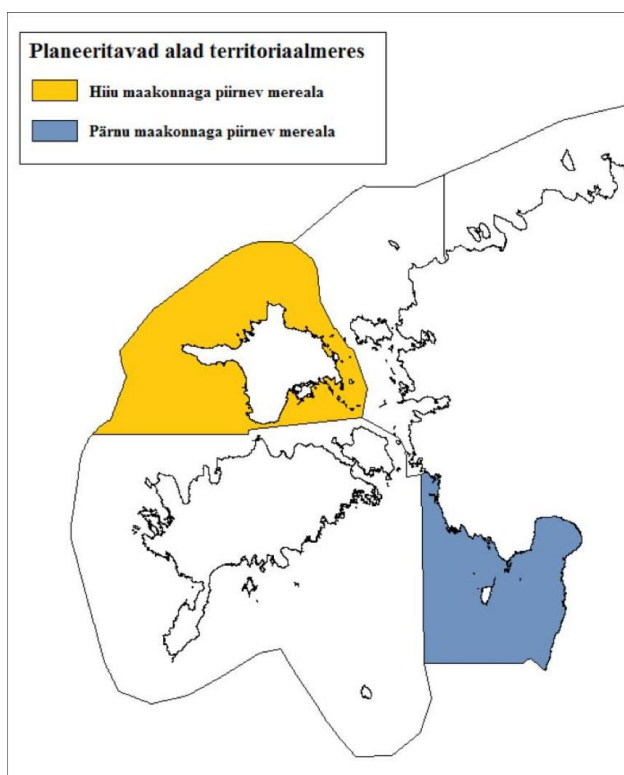
²⁶ <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/registreeritud-tootud>

osakaal ning tegeletakse pereettevõtlusega. Senisest enam tuleb toetada neid kalanduspiirkonna inimesi, kes loovad endale ja oma pereliikmetele ise töökoha väärindades kohalikku toorainet ja kasutavad kohalikke ressursse. Arvestades rannäärse piirkonnaga ja puhke- ning turismimajanduseks vajalike ressursside olemasoluga tuleb senisest enam pöörata tähelepanu ka turismivoogude kasvatamiseks aastaringseks. Täna on piirkonnas turismiarendus suunatud vaid suvisele perioodile, samas on olemas võimalused ja potentsiaal aastaringseks tegevuseks.

1.5. Mereala planeering, looduskaitsealad ja veekeskkonna seisund

1.5.1. Mereala planeering

Pärnu maavanema 17.04. 2017.a. korraldusega nr 1-1/17/152 kehtestati Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering²⁷. Pärnumaa mereplaneeringu ala suurus on 2 597 km². Valdavalt on tegemist Eesti riigi sisemerega (81%), vaid 495 km² suurune ala planeeringuala lõunaosas on rannikumeri ehk territoriaalmeri (19%).

Joonis 3. Pärnu mereala planeeringu ala tähistatud sinisega

Planeeringus käsitletud valdkonnad on kalandus, vesiviljelus, meretransport (laevandus, sadamad, taliteed ja jäärajad) ning sellega seotud taristu, puhkemajandus ja turism (avalikult kasutatav rannaala, purjetamine, mittemotoriseeritud mereturism ja meresport, veemotosport ja jetisõit, kaitstavad loodusobjektid), kultuuriväärtused ja merearheoloogia (Kihnu kultuuriruum ja Kihnu Väina Merepark), taastuvenergeetika, kaadamisalad, meretranspordiväline taristu, riigikaitse ja mereohutus. Iga valdkonna kohta on toodud põhimõtted, mida peab järgima edaspidisel arendustegevusel, hoonestusloa menetlemisel, mõjude hindamisel ja teiste tegevuste kavandamisel merealal. Näidatud on funktsionaalsed seosed maismaa ja mere vahel. Tehtud on ettepanekud õigusaktide muudatusteks, et kohalikele omavalitsustele tulevikus laieneks rohkem

²⁷ <https://maakonnaplaneering.ee/maakonna-planeeringud/parnumaa/parnu-mereala-maakonnaplaneering>

õigusi tegutsemiseks ühe meremiili kaugusel merealal. Välja on toodud mereplaneeringu elluviimiseks vajalikud tegevused.²⁸

Arvestades rahvusvahelises mereala planeerimise raamistikus rõhutatud mereala erinevate kasutusviiside kooskasutust üldise ökosüsteemse lähenemisviisi raames, on planeeringulahenduse väljatöötamise aluseks Pärnumaa mereala arenguvisioon, mis põhineb tasakaalustatud arengustsenaariumil (erinevate stsenaariumite kooskõsitlemine).

Vastavalt mereala planeeringule on Pärnumaa mereala ökoloogiliselt puhas ja väärtuslik meri, mis on asukohaks:

- kestlikule kalandusele, mis on Pärnumaa rannaladel traditsiooniline majandusharu, millega on seotud paljud kohalikud inimesed. Pärnu laht on „kalade häll“ ja „kalanduse häll“;
- turismile ja puhkemajandusele, mis on Pärnu maakonnas väga oluline tegevusala. Oluline on turismivaldkondade ja puhkevõimaluste mitmekesisus;
- hoitud ja väärtustatud loodus- ja kultuuriobjektidele, arvestades ja toetades piirkonna inimtegevust ja kultuurilist eripära koos sellest tulenevate erisustega loodusressursside kasutamisel;
- toimivatele sadamatele ja laevateedele, mis tagavad ohutu laevaliikluse, samuti ühendused asustatud väikesaartega.

Samuti on mereala planeeringus välja toodud eeliskasutusega alad: laevateed ja ankrupaik; veeliikluslad ja perspektiivsed laevateed; sadamad; talitee jääkatte tekke ja olemasolu ajal; avalikult kasutatav rannaala ja supluskohad; purjespordialad 1 ja 2; purjespordiala 3 (perioodil 1. juuli kuni 22. august) pärast vastava käskkirja andmist Veeteede Ameti poolt; tuulikupargi ala(d) pärast hoonestusloa väljastamist; kaitstavad loodusobjektid; veealuste kultuuriväärtustega asjade säilitusala.

Tuulikuparkide arendamise piirkonnas selgitatakse asukohad ja arendamise tingimused edaspidiste uuringute ja analüüside alusel. Hoonestusloa väljastamiseni on tegemist vaba merealaga, pärast hoonestusloa väljastamist eeliskasutusega alaga. Liivi lahe meretuulepargi rajamise tarbeks on alustatud keskkonnamõjude hindamisega, milleks on mitmed arendajad esitanud hoonestusloa taotlused. Keskkonnamõju hindamise programmid olid väga üldsõnalised ning esialgset ei olnud plaanis ka reaalse uuringute teostamist. Täna on uuringutega alustatud ning loodetavasti need kummutavad rannakalurite mured arendatavate tuulikuparkide ning ühenduskaablite osas.

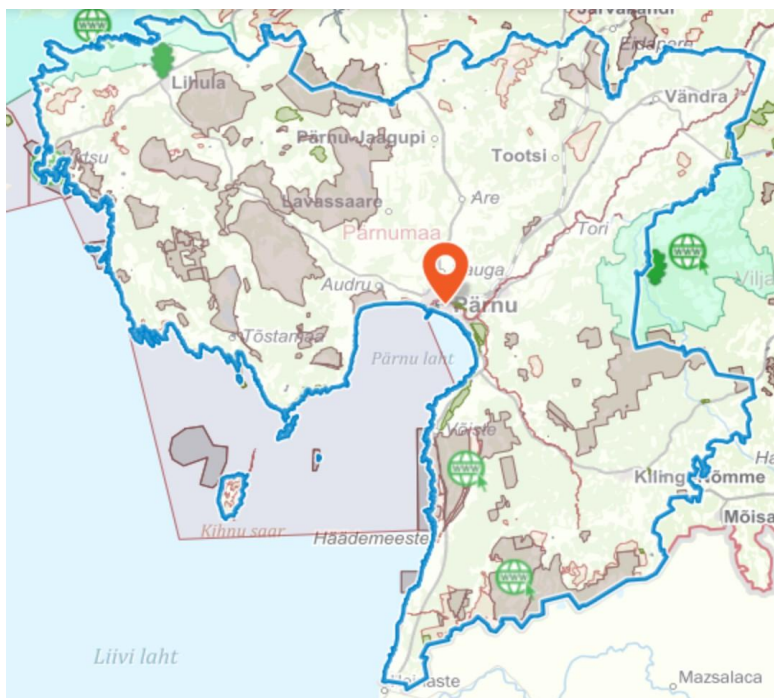
Täna on mitmed hoonestusloa jm taotlused esitatud tuulikupargi arendamiseks, kuid paraku ei ole ka need arvestanud vajalikku uuringute mahtu. Ei arvestata rajatavate **kõikide** tuulikuparkide ühismõjuga. Täna ei ole teada, kuidas mõjutavad tuulikuparkide arendused rannakalandust, kuivõrd uuringud on olles poolel. Eeldada võib, et mõju kalandusele on olemas ja see vajab tänasest olulisemalt rohkem uuringuid, mitte ainult kalade kudealadel ning rändeteedel vaid ka mõju sektorile.

1.5.2. Looduskaitsealad

Looduskaitse kontekstis on (seisuga 31.12.2021) kaitstavat territooriumi 27,3% protsenti Pärnu maakonna pindalast, selle suhtarvuga ollakse Läänemaa järel (28,9%) Eestis teisel kohal. Eesti keskmine on 18,8%. Pärnumaal on kaitstavate alade pindala suurenenud nelja aasta taguselt

²⁸ <https://maakonnaplaneering.ee/maakonna-planeeringud/parnumaa/parnu-mereala-maakonnaplaneering>

24%-lt peale haldusreformi reformi käigus toimunud suurte loodusrikkustega (nt Matsalu rahvusparki lõunaosa) Hanila ja Lihula valla liitumist maakonnaga.

Joonis 4. Kaitsealad Pärnu maakonnas²⁹

Kaitsealade maismaaterritooriumi pindala suuruse (148 104 ha) poolest on Pärnu maakond Eesti (kokku maismaal 847 201 ha) maakondade seas endiselt esikohal. Pärnu maakonda jäävad osaliselt kaks rahvusparki – Soomaa ja Matsalu, kuigi Matsalu rahvuspark jääb Läänemaa Rannakalanduse Selts MTÜ haldusalasse. Pärnumaa olulisemad kaitsealad on Nigula, Sookuninga, Nehatu, Litemaa, Kikepera, Nätsi-Võlla, Lavassaare, Avaste ja Lindi looduskaitsealad; Lihula ja Tuhu maastikukaitsealad. Liites neile veel NATURA piirkonnad, on maakonnas erinevate piirangutega hõlmatud suur osa territooriumist³⁰

Suur osa nii maakonna, kui ka kalanduspiirkonna territooriumist kuulub NATURA 2000 looduskaitse võrgustikku, piirkonnas asub 38 Pärnu maakonna 44 kaitsealast, sh Kihnu Väina Merepark.

Looduskaitsealad mõjutavad kalurkonda eelkõige merelindude ja mereimetajate kaitse seisukohalt. Linnukaitse alal ei ole võimalik tegeleda kormoranide ohjamisega. Samuti ei saa looduskaitsealadel tegeleda hüljeste populatsiooni teemaga.

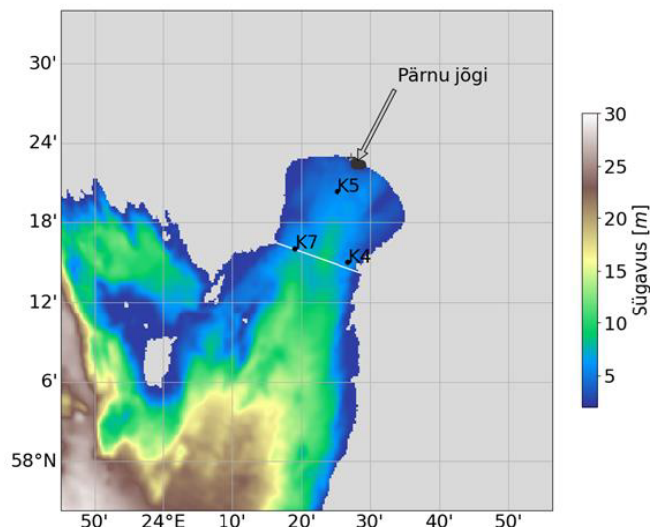
1.5.3. Veekeskkonna seisund

Enamus Läänemerest ei ole heas seisundis eutrofeerumise mõttes, ja mõned rannikumere piirkonnad. Eesti merealal ei ole ühtegi hinnanguala (rannikumere veekogum või avamere ala), kus seisund oleks eutrofeerumise mõttes hea. Pärnu lahes hinnati seisundit 2018. a Merestrateegia raamdirektiivi (MSRD) hindamise käigus halvaks. Veepoliitika raamdirektiivi (VPRD) viimane vahehindamine andis tulemuseks kesise seisundi (hinnatakse bioloogiliste

²⁹ <https://www.kaitsealad.ee/et/Kaart>

³⁰ Arengustrateegia “Pärnumaa 2035+” <https://pärnukobar.ee/parnumaa-arenduskeskus/parnumaa-arengustrateegia/>

kvaliteedielementide põhjal). Toitainete sisalduse osas on peamiseks probleemiks fosforiühendite sisaldus (üldfosforisisaldus suvel ja fosfaatide sisaldus talvel).³¹

Joonis 5. Hüdrodünaamilised tingimused (temperatuur, soolsus, veetase, hoovuse kiirused) nii Pärnu lahe piirkonnas³²

2021. aastal seiratud veekogumitest klassifitseerus Pärnu lahe veekogum klassi „halb“. Pärnu lahe veekogumis määras seisundiklassi põhjataimestiku kvaliteedielement. Pärnu veekogumit iseloomustab madal vee läbipaistvus ning põisadru kadumine või vähenemine ning lahtise vetikamati esinemine.³³

Tulenevalt 2021.a. rannikumere seire koondhinnangust võib väita järgmist:

	Merevee üldfosfori ja fosfaatide sisaldus on kõigis Eesti rannikumere püsiseire veekogumites viimastel aastatel langustrendis.
	Liivi lahe veekogum on fütoplanktoni indikaatorite järgi saavutanud hea keskkonnaseisundi.
	Kevadise ränivetikaõitsengu intensiivsuse vähenemine 2010 ndate teisel poolel ja dinoflagellaatide osakaalu suurenemine soodustab filtreeriva põhjaloomastiku arvukuse kasvu ja parandab hapnikutingimusi põhjalähedases veekihi.
	Jätkub merevee soolsuse suurenemine Pärnu ja Liivi lahes, kuid ka Väinamere ja Soome lahe lõunaosa veekogumites mõõdeti aastal 2021 vaatlusridade maksimumid.
	Põhjataimestiku sügavuslevik ei ole püsiseire veekogumites varieerunud oluliselt alates 2016. aastast, kui asendati sobimatud seirealad.
	Pärnu lahe veekogumid klassi "halb"
	Pärnu lahes seab jätkuvalt halvenev merevee läbipaistvus piirid põhjataimestiku levikule.

Ilmselt on mitmed näitajad Pärnu lahe kohta madalamad, kui võiksid olla, seda just inimtekkelistest tegevustest lähtuvalt nagu Pärnu sadama süvendamine ning suuremahuline kaadamine Pärnu lahte, aga ka Sindi paisu eemaldamisest tulenevad setted, mis on oluliselt mõjutanud lahe põhjataimestikku ning suurendanud heljumit, mida kalurid on täheldanud pärast eelpoolmainitud tegevusi.

³¹ Urmas Lips ettekanne "Eesti rannikumere keskkonnaseisund ja väljakutsed" -28.04.2022.a.

³² Samas

³³ TÜ Eesti mereinstituut rannikumere seire 2021 koondaruanne

1.5.4. Kalureid mõjutavad piirangud

Eestis reguleeritakse kalandust nelja erineva meetme abil, milleks on ligipääs ehk püügi teostamise õiguslikud alused; püügivõimalus ehk püügivahendite arv loal; tehnilised meetmed ehk lai reeglistik (alammõõdud, püügivahendite selektiivsuse reguleerimine, keelujad ja -alad jm taolised kitsendused) kala püügi teostamiseks; püügimahtude piirangud ehk suurim lubatud saak ajaühikus (total allowable catch, TAC) on saagi limiit tonnides või isendite arvus, mis omakorda võib olla jagatud ka kvootideks, Eesti rannapüügis on kvoteeritud liikideks räim, lõhi, kilu ja tursk.³⁴

Lisaks kalapüügieeskirjades toodud piirangutele on Pärnu lahes kehtestatud täiendavad püügipiirangud nii seoses territoriaalsete piirangutega, kui ka Purjespordiala 1 ja 2³⁵, mis on kehtestatud kokkuleppel purjetajatega ning vastavalt Pärnu kehtestatud mereala planeeringule ka Purjespordiala 3. Piiranguala koordinaadid on toodud Lisa 11.4.

Uue keelualana (2020.a.) lisandus kalapüügieeskirja muudatusega Pärnu jõe suudmes püügikeeluala, mis hõlmab ca 1 km suurust ala jõe suudmes. Püügikeeld on kehtestatud seoses kalade rändeteede avamisega Pärnu jões, mille tulemusena muutus Pärnu jõestik lõheliste ja ka muudele kalaliikidele atraktiivseks elupaigaks, luues eeldused erinevate kalapopulatsioonide kasvuks. Alates 2020.a. on aastaringne püügikeeld joonisel 14 kujutatud valges ruudus va meritindi püügil kuni 30. aprillini.

On arusaadav, et kalavaru on vajalik majandada kestlikult, kuid piirangute kehtestamisel ei vaadelda probleemi tervikuna. Ei arvestata nt mereimetajate ja merelindude (eelkõige kormoran) laialdase ja kontrollimatu levikuga. Kalurid, aga peavad arvestama nii territoriaalsete piirangute (looduskaitsealad, mereplaneering, laevateed jm), aga ka looduslike tingimustega ehk siis ei ole mõistlik kehtestada piiranguid kuupäevaliselt. Kala kudema tulek sõltub veetemperatuurist jm looduslikest tingimustest.

1.6. Vesiviljelus

Käesoleval ajal tegeleb Eesti vesiviljelussektor peamiselt kalakasvatusega ning alternatiivsed, looduskeskonda taastavad suunad sisuliselt puuduvad.

2021. aastal oli Põllumajandus- ja Toidumetis vesiviljelustootjana registreeritud 49 tegutsevat ettevõtet, kellest 26 kasvatas kala ja 23 jõevähki. Vesiviljelusega tegeleb Pärnumaa kalanduspiirkonnas üks ettevõtja: For Angula OÜ, kes on spetsialiseerunud angerja kasvatamisele. Tegevuse on lõpetanud Pärnu Laht AS.

Pärnu mereala planeeringus on öeldud, et arvestades võimalikke riske looduskeskonnale, vesiviljeluseks sobivaid alasid planeeringuga ei määrata, kuid jäetakse võimalus konkreetse arendusplaani või soovi korral kasutusvaldkonda täpsustada.

Arvestades asjaoluga, et vesiviljelejate tegevust toetatakse mitmest erinevast programmist ning Tehnilise Järelevalve Ameti andmebaasi järgi ei ole Pärnumaa Kalanduspiirkonda taotletud hoonestuslubasid merekala kasvatamiseks³⁶.

³⁴ Ranna- ja sisevete kalanduse tulususuurring <https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-kontakt/uuringud>

³⁵ <http://www.vta.ee/parnu-lahel-hakkavad-kehtima-eripiirkonnad>

³⁶ <https://www.ttja.ee/eraklient/tarbija-oigused/avalikud-teated/keskkonnamoju-hindamisega-seotud-teated> 02.03.2023.a. seisuga.

1.7. Kalandusvaldkonna ülevaade piirkonnas, hetkeolukord

Kalandus on valdkond, kus lisaks üldisele majanduskliimale on suur osakaal ka keskkonnal – seega sõltub sektori edu paljuski just looduslikest tingimustest. Rannapüük toimub 12 meremiili ulatuses rannikust või kuni 20 m samasügavusjooneni. Pärnumaa rannakalanduse piirkonna mereala on kindlalt piiritletud püügiruumiga 28-1 Liivi lahes ja Väinameres püügiruumiga 29. Väinamere püügiruum (sh Matsalu laht) lisandus Pärnumaa rannakalurite püügialaks pärast haldusreformi, kui tekkis Läänemere vald, mis sai Pärnu maakonna osaks. Läänemere vald kuulub Läänemaa Rannakalanduse Seltsi haldusalasse. Samas Liivi lahe üks osa Pärnu laht on Eesti ranniku tähtsaim kalapüügipiirkond. Peamised püügikalad on räim, meritint, koha ja ahven.

1.7.1. Kalavarused mõjutavad tegurid sh hülged ja kormoranid

Kalavarude seisundit mõjutab oluliselt suurenenud hallhüljeste ja kormoranide arv piirkonnas. 2022. aasta lennuloendusel loendati Eesti territooriumil kevadsuvel lesilates karvavahetusel olevaid hallhülgeid kokku 6 031, mis on üle 130 isendi suurem kui aasta varem ehk 5 898.³⁷

Ajavahemikul 2000-2022 on lennuloenduste põhjal hallhülge arvukus Eesti vetes kasvanud keskmiselt 8% aastas, viimasel seitsmel aastal, mil küttimine on olnud lubatud, on aastane juurdekasv jäänud keskmiselt 7% juurde. Alates 2023.a. on lubatud nn nuhtlusisendite küttimine kalavõrkude juurest meres. See on suur samm edasi hülgekahjude probleemi lahendamisele.

Kalavarudele, eelkõige ahvenale, mõjub laastavalt mitte niivõrd ülepüük, kuivõrd just kalavarude hävitajate, kormoranide ja hüljeste populatsioonide kasv.^{38 39}

Lisaks on Läänemere piirkonnas 14 kalanduse algatusrühma läbi viinud Läänemere hülge ja kormorani koostööprojekti, eesmärgiga probleemiga tegelemine viia EL tasandile⁴⁰. Täiendavalt on läbi viidud erinevaid uuringuid kormoranide mõjust kalavarudele, kuid paraku ei soovita nende uuringute tulemustega arvestada. Samuti ei soovi ornitoloogiaühing teha koostööd kormoranide probleemi lahendamiseks. Kormorani arvukus ja arvukuse trendid 2021 näitab, et kormorani arvukus uuritud aladel näitab pesitsusasurkonna tugevat kasvu, keskmiselt 17% aastas⁴¹. Üheselt on kalateadlased siiski välja toonud, et üha suurenev kormoranide asurkond mõjutab väljapüüke⁴².

Eesti kormorani haudeasurkonna arvukuse kasvutrendiks viimase 12-aastase perioodi sees hinnati 8,9% aastas, kokku 2022. a kevadel 33 613 pesitsuspaari⁴³. 2022.a. loendusandmete põhjal pesitses Pärnumaa kalanduspiirkonnas 11 652 haudepaari⁴⁴, mis on 34,7% kogu Eestis pesitsevatest kormoranipaaridest. Enim pesitsuspaare oli Sorgu saarel, 2 518 haudepaari.

Inimtegevused, mis mõjutavad kalavarusid ja üldist merekeskkonda on grupeeritud järgmiste valdkondade/teemadena: jõgede, rannajoone või merepõhja füüsiline muutmine (mere täitmine, kanalite rajamine või veevoolu muutmine, rannakaitse ja üleujutuste vastased rajatised, avamere rajatised, merepõhja morfoloogia muutmine, sh süvendamine ja kaadamine), mineraalsete ressursside ammutamine, energia tootmine (taastuvenergeetika, sh tuuleenergia kasutamine,

³⁷ https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/hallhulge%20kuttimisettepanek_2023.pdf 16.03.2023.a.

³⁸ <https://academic.oup.com/icesjms/article/77/7-8/2611/5890397?login=false#223395410>

³⁹ <https://novaator.err.ee/1608086437/kormoran-on-ahvenapuugis-kaluri-konkurent>

⁴⁰ <https://balticfisheries.com/laanemere-hulge-ja-kormorani-koostoopprojekt>

⁴¹ <https://hiiukala.org/wp-content/uploads/2022/10/kormoran2021-20220207.pdf>

⁴² Ranna ja sisevete kalanduse tulusuuring https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-kontakt/uuringud?view_instance=0¤t_page=1

⁴³ Meelis Leivits, Kormorani üldloendus 2022. a. ning Eesti asurkonna seisund

⁴⁴ Samas

elektri- ja sidekaablid), elusorganismide väljapüük (kalandus, nii kutseline kui ka harrastuspüük, kalatööstus, vetikate püük, jahipidamine või muul eesmärgil eemaldamine), transport (infrastruktuur, laevandus), linnad ja tööstus (linnad, tööstus, jäätmed ja heitvesi), turism ja puhkemajandus (infrastruktuur, tegevused), riigikaitse (sõjaväelised tegevused), haridus- ja teadusalased tegevused⁴⁵.

Kõige enam mõjutab kalade kudemist vooluveekogude tõkestamine paisudega, mille tõttu ei pääse kalad ülesvoolu asuvatele koelmutele. Inimtegevuse tulemusel toimuv veekogude eutrofeerumine (toitainete lisandumine) ning heitvete sattumine loodusesse,⁴⁶ see mõjutab kalade kudemisalasid ning see omakorda juba kalavarusid.

Pärnumaa kalanduspiirkond planeerib programmiperioodil tõsiselt tegeleda mereimetajate ja -lindude poolt tekitava kahju vähendamisega ning jätkata kormoranide heidutustegevuse ning munade õlitamisega, samuti kaladele kunstkoelmute paigaldamisega.

1.7.2. Kalavarud

Pärnu laht on Eesti rannikumere kalarikkaim ja Eesti rannakalanduse jaoks kõige olulisem piirkond. Pärnumaa rannikuveest saadakse kuni 80 % (nt 2022.a. 78,7%) rannakalanduse saagist ja valdav osa selle sektori sissetulekust, mistõttu pööratakse suurt tähelepanu ka piirkonna kalavarule. Pärnumaa rannikujõed on tähtsad kalade kudemisjõed ja nende veeseisundist sõltub kalavarude taastootmine Liivi lahes. Vee kvaliteet jõgedes on hea, selle tõestuseks on nende suhteline kalarikkus. Pärnu laht ning sellega külgnevad alad on ajalooliselt olnud Liivi lahe Eesti vetes mitmete tööstuskalade, nagu näiteks kevadkuduräim, meritint, ahven ja koha, väga oluline paljunemis- ja noorjarkude turgutusala. Pärast Sindi paisu eemaldamist on saanud Pärnu jõest üks olulisemaid kudejõgesid piirkonnas.⁴⁷

Pärnumaa olulisemad püügikalad on räim, koha, ahven, meritint, vimb, viimastel aastatel on lisandunud ka ümarmudil.

Liivi lahe **räime** püüavad vaid Eesti ja Läti kalurid, kusjuures Läti saagiosa on viimasel paarikümnel aastal olnud tavaliselt 50-60% ja Eesti oma vastavalt 40-50%. Liivi lahe räime varude hea seisu on tinginud eelkõige 1990-2000.a tekkinud põlvkondade kõrge arvukus. Varu edasine saatus sõltub paljuski 2019-2021.a põlvkondadest, 2019.a. põlvkond näib olevat arvukas, ning 2020.a oma samuti üle keskmise arvukusega.

Ahven on koguväärtuselt ka rannakalanduse tähtsaim liik. 2022. a olid kevadises võrguseires arvukamad taas 4-5-aastased isendid, 1-2-aastase ahvena saagikus oli veelgi madalam kui eelnenud aastatel. 2-aastase kala võrdlemisi kõrge saagikus sügiseses võrguseiretes annab lootust, et 2020. a põlvkond ei ole siiski nii nõrk, nagu paistis kevadseirest. 2023. a prognoositaks Pärnumaa tööstuslikuks ahvenasaagiks 320-380 tonni. Pikaajalisi prognoose ahvena puhul teha ei saa, kuna tegu on suhteliselt kiirekasvulise liigiga, kes kasvab tööstuspüügiks vajalikku mõõtu 2-3 aastaga ja intensiivse püügi tulemusena koosneb varu enamikel aastatel vaid mõnest põlvkonnast.⁴⁸

Koha - Juba mõned aastad kehtinud väikseim lubatud võrgusilma suurus Pärnu lahe põhjaosas on 100 mm, mis on vähendanud alamõõdulise kala kaaspüüki ja sellega kaasnevat suremust ning

⁴⁵ <https://kliimaministerium.ee/sites/default/files/documents/2021-06/Eesti%20mereala%20survetegurite%20indeksi%20väljatöötamine%20ja%20rakendamine.pdf>

⁴⁶ https://kliimaministerium.ee/sites/default/files/documents/2021-07/2016_koelmute_programm.pdf

⁴⁷ Pärnu ja Liivi lahe kirdeosa tööstuskalade noorjarkude uuring. Lõpparuanne 2022.a. kohta

⁴⁸ Ahven Pärnu lahes: ahvenavarude analüütiline hindamismudel ja majanduslik analüüs, Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut 2021.

aitab kaasa kohavarude kosumisele. Pärnu lahe kohavarude analüütiline hindamine kinnitas, et varude seisundis 2021-2022. a on siiski näha väikest SSB (kudekarja biomass) suurenemist, mis võib olla osaliselt tingitud sellest, et alammõõdu suurendamiste tulemusel on tööndussaakides varasemast suuremad kalad.

Meritint - Meritindi saagid suurenesid järk-järgult perioodil 2016-2021 ja olid prognoositust märkimisväärselt kõrgemad 2022. a. Eelduse meritindi saakide suurenemiseks löid soodsad tingimused 2015-16 a, kui vesi oli piisavalt jahe ja koorus arvukalt meritindi vastseid. Samas 2022. a olid mõõdetud veetemperatuurid koelmutel kõrged ja eelvastsete arvukus madal. Arvestades meritindi püügi eripärast, sõltub saakide suurus lisaks varule ka ilmastikuoludest, so jää sulamisest ja triivjää liikumisest. Meritindi saagid on suurenenud ja püsinud kõrgena, kuid lähtuvalt 2017. ja 2018. a valitsenud ebasoodsatest kudemistingimustest on tõenäoline saakide märkimisväärne langus, misjärel 2024. ja 2025. saagid taas suurenevad kui (joonis 13), saaki rohkem välja ei püüta.⁴⁹ Seni teadaolev suurima produktsiooniga koelmuala asub Pärnu jõe Tindisaarte piirkonnas. Aastatel 2021-2022 teostatud uuringute andmetel koeb tint ka Sauga ja Audru jões. Seega võib varu mõjutada ka teistes Liivi lahte suubuvates jõgedes ja rannikumeres toimuv kudemine, mille kohta meil täpsem info puudub⁵⁰. Tindivaru ja saakide heal taseme püsimiseks on vaja tegeleda ka Pärnu jõe koelmupiirkonnas tekkinud kormoraniprobleemiga.⁵¹

Vimb – Pärnu maakonna rannikumeri vimmasaak on püsinud alates 2014. aastast stabiilselt vahemikus 55-80 tonni. Vimmavarude sõltub suuresti olukorrast kudejõgedel, milleks on Liivi lahte suunduvad Läti Vabariigi jõed, aga ka kohalik Pärnu jõgi. Üldiselt on vimmavarude, kudekarja struktuuri silmas pidades, stabiilne. Töõnduspüügi saagid sõltuvad lisaks varu suurusele ka püügihuvist, mis on seotud turuolukorraga. 2023. a prognoosime ligikaudu sarnaseid saake kui 2022. a, suurusjärgus 60-70 tonni.

Ümarmudil - Pärnu lahes tabati ümarmudil esmakordselt aastal 2002, kuid seirepüükidesse ilmus ta alles aastatel 2015/2016. Kihnu püüurimisalal on ümarmudil saagis olnud juba aastast 2012 ning arvukus on kiiresti kasvavanud. Ümarmudil on Eesti rannikualadel muutunud väga arvukaks. Viimastel aastatel on ümarmudila kokkuostuhind oluliselt tõusnud ning sellest tulenevalt on muutunud ümarmudil ka atraktiivsemaks püügikalaks.

Kalavarude majandamisel on arvestatud ainult kalapüügist tekkinud mõjudega ning sellest tulenevalt rakendatakse kalapüügil piiranguid ainult kutselisele kalapüügile. Oluline on, et kalavarude majandamisel võetakse arvesse ka mereimetajate ja -lindude arvukuse suurenemise mõju kalavarudele. Seega on viimane aeg tunnistada ka Eesti rannikumeri kalavarude majandamisel hallhüljeste ja kormoranide poolt tekitatud kahju kalavarudele.

1.7.3. Kudealad

Pärnu merealaplaneering sätestab, et Pärnumaa mereala ja eriti Pärnu laht oluline kudeala ja noorjarkude arenemisala mitmetele kalaliikidele, keda hiljem ei püüta mitte ainult Pärnumaal, vaid ka laiemal territooriumil – näiteks tuulehaug tuleb siia kudema Atlandi ookeanist.

Siiani on suurt tähelepanu pöördunud meriforelli ja lõhe kudealade taastamiseks ja läbipääsude tagamiseks, muude kalade kudealadena tuntud vooluveekogude puhastamine ja korrastamine on toimunud suhteliselt harva. Tegevussuuna keskkonnatingimuste parendamine, mereprügi

⁴⁹ Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut, Pärnu- ja Liivi lahe kirdeosa töõnduskalade noorjarkude uuring
Töõvõtetuleping nr 4-1/22/14 lõpparuanne 2022 aasta kohta

⁵⁰ Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut, Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töõkava täitmine
2022-2024 aastal (Keskkonnaministeerium) viitenumbriga 240365

⁵¹ Samas

rakendamiseks kaasatakse Keskkonnaameti vastava eriala spetsialiste. Piirkonnas on tehtud ettepanekuid ka meriforelli siirdamise osas Pärnu lahte.

Pärnumaa mereala planeeringu raames käsitleti lisaks merel olevatele kudealadena ka piirkonna jaoks oluliste vooluveekogusid (jõed, ojad), mis on mitmetele kalaliikidele olulised kudealad. Täna on paljude oluliste püügikalade vooluveekogud suhteliselt läbipääsmatud. Ojade ja jõgede suudmed on valdavalt täis setteid, sageli ka oksa või muud risu. Samas on need jõed või ojad olulised kalade kudemisel. Vooluveekogude suudmed vajavad setete eemaldamist kalade rändeteede avamiseks ja kalade koelmu- ja elutingimuste parandamiseks.

Tagamaks kalanduse ja kalavarude jätkusuutlikku majandamist arvestatakse Pärnumaal oluliste koelmualadega: Lindi oja, Tuuraste oja, Audru jõgi, Lemmejõgi, Looe oja, Ura jõgi, Männiku oja; tagatakse, et maksimaalselt kõikide merre suubuvate vooluveekogude suudmed ja tee lähteni oleks avatud; jätkatakse kudealade väljaselgitamist ning täpsustatakse seal lubatavad ja kudemist soodustavaid tegevusi.⁵²

Teadaolevalt on peamisteks räime kudealadeks Pärnu lahes Audru-Liu ning Uulu-Tahku piirkonnad. Lisaks nn kevadkuduräimele koeb septembris Pärnu lahe vahetus naabruses veel nn sügiskuduräim, kelle varud on praegu madalseisus. Samuti on Pärnu lahes mitmed koha kunstkoelmute kohad, mida on mõistlik täiendavalt juurde lisada, et tagada kestlik kalavaru.

Olulisemad tegurid, mis lisaks mereimetajatele ja -lindudele ning inimesele, mõjutavad kalade põlvkondade arvukust on esiteks kudekarja arvukus, teiseks abiootilised tingimused sigimisperioodil (temperatuur, soolsus, jõgede suurvee tase ja vältus ning lesta ja tursa puhul soolsus ning hapnikutingimused). Erinevate liikide puhul mängivad need tegurid erinevat rolli. Kui keskkonnatingimused pole soodsad, siis ei aita ka suurearvuline kudekari. Ilmastikutingimused (tuul, jääolud) mõjutavad kalasaakide suurust ka otseselt püügi teostamise võimaluste kaudu.⁵³

Lisaks eelnevalt väljatoodule, võivad kalade asurkondade taastumist ja paljunemist tõkestada erinevad tingimused, nt lahtede kinnikasvamine ja mudastumine, jõgedel paisud, mis ei lase liikidel pääseda koelmualadele⁵⁴ või ka vette tehtavad ehitised (sadamad, meretuulepargid, kuigi viimaste mõju on veel otseselt teadmata⁵⁵), mis mõjutavad ühel või teisel viisil kalade elupaiku ja läbi selle kalavarusid.

1.7.4. Kalurkond, rannakalurite lisategevused, sissetulekud ja tööhõive

Kalurkonnast rääkides tuleb vahet teha kalapüügiõiguse omanikul ja kutselisel kaluril. Kalapüügiõiguse omanikud on need, kelle vahel igal aastal jagatakse ära püügivõimalused (kui palju püügivahendeid kasutada võib) ning neile väljastatakse kaluri kalapüügiluba. Kalapüügiõiguse omanik ei pea ise tingimata kalur olema ja kaluri kutsetunnistust omama. Kaluri kalapüügiloale kantakse kalurid, kes omavad kaluri kutsetunnistust (rannakaluri IV astme kutsekvalifikatsioon kutseseaduse tähenduses) ning kes reaalselt teostavad püüki.

⁵² Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, Hendrikson & CO AS, 2014, avalikustatud materjal

⁵³ Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-24 aastal, Keskkonnaministeerium, viitenumber 240365

⁵⁴ Paisud Eestis: <https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/kalandus/paisud-estis>

⁵⁵ <https://vana.tuuleenergia.ee/2014/11/kas-kala-kardab-tuult-liivi-lahe-tulevases-meretuulepargis/>

Tabel 2. Püügiõiguse omanike arv Pärnu maakonnas püügipiirkondade lõikes 2015-2022*⁵⁶

Aasta	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Kihnu	75	80	81	79	77	74	72	71
Manõja	9	9	10	11	13	11	12	11
Pärnu maakond	316	334	328	325	326	328	318	317
Pärnu piirkond	379	395	391	392	397	390	378	384

*Pärnu piirkond: kokku on pandud Kihnu, Manõja ja Pärnumaa kalurid. Osad kalurid on loale kantud mitmes piirkonnas. Sellest tingituna Pärnu piirkonna kalurite arv ei ole võrdne Kihnu + Manõja + Pärnumaa kalurite arvuga.

Pärnu kalanduspiirkonnas on kalapüügiõiguse omanike arv veidi vähenenud (vt tabel 2), kus püügiõiguste omanike arv 2015.aastal võrreldes 2022 aastaga on vähenenud 1,3%. Aastal 2015 oli Pärnumaal 384 kalapüügiõiguse omanikku, 2022. aastal oli püügiõiguse omanikke 379.

Olgugi, et kalapüügiõiguse omanike arv on veidi vähenenud, siis loale kantud kutseliste kalurite arv Pärnumaal on viimase seitsme aastaga veidi kasvanud, samuti on kasvanud Eesti rannakalurite arv.⁵⁷ Kuivõrd kaluri amet on füüsiliselt raske, siis juurdekasv kalandussektoris on siiski väheldane.

Põllumajandus- ja Toiduamet väljastab kutselise kalapüügi lube Pärnu maakonnas pidades eraldi andmebaasi Kihnu, Manija ja Pärnu maakonna kutseliste kalurite osas, seetõttu vaadeldakse piirkonna kalandust vastavalt püügilubade väljastuse alusel.

Tabel 3. Kaluri kalapüügiloale kantud kutselised kalurid vanuseliselt Kihnu, Manija, Pärnu

KIHNU							
Vanusegrupp	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16 - 45	30	30	29	28	28	27	27
46 - 65	30	33	35	38	39	40	37
65+	11	9	10	11	12	14	16
Loale kantud kalurite arv	71	72	74	77	79	81	80
Keskmine vanus	51,18	51,42	51,65	51,68	51,97	52,25	52,55
MANIJA							
Vanusegrupp	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16 - 45	5	5	5	5	5	4	3
46 - 65	3	4	4	5	4	4	5
65+	3	3	2	3	2	2	1
Loale kantud kalurite arv	11	12	11	13	11	10	9
Keskmine vanus	52,00	53,33	52,27	55,46	52,73	55,10	53,67
PÄRNU							
Vanusegrupp	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16 - 45	131	122	118	123	123	120	122
46 - 65	133	141	148	147	145	152	156
65+	65	67	73	70	70	70	68
Loale kantud kalurite arv	329	330	339	340	338	342	346
Keskmine vanus	50,70	51,07	51,56	51,20	51,75	52,02	52,08

⁵⁶ Põllumajandus- ja Toiduamet

⁵⁷ Eesti kalamajandus 2021

Vaadates tabelis 3 kalurite vanuseid, kalanduspiirkonna siseselt, siis enam-vähem on kõigis piirkondades kalurite vanused 52-53 eluaastat, Eestis on see samal ajal 53,9 eluaastat. Eestis tegutseb 67 naiskalurit, neist 14 tegutseb Pärnumaa kalanduspiirkonnas.⁵⁸ Kalanduspiirkonna kõige vanem kalur tegutseb Pärnus ja on 90-aastane. Kõige noorem kalanduspiirkonna rannakalur tegutseb ka Pärnus ning on 20-aastane.⁵⁹

Kalurite keskmine vanus näitab mingi aja perioodi vaates tõusu, kuid kindlasti on vaja soodustada noorte tulekut sektoris. Oluline on käesoleval programiperioodil tagada kalurite töötingimuste parandamine, et soodustada noorte tulekut sektoris.

Ettevõtete puhul, kes püügil ei käinud ja kalapüüki ei deklareerinud ei ole kindel, et need ettevõtted püüki ei tee. Paljud neist ettevõtetest on oma püügiõiguse välja rentinud (alates 2024.a. renti ei lubata).

Tabel 4. Andmed kaluri kalapüügilubade ja nende alusel püügil käimiste kohta perioodil 2015 – 2022⁶⁰

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Püügilubade arv								
Kihnu	66	70	74	80	79	70	79	72
Manija	16	17	15	15	11	10	11	13
Pärnu	430	441	488	499	447	417	436	391
Loa välja võtnud ettevõtete arv								
Kihnu	57	56	59	61	60	60	59	61
Manija	11	10	10	9	8	7	7	9
Pärnu	228	232	255	251	250	250	247	257
Pärnu maakond kokku*	294	294	319	317	311	308	304	320
Püügil käinud ettevõtete arv								
Kihnu lubadega	53	54	57	56	55	56	55	54
Manija lubadega	11	10	10	8	7	7	7	5
Pärnu lubadega	207	209	225	229	217	218	216	215

Kalurite peamine sissetulekuallikas peaks olema kalapüük ning püütud kala turustamine, paraku on püügihooaeg hooajaline ning enamus rannakaluritest tegeleb lisaks kalapüügile ka lisategevustega.

Pärnumaa rannakalurite peamine püügihooaeg on märts-juuni ja seejärel september-jää tekkimise aeg. Aprill-mai on peamine püügikala räim, märts-aprill on põhiline püügikala meritint ja ahven. Viimastel aastatel on lisandunud ka võõrliik ümarmudil. Sellest johtuvalt on kalurite aktiivne püügiperiood parimatel aastatel kuni 7 kuud.

Kala esmakokkuostu hindade alusel on võimalik välja arvutada kalurite keskmised sissetulekud aasta lõikes. Esimesel vaadeldaval 2018.a. oli Pärnumaa kalurite sissetulekud kõikide kalaliikide lõikes koos siseveekogudega 3 478 219,40 eurot ja 2022.a. 3 110 089,81 eurot. Pärnumaa kõigist rannakaluritest on aktiivsed kuskil 1/3 kaluritest, ülejäänud 2/3 tegeleb kalapüügiga vähesel määral või omab lihtsalt püügiõigust.

⁵⁸ Eesti Kalamajandus 2021

⁵⁹ Põllumajandus- ja Toiduamet

⁶⁰ Eesti Kalamajandus 2021

Tabel 5. Enimpüütud ja piirkonnale olulised kalaliigid ning väljapüügi tulu 2018 ja 2022⁶¹

Kalaliik	2018		2022		Muutus 2018-2022	
	Kogus kg	Summa €	Kogus kg	Summa €	Kogus kg	Summa €
Ahven	595 397,90	1 428 954,96	372 496,40	972 215,60	-222 901,50	-456 739,36
Koha	64 361,90	319 878,64	22 167,50	111 945,88	-42 194,40	-207 932,76
Meritint	280 059,50	201 642,84	693 084,10	422 781,30	+413 024,60	+221 138,46
Räim	6 758 997,40	1 351 799,48	5 859 571,20	1 230 509,95	-899 426,20	-121 289,53
Tuulehaug	22 838,00	15 529,84	101 135,50	94 056,02	+78 297,50	+78 526,18
Vimb	74 475,80	38 727,42	74 829,80	49 387,67	+354	+10 660,25
Ümarmudil	47 067,50	8 942,83	114 655,00	80 258,50	+67 587,50	+71 315,67
Jõesilm*	5 567,00	31 686,32	3 557,80	18 102,20	-2 009, 20	-13 584,12

*Arvestatud on ka sisevee püüki, kuivõrd siseveel Pärnumaal oluline kalaliik

Rannakalurite väljapüügiimahud on vaadeldava perioodi alguses (2018.a.) ja lõpus (2022.a.) vähenenud (vt Lisa 10.5 tabel 2). Eriti puudutab see Pärnumaale väga oluliste kalaliikide püüke (ahven, koha, räim). Räime väljapüügi maht on langenud seoses kvoodi mittevälja püüdmisega 2022.a. Koha ja ahvena väljapüüki on ilmselt mõjutanud 2015.a. tehtud Pärnu sadama süvendustööd, mille pinnas kaadati madalasse Pärnu lahte. Selle tulemusena muutus vee kvaliteet, mis ei sobi enam osadele kalaliikidele kudemiseks. Koha väljapüüki mõjutab võrgu silmasuuruste suurendamine ning kala alammõõdu suurendamine.

Kalad, millede väljapüügi maht on vähenenud, toovad reeglina rannakalurile põhisissetuleku. Seetõttu ei piisa rannakalurile elatumiseks ainuüksi kalapüügist, kuna rannakalandus on reeglina pereettevõtlus, kus rannakaluri abikaasa on samuti seotud püütud kala väikesemahulise töötlemisega, mille tulemusena elatub kogu leibkond ühe inimese töötasust. Oluline on suurendada tööhõivet kalandussektoris ja luua juurde töökohti mikroettevõtluses.

Kalapüügi ja vesiviljeluse tegevusvaldkonnas on ülevaates käsitletud ettevõtteid, mis kuuluvad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK 2008) järgi gruppi A03⁶².

Rannakalanduse (EMTAK koodid: 03111, 10201, 03121) keskmine brutotulu 2021. aastal oli 1 062 eurot^{63,64}, mida ei saa lugeda aga lõplikuks sissetulekuks, sest paljud püüdjad on hakanud oma püütud kala väärima ning selle tulemusena luuakse lisandväärtust ettevõttele, mis ei kajastu brutotulu väärtuses. Bruttoalus kajastatakse palgatulu, aga kalurid, kes on kala väärimad, reinvesteervad oma tulu kas siis uutesse seadmetesse, püügivahenditesse, samuti müüakse püütud tooremest väärimatud kala.

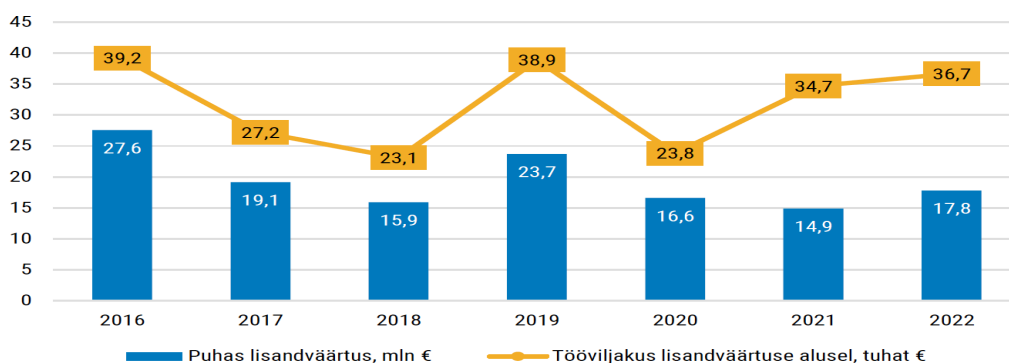
Statistikaameti lühiaja statistika andmetel oli 2022. aastal kalapüügi ja vesiviljeluse valdkonnas tegutsevate ettevõtete müügitulu Eestis 78,1 mln eurot, mida oli 30% enam kui 2021.a. Kalapüügi ja vesiviljelusega tegelevatel ettevõtete kulude struktuuri iseloomustab kütuse ja energia suur osakaal (~17%). Sellest tulenevalt suurendas kütuse ja energia kiire kallinemine hüppeliselt ettevõtete kulusid. Ettevõtete kulud olid 2022. aastal 72,5 mln eurot, suurenedes aastases võrdluses 35,6%.

⁶¹ Põllumajandus- ja Toiduamet ja koostaja arvutused

⁶² Kalanduse ja vesiviljeluse tegevusvaldkonnas tegutseb palju füüsilisest isikust ettevõtjaid (FIE, 2020. aasta 663), kelle majandustulemusi ülevaates ei kajastata, sellest tulenevalt on tegevusala tegelikud majandusandmed pisut suuremad. Vaatamata suurele arvukusele annavad FIE d tegevusala müügitulust vaid ~10%.

⁶³ Lisa 10.5. tabel 6

⁶⁴ Maksu- ja Tolliamet

Joonis 6. Kalapüügi ja vesiviljeluse ettevõtete loodud lisandväärtus, tööviljakus aastatel 2018–2022⁶⁵

Kalapüügi ja vesiviljelusega tegelevates ettevõtetes loodi 2022. aastal 36 700 eurot lisandväärtust töötaja kohta. Võrreldes eelmise aastaga suurenes tööviljakus lisandväärtuse alusel 5,8%.

Investeeringuid tehti kalapüügi ja vesiviljelusega tegelevate ettevõtete poolt 2022. aastal 3,1 mln euro eest, mida oli 14,5% (-0,5 mln €) vähem võrreldes eelmise aastaga. Suurem osa investeeringutest tehti transpordivahenditesse (1,4 mln €) ja muudesse masinatesse ja seadmetesse (1,2 mln €), vähem investeeriti ehitistesse (514 200 €)⁶⁶

Enamus rannakalureid tegeleb lisaks kalapüügile ka teiste tegevusaladega EMTAK koodid⁶⁷: Tegeletakse nii põllumajanduse, metsanduse, turismi, ehituse jne tegevusvaldkondades.

Vaadates laia tegevusvaldkonda, millega rannakalurid väljaspool püügihooaega tegelevad on oluline, et rannakalurid saavad oma tegevusi laiendada kalapüügivälisele perioodile ehk tegevusi mitmekesistada. Majandustegevuse mitmekesistamiseks on olemas soodsad tingimused eriti kalandusega seotud turismi arendamisel, mis lähtub Liivi Lahe Räimerada teesidest⁶⁸ ning piirkonnas oleva huvigrupi olemasolu, kes soovib arendada kalandusega seotud turismiettevõtlust sh vaatlus ning osalemisturismi, samas on olemas potentsiaalsete turismitoodete loojad kalurite, ettevõtjate, MTÜ-de ja KOV-de koostöös. Lisaks turismile on perspektiivseteks tegevussuundadeks rannakaluritel turismi taristu arendamine (nt matkautode parkimine, kämpingumajad, majutusteenuse arendamine koos peosaaliga jne), kohaliku toorme ja toidu väärimine (va kala), erinevate seadmete soetamine tegevuste mitmekesistamiseks, keskkonnasõbralikud energialahendused ning jätkusuutliku turismi arendamine. Olulisel kohal on kestlik lähenemine igas valdkonnas.

1.7.5. Kalapüügivõimalused ja mahud

1.7.5.1. Rannapüük

Püügivõimalused

Püügivõimalused on otseselt seotud rannapüügil kasutatavate kalalaevade arvuga ning püügivahendite arvuga. 2010 – 2022 aastal on Pärnu maakonnale eraldatud püügivõimalustes (püügivahendite arvus) aastate lõikes olnud vähe muutusi.

⁶⁵ Põllumajanduse, kalanduse, maaelu ja toiduainetetööstuse ülevaade 2022. https://www.agri.ee/maaelu-pollumajandus-toiduturg/pollumajandus-ja-toiduturg/ulevaated-ja-statistika?view_instance=0¤t_page=1

⁶⁶ Samas

⁶⁷ EMTAK koodide kirjeldused toodud eraldi Lisa 11.5. tabel 6

⁶⁸ Peatükis 2.4

2022. aasta lõpu sisuga oli Pärnumaa kalanduspiirkonnas püügivahendeid järgmiselt (detailsem info Lisa 11.5 tabel 1):

- nakkevõrk – 3 889 tk;
- kastmõrd - 175 tk;
- ääremõrd suu kõrgusega 1 m - 309 tk;
- ääremõrd suu kõrgusega 1-3 m - 130 tk;
- avaveemõrd - 484 tk;
- rivimõrd - 263 tk;
- 100 õngekonksuga õngejada - 837 tk;
- veonoot - 20 tk;
- silmumõrd - 15 tk;
- silmutorbik - 2 000 tk;
- nakkevõrk (siseveekogud) - 5 tk
- ääremõrd suu kõrgusega 1 m (siseveekogud) - 5 tk.

Võrreldes eelmise (2014-2021) programmperioodiga on püüniste arv (8 288 lt 7 957 -le) vähenenud tulenevalt Lääneranna valla paiknemisest Läänemaa rannakalanduse piirkonnas ning MTÜ Läänemaa Rannakalanduse Selts haldusalas.

Kalapüük rannikumeres

Pärnumaa rannapüük on 2018.a. 7 966,6 tonnilt vähenenud 7 324,7 tonnini 2022.a. (Lisa 11.5 tabel 3). Peamine vähenemine on toimunud, kuna 2022.a. ei püütud Pärnumaal välja kogu räimekvooti, mis oli eraldatud, vaid püüdmata jäi 1 070,1 tonni räime, mis oli 15,5% väljapüügi mahust (lisa 11.5. joonis 1). Räimepüüki mõjutasid ilmastikuolud ning vee kiire soojenemine, mille tõttu ei saa enam kvaliteetset kala kaldale tuua. Viimastel aastatel suurenesid meritindi püügi mahud, mis on hea näitaja, arvestades sellega, et meritint on üks olulisi püügikalu Pärnumaal. Meritindi püügimahtude suurenemine on kompenseerinud mingil määral teiste oluliste püügiliikide vähenemist. Viimasel viiel aastal on kogu Eesti rannapüügist moodustanud Pärnu maakonnas räimepüük 82 – 97 %.

2022. aastal oli Pärnu maakonna (koos Kihnu ja Manilaiuga) töönduslik ahvenasaak 372,5 tonni, mis on 81,4 tonni vähem kui eelnenud 2021. aastal (Lisa 11.5. joonis 2). Pärnu maakonna rannikumerest saadu moodustas kogu Eesti rannapüügist 2022. a saadud ahvenast 48,9%. Pärnumaa rannikumeres saadakse valdav osa ahvenasaagist (2022. a 84%) Pärnu lahest (ruudud 178-180). 2022. aastal saadi 46,9% Pärnumaa ahvenasaagist aprillis ja mais, saagikamateks kuudeks olid ka september ja oktoober.

Pärnu maakonna kohasaak 2022. a oli 22,2 tonni, mis oli üle 2 korra väiksem, kui 2021. a (52,2 t) ja vaid pisut suurem, kui rekordväikese saagiga 2020. aastal (19,6 t) (Lisa 11.5. joonis 3). Pärnumaa kohasaak moodustas 2022. a 92,1% kogu Eesti rannikumere kohasaagist.

2022. a saadi Pärnumaa vetest, peamiselt Pärnu lahest, kutselisel kalapüügil 74,8 tonni vimba, mis on mõnevõrra rohkem, kui kahel eelnenud aastal (Lisa 11.5. joonis 3). Pärnumaa rannikumere vimmasaak moodustas 2022. a 87,1% kogu Eesti rannikumere vimmasaagist.

Meritindi saak Pärnumaa rannikumeres oli 2022. aastal 693,1 tonni, mis moodustas 98,4% kogu Eesti rannikumerest saadud tindist (Lisa 11.5. joonis 4).

Kalapüük siseveekogudel

Pärnu maakonna siseveekogudel püügi mahult olulisimaks on Pärnumaa vooluveekogudelt püütav jõesilm, moodustades viimase viie aasta jooksul 85 - 95 % kogu sisevete püügist.

Tabel 10. Kutseline kalapüük Pärnu maakonna siseveekogudel tonnides 2019-2022⁶⁹

Kalaliik	2019	2020	2021	2022	Kokku
Ahven	0,01	0,01	0,01	0,05	0,08
Angerjas	0,04	0,03	0,03	0,03	0,12
Haug	0,01	0,01	0,02	0,06	0,10
Jõesilm	7,76	7,10	4,09	3,40	22,35
Latikas	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Linask	0,07	0,10	0,02	0,04	0,23
KOKKU	7,88	7,25	4,16	3,59	22,89

Sarnaselt laevastiku moderniseerimise võimalustega oli rannakalandusel võimalik taotleda EKVF finantsvahendeid uute hülgekindlate püüniste valmistamiseks. Seda võimalust rannakalurid aktiivselt ka kasutasid.

1.7.5.2. Harrastuspüük

Pärnu lahe looduslikku kalaressurssi kasutavad lisaks kutselistele kaluritele veel arvukalt harrastuskalureid, eriti aktiivselt tegeletakse harrastusliku kalapüügiga suvisel perioodil peale koha kudemist ning talvisel perioodil jäälusel kalapüügil.

Harrastuskalapüügi võib jagada kolme gruppi:

1. Tasuta õngepüük lihtkäsiõngega.
2. Püük harrastuspüügiõiguse eest tasumise või soodustust tõendava dokumendi alusel.
3. Püük kalastuskaardi alusel. Harrastuskalapüügiga tegelevad väga erineva tausta ning vanusega inimesed.

Harrastuspüügi tohib harrastaja püüda kala ainult enda tarbeks, samuti ei oma harrastaja kaluri kutsetunnistust. 2022. aasta jooksul tegeles Eesti 15 aastastest ja vanematest elanikest Eestis kalapüügi või vähipüügiga vähemalt korra 14%. Harrastuskalastajate osakaalus võrreldes varasemate uuringutega muutust ei ole.

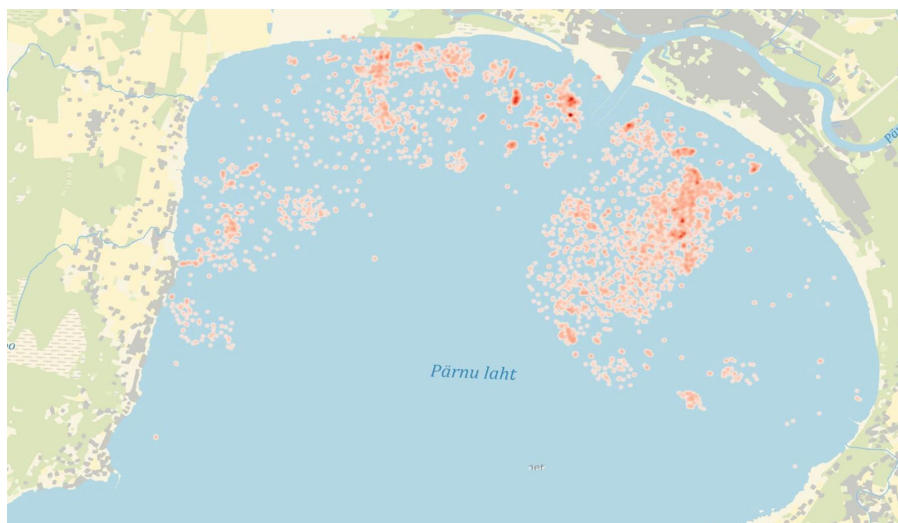
Piirkondlikult püsib harrastuskalastajate osakaal keskmisest pisut madalam Tallinnas (11%), üle keskmise on see Lääne-Eestis (19%) ja Tartu piirkonnas (18%). Maaelanike seas on harrastuskalastajaid linnaelanikega võrreldes mõnevõrra enam. Soolõikes on harrastuskalastajad sagedamini mehed, kalapüügiga puutus aasta jooksul kokku veerand (25%) meestest ning 5% naistest. Vanuseliselt on kalastajate osakaal kõrgeim 35-54 aastaste elanike seas (17%), üsna keskmise-lähedane 15- 34 aastaste hulgas (15%) ning madalaim 55 aastaste ja vanemate hulgas (11%). Harrastuskalastajatest mehed tegelevad kalastamisega endiselt naistest aktiivsemalt – enam kui 10 päeval aastas kalastas 38% meestest ning 22% naistest. Piirkondlikult on harrastuskalastamine keskmisest kõrgema intensiivsusega Lääne-Eestis. Kokku tegeles 2022. aastal harrastuskalapüügiga ligikaudu 160 000 inimest, sh aasta jooksul 1–5 päeval ligikaudu 80 000; 6–10 päeval ligikaudu 25 000 ning enam kui 10 päeval ligikaudu 56 000 inimest.⁷⁰

Pärnumaa omapäraks on kujunenud suvisel perioodil koha trollimine (spinningu vedamine veeliiklusvahendi järel) Pärnu lähel, mis oluliselt suurendab survet looduslikule ressursile. Sageli kasutatakse trollimisel ühel alusel mitut spinningut.

⁶⁹ Põllumajandus- ja Toiduamet

⁷⁰ Eesti harrastuskalapüügi kvantitatiivuurung 2022. aasta kohta, Kantar Emor 2023

Aastatel 2019 ja 2021 viidi Pärnu lahel läbi harrastuskalastajate uuring jääalusel püügil. Enim harrastuskalastajaid loendati nädalavahetustel. Suurimad registreeritud harrastuskalastajate arvud olid 612 (2019. a) ja 438 (2021. a).⁷¹

Joonis 7. Harrastuskalastajate paiknemine Pärnu lahel 2021. a. loenduste põhjal 19 päeva). Iga punkt tähistab üht inimest (mida rohkem inimesi, seda punakam on punkt).

Harrastuspüüdjate rohkus tingib vajadust omada pidevat ülevaadet harrastuskalapüügis toimuvast. Harrastuspüügialaseid uuringuid on viimastel aastatel küll tehtud, kuid neid võiks olla senisest enam, et oleks tagatud ülevaade harrastuspüügil väljapüütud kala koguses. Kindlasti on oluline jälgida harrastuspüügi mõju kalavarule, mis kalavaru majandamise aspektist lähtuvalt on vältimatu tegevus.

Tabel 11. Pärnu maakonna kalastuskaartide arvud ja saagid 2016-2021⁷²

Aasta	Kalastuskaartide arv (sh jõevähi)	Kalasaagid (t)	Mõõdulised jõevähid (tk)
2016	636	13,78	855
2017	1167	15,651	462
2018	1145	11,271	422
2019	1416	15,436	323
2020	2934	14,119	117
2021	2234	12,579	28
Kokku	9532	82,836	2207

2022.a. kasutas Kalastuskaarti sarnaselt varasemale ligikaudu iga kümnes (9%) harrastuskalastaja. Kõige laiemas kasutajaskonnaga püügivahenditeks olid harrastuskalastajate seas lihtkäsiõng ja spinning, mida kumbagi kasutas ligikaudu iga teine harrastuskalastaja – vastavalt 51% ning 48%. Kalastuskaarti kasutatakse enim Lääne-Eestis.⁷³

⁷¹ Ahven Pärnu lahes: ahvenavarude analüütiline hindamise mudel ja majanduslik analüüs, Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut, 2021

⁷² Maaeluministeerium Kalavarude osakond

⁷³ Eesti harrastuskalapüügi kvantitatiivuuringu 2022. aasta kohta, Kantar Emor 2023

1.7.6. Kalalaevastik

Kalalaevad on jaotatud alajaotustesse ehk segmentidesse. Laevad kantakse segmenti nende üldpikkuse ja püügipiirkonna järgi. Ühte segmenti kantakse laevad, mille üldpikkus jääb samasse vahemikku, kasutavad kalapüügil samasuguseid või sama tüüpi püügivahendeid või püüavad samas püügipiirkonnas. Pärnumaa kalanduspiirkonnas kasutati 01.01.2023.a. seisuga kokku 508⁷⁴ aktiivset alla 12 m pikkust kalalaeva, mis kuuluvad segmenti 4S2. Kõige vanem aktiivselt kasutatav kalalaev on valmistatud 1971.a. Laevade keskmine vanus on 30 aastat. Suur abi oli 2007-2013.a. programmiperioodil EKF Väikesamahuline rannapüük meetmel, kus rannakalurid said oma vanad kalalaevad moderniseerida, seda kohalikud kalurid ka aktiivselt kasutasid. Investeeringute maht oli üle 2,5 miljoni euro koos püüniste ehitamisega. Ühe kalalaeva pardal tehtavate investeeringute maht jäi vahemikku 20 - 40 000 eurot. Kuivõrd renoveeriti vanu pea 20 aastasi aluseid, siis tänaseks on need kalalaevad juba üle 30 aasta vanad ning vajavad juba uusi ja moderniseid lahendusi. Seetõttu, kui Eestis räägitakse rohepöördest ning sinimajandusest, siis on kõigepealt vaja kaaluda uute ning kaasaegsete laevade soetamise võimalust rannakalanduses, millega saavutatakse nii kütuse kokkuhoid, kui ka vähendatakse keskkonna jalajälge. Samuti on suureks probleemiks rannapüügis uute kalalaevade registreerimine kalalaevade registrisse, kuna on raskusi mootorite registreerimise osas, ei jätku kalalaevasegmenndis KW. Euroopa Liidu tasandil on määratletud igale liikmesriigile eraldi paadimootori võimsused ehk KW.

1.7.7. Kalanduspiirkonna sadamad ja lossimiskohad

Piirkonna üldine probleem on Pärnu lahe liikuvad liivad, mis raskendavad sadamatesse sissesõite ning ummistavad faarvaatreid, mistõttu sadamad vajavad iga-aastast puhastamist. Selle tarbeks soetati programmiperioodil 2007-2013 süvendustehnika, et tagada piirkonna sadamatest vaba pääs merele.

2022. aastal lossiti Pärnu maakonnas kala kokku 49-es erinevas lossimiskohas. Rannakalurid lossisid kokku 7 289,72 tonni kala, millele lisanduvad sisevete lossimine. Kuigi traalipüüki Pärnu maakonnas ei teostata lossiti traallaevadelt kokku 46 238,05 tonni kala. Suuremad lossimiskohad on: Liu, Lindi, Võiste, Pärnu sh Japs kalasadam, Lao, Kihnu, Vana-Sauga. Detailsem info on toodud Lisa 11.5 tabel 4⁷⁵. Kalanduskogu tegevuspiirkonnas 105 lossimis- ja esmakokkuostukohta⁷⁶, sh on sadamaregistrisse kantud Pärnumaa kalanduspiirkonna 26 sadamat.⁷⁷ Valdav enamus Pärnumaa kalanduspiirkonna sadamatest kuulub eraomandisse. Eelmisel kahel programmiperioodil koondusid suuremate sadamate omanikud ühistutesse, et ühiselt panustada kala lossimiseks nii olulise infrastruktuuri arendamisse.

Sarnaselt eelmise programmiperioodiga toetatakse kalanduspiirkonnas kalasadamate uuendamisel esmase tähtsusega sadamaid ehk logistikakeskuseid: Võiste, Vana-Sauga, Liu, Lindi ja Suaru kalasadam. Uue sadamana lisandub strateegiasse Japs kalasadam, mis on Pärnu linna piires üks olulisemaid lossimiskohti. Piirkonna prioriteetsemate sadamate väljavalimisel lähtuti püügipiirkonna asukohast, infrastruktuuri ja kommunikatsioonide olemasolust, tööjõust piirkonnas, ühistu tegutsemisest ja omafinantseeringu tagamise võimalusest. Enamus Pärnumaa püütud kalasaagist lossitakse just neis väljavalitud logistikakeskustes. Detailne info lossimiste kohta on leitav Lisas 11.5 tabel 4⁷⁸, kus on kajastatud lossimiskogused ja keskmine lossitava

⁷⁴ Põllumajandus- ja Toiduamet

⁷⁵ Suuremate kogustega kala lossimiskohad Pärnumaal

⁷⁶ <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/kutseline-kalapuuk/puugistatistika>

⁷⁷ <https://gis.ee/sadamad/>

⁷⁸ Lisa 10.5 Kalanduspiirkonna hetkeolukord

kala hulk viimaste aastate lõikes. Tabel on koostatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi andmete põhjal.

Teise kategooriasse kuuluvad sadamad, kus arendatakse välja kaasaegsed kala vastuvõtu võimalused koos esmakäitlemisega järgmistes kohtades: Sigatsuaru, Võidu, Juheta, Vaala sadam (vajab kandmist Sadamaregistrisse ning enne registrisse kandmist toetust ei saa), Rannametsa, Treimani, Peerni, Kastna, Värati ja Jaagupi.

Perioodil 2007-2022 on renoveeritud EKF ja EMKF toetusega piirkonnas 11 kalasadamat. Suurt tähelepanu on pööratud logistikakeskuste väljaarendamistele, kus lossitakse piirkonna kõige suuremad kogused kala. Kui EKF perioodil oli suunatud põhitähelepanu kaide renoveerimisse, kuivõrd need olid suures osas amortiseerunud, siis EMKF perioodil loodi juurde kaikohti, soetati seadmeid, parendati taristut jne.

Tabel 12. LLKK sadamatesse tehtud investeeringud kahel programmiperioodil (toetuse summa)⁷⁹

Sadama nimi	Periood 2007-2013	Periood 2014-2020	Kokku
Jaagupi	306 386 €	34 373 €	340 759 €
Kastna	13 669 €	-	13 669 €
Lao	130 884 €	-	130 884 €
Lindi	372 418 €	41 752 €	414 170 €
Liu	894 855 €	51 504 €	946 359 €
Rannametsa	6 282 €	96 923 €	103 205 €
Saulepa (Juheta)	93 076 €	-	93 076 €
Sigatsuaru	-	218 525 €	218 525 €
Sauaru kalasadam	316 512 €	151 908 €	468 420 €
Võidu	5 933 €	-	5 933 €
Võiste	761 575 €	72 615 €	834 190 €
Kokku	2 901 590 €	667 600 €	3 569 190 €

Enamus toetust saanud ja nimekirjas olevatest sadamatest vajavad jätkuvalt investeeringuid infrastruktuuri ja seadmetesse, et pakkuda piirkonnas vajalikke teenuseid. Samas ei ole need numbrid sugugi nii üheselt mõistetavad, kuivõrd perioodil 2014-2020.a. ei olnud võimalik enam teha investeeringuid, mis olid seotud ehituslubadega, rendilepingutega. Rendilepingute asemel pidi olema seatud kinnistule hoonestusõigus taotleja kasuks. Seetõttu jäid teostamata mitmed investeeringud nii Võiste kui ka Lindi sadamates. Siinkohal võiks teha ettepaneku ministeeriumile, et sadamate investeeringutel kaotataks hoonestusõiguse nõue.

Kalasadamad ei ole veel multifunktsionaalsed ning vajavad investeeringuid jätkuvalt, et arendada piirkonnas vajalikke teenuseid ning olla värav mere poolt piirkonna atraktiivsemaks muutmisel.

1.7.8. Piirkonna kalatöötlemise võimalused ja otseturustamine

Kalapüügi, -tööstuse ja hulgimüügi ettevõtete turul tegutses 2021.a. kokku 484 ettevõtet, neist 377 põhitegevusena, ülejäänud kõrvaltegevusena. Eesti kalapüügi ettevõtete turumaht oli 2021.a. 365,48 miljonit eurot.⁸⁰ Pärnumaa kalanduspiirkonnas tegutses Maksu- ja Tolliameti andmetel 2021.a. vastavas valdkonnas 38 ettevõtjat (arvestatud ei ole FIE-sid).

⁷⁹ Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, koostaja arvutused

⁸⁰ Turg „kalapüügi, -tööstuse ja hulgimüügi ettevõtted 2021“; Krediidinfo AS, 2022

Pärnumaa kalandusettevõtted omavad pikaajalisi traditsioone, oskusteavet ja kogemusi kalatoodete valmistamisel. Pärnumaa kalanduspiirkonna ettevõtete põhitegevusalad on nii nagu kogu Eesti kalatöötlemises kala külmutamine, fileerimine, preservide ning valmistoidu tootmine.

Hea meel on tõdeda, et Pärnumaa kalanduspiirkonda on lisandunud mitmed arvestatavad kala töötlemise ettevõtted, kes tegelevad kala väärimisega sh on lisandunud mikroettevõtteid, kes tegutsevad peamiselt Eesti siseturul.

Pärnumaa kalanduspiirkonnas oli seisuga 31.08.2023.aastal registreeritud 30 kalakäitlemise ettevõtet, kes tegelevad erineval tasandil kala käitlemisega. Mikroettevõtteid on neist 12 ja FIE-d, kes väärimavad oma kala (vt Lisa 11.5. tabel 5 ja 6). Kalakäitlemise ettevõtted andsid 2021.a. tööd 405-le inimesele⁸¹. Inimressurss, mida kala töötlemise sektoris kasutatakse kõige suurem, kuna enamuse kala töötlemisest (fileerimine) tehakse käsitsi. Kindlasti vajab sektor uusi tehnoloogilisi lahendusi töö efektiivsemaks muutmisel. Tulenevalt ressursimahukusest ei ole enamuse antud sektori ettevõtetest mikroettevõtted. Paljud ettevõtted ostavad valget kala sisse Soomest, Poolast jm, et tagada turul stabiilsus. Olemaks turul stabiilsed on vajalik toorme stabiilne liikumine, mida ei ole võimalik saavutada ainult Eesti vetest püütud kalaga. Puudub piisav toorme hulk, mis on otseses seotuses hooajalisusest.

Rannakalurite suuremate toormekoguste turustamine toimub läbi esmakokkuostjate või kalatööstustele. Võrreldes eelmise perioodiga on veidi suurenenud kalurite poolt väärimatava või otse müüva kala osakaal. Otse tootjalt tarbijale müük toimub enim räimepüügihooajal, kui kala ostetakse otse paadist. Täna juba ka väiketootjad, kes oma püütud saaki otseturustavad läbi sotsiaalmeedia või siis väärimavad ning müüvad oma tooteid. Hea tõuke otseturustuskanalite leidmiseks andis COVID-19 kriis, kui olid suured piirangud ning paljud linnaelanikud liikusid oma teise koju ning suurenes kodus töötamise võimalus, mille tulemusena inimestel tekkis rohkem aega ka toiduga tegelemiseks. Sotsiaalmeedias kala müümine on suurepärane väljund müüa nii toorkala, kalatooteid kui ka poolfabrikaate otse tarbijale. Pärnumaal tegutseb ka OTT ehk otse tootjalt tarbijale, kus samuti saab otse tarbijale kala müüa. Pärnumaale on lisandunud 14 mikroettevõtjat, kes oma koduköögis kala väärimavad.

1.7.9. Kala tarbimisharjumused

Eesti on küll mereriik, kuid kala tarbimise osas oleme pigem tagasihoidlikud. 2020. aastal tarbiti Eestis SA leibkonnauuringu andmetel kala ja mereande elaniku kohta toote kaalus 9,5 kg, mis on 13,4 kg eluskaalus arvestatuna. See näitaja sisaldab elanike oste ja omapüütud või kalastajalt tasuta saadud kala, kuid mitte väljaspool kodu tarbimist (toitlustuses vm). Väljaspool kodu tarbiti EKI elanike küsitluse andmeil hinnanguliselt 15% kogu tarbitud kalast (2022. a).

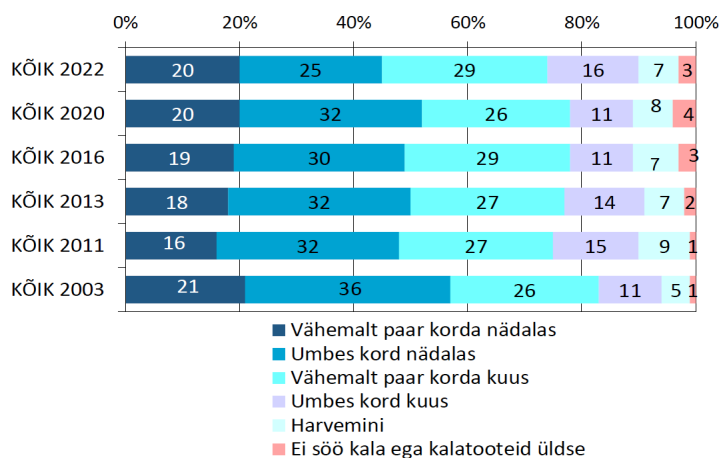
Ressursipõhiste arvutuste kohaselt võimaldas Eesti turul olev kalaressurss 2021.a. tarbida elanikkonna kohta 15 kg kala. Euroopa Liidu keskmine kala tarbimine on 23 kg, millest lähtub, et Eesti kala tarbimine võiks olla tunduvalt suurem. Kahjuks kuulub Eestis tarbija eelistus imporditud punasele kalale. Eelistus punasele kalale on ilmselt selle kättesaadavus ning soodsam hind.

Eesti tarbijate valikuvõimalused suuremates kauplustes on üsna laiad, kuid kala kättesaadavus, värskus, hinna vastavus kvaliteedile jm ei vasta alati tarbija ootustele. Ostujõu suurenemisel eelistatakse võimalusel mugavama tarbimisega, ehkki kallimat fileeritud kala.

2021. aasta kohta Statistikaameti leibkonnauuring puudub, kuid esialgsed ressursi arvutused kalapüügi ja impordi-ekspordi näitajate alusel näitavad 2021. aastal ressurside vähenemist Eesti

⁸¹ Maksu-ja Tolliamet

turul. Eesti Konjunkturi Instituudi hinnangul võis ka leibkondade tarbimine sellega väheneda leibkonnaliikme kohta 8,6 kg-le (toorkala kaalus 12,2 kg).⁸²

Joonis 8. Kala ja kalatoodete tarbimise sagedus aastatel 2003–2022 (% vastanutest)⁸³

2022. aasta kala ja kalatoodete tarbimise küsitlusuuringu andmetel tarbis viimase aasta jooksul kala ja kalatooteid 97% vastanutest ja 3% ei söönud üldse kala. 74% vastanutest sõi 2022. aastal kala ja kalatooteid vähemalt paar korda kuus või sagedamini. Vähemalt kord nädalas tarbis kala ja kalatooteid 45% vastanutest, 29% tegi seda paar korda kuus ja 23% kord kuus või harvemini. Samas pole muutus üldises tarbimismustris väga suur ja kala süüakse Eestis tüüpiliselt kas kord nädalas või vähemalt paar korda kuus.⁸⁴

Eesti elanike kalatarbimist mõjutavad elukoht ja sissetulekute suurus. Kala söömine oli harjumuspärasem vanemaealiste Lõuna-Eesti elanike hulgas kui seda nooremaeliste hulgas. Mida vanem tarbija, seda enam kala süüakse (nt 50–64-aastastest vastajaist tarbis kala iganädalaselt 56% ja 64–74-aastastest 58%). Noored (18–29-aastased) tegid seda iganädalaselt oluliselt vähem (25%). Vähenenud on samas nende noorte hulk, kes ei söö üldse kalatooteid (nt 2020. a 11% ja 2022. a 6%) ja suurenenud nende arv, kes seda harva siiski teeb (nt 2020. a 7% ja 2022. a 11%).

Kala tarbijad eelistavad toidulaua endiselt värsket ja jahutatud kalast valmistatud kalaroogi, eelkõige küll punasest kalast, aga ka räimest ning kilust valmistatud roogi. Kalafileede (värsked, jahutatud, külmutatud) tarbimises võib täheldada nihkeid väiksema tarbimise või tarbimisest loobumise suunas. Räime, kilu jt selle grupi kalade fileed tarbis 2020. ja 2022. a võrdluses vastavalt 55% ja 49%, neid tooteid ei söönud 2022. aastal üldse 51% ja tarbis harvem 33%. Lesta, heigi, ahvena jt fileede tarbimine kahanes vastavalt 67%-lt 63%-ni ja lõhe, forelli, koha jt fileede tarbimine 84%-lt 79%-ni vastanuit.

Külmutatud kala söödi vähem kui värsket ja jahutatud kala, ning kui söödi, siis pigem harvem. See trend ei ole võrreldes eelneva uuringuga muutunud, kuid kogutarbimine selle tooteliigi osas liigub vähenemise suunas.

Kui enamiku toiduaineid ostab tarbija poest või turult, siis kala erisuseks on see, et mingi osa inimesi püüab kala ja ka töötleb seda ise (suutsutab, soolab, kuivatab, konserveerib) ning võib neid tooteid ka teistele anda. Vastajaist 89% oli saanud kala mõlemast allikast (ostis või sai tasuta), 11% ei olnud kala ostnud ega saanud ka tasuta.

⁸² Kala ja kalatoodete tarbimine 2022, Eesti Konjunkturi Instituut

⁸³ Samas

⁸⁴ Kala ja kalatoodete tarbimine 2022, Eesti Konjunkturi Instituut

Kala ja kalatooteid ostetakse enamasti kauplustest näiteks 2022.a. osteti 48-93% kalast või kalatoodete just kauplustest. Turult ostetakse peamiselt räime ja kilu. Kõige suurem oli turgudel ostetud kala osakaal 2022. aastal Lõuna-Eestis (41%).

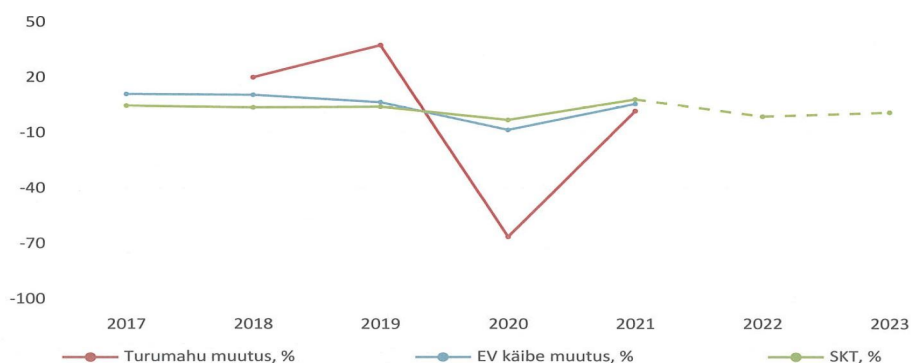
2023. aastal prognoositakse mitmete toitade ja jookide populaarsuse tõusu nii näiteks merevetikad, mida nimetatakse ka «mereköögiviljaks». Merevetikad sisaldavad rikkalikult valku, vitamiine ja mineraalaineid, kuid ei sisalda rasva. Sobivad hästi salatitesse ja suppidesse. Nii mõnigi restoran Eestis juba kasutab toidu toorainena vetikaid. Üha rohkem tuntust kogub Eesti vetest pärit põisadru, millega mitmeid toitusid rikastatakse. Pärnumaal kasutatakse rannaäärsetes toidukohtades palju põisadru, millest tehakse salateid.

Kala tarbimine kasvab. Kala kogub oma tervisele kasulike omaduste ja maitse tõttu populaarsust. Kala on suurepärase oomega-3 rasvhapete allikas. Alates 1998. aastast on maailmas kala tarbimine kahekordistunud, kuid Stanfordini uued uuringud prognoosivad, et see kasvab 2050. aastaks veel 80%⁸⁵

Pärnumaa kalanduspiirkonnas kasvas kala- ja kalatoodete tarbimine COVID-19 aastatega. Paljud linnaelanikud liikusid oma teise koju ning suurenes kodus töötamise võimalus, mille tulemusena inimestel tekkis rohkem aega ka toiduga tegelemiseks. Pärnumaa kalurid tegid ja teevad aktiivselt otseturustamist läbi sotsiaalmeedia ning selle tulemusena on tekkinud nn isiklikud kalurid, kelle käest ostetakse värsket kala. Kevadperioodil toimib edukalt otse paadist räime müük ning võib väita, et kala tarbimine Pärnumaal on kasvanud võrreldes paari aasta taguse ajaga. Kindlasti on selleks andnud tõuke ka kaluripered, kes on oma saagi väärindamisega teinud suuri edusamme.

1.7.10 Turg, turustamine ja eksport

Turu moodustavad ettevõtted, kes on põhi- või lisategevusalana teeninud müügitulu valdkonnas kalapüügi, -tööstuse ja hulgimüügi ettevõtted.

Joonis 9. Turumaht ja selle muutused Eesti ettevõtete summaarne käive ja sisemajanduse koguprodukt 2017-2021⁸⁶

2022. aastal tuli ettevõtjatel kohaneda mõjudega, mis otseselt või kaudselt tekkisid seoses 24. veebruaril Venemaa alustatud täiemahulise sõjaga Ukraina vastu. Venemaa agressioon Ukrainas kergitas oluliselt energia ja teiste sisendite hinda toidutootmises, sealhulgas kalapüügi ja vesiviljelustoodete tootmises ja kalandustoodete töötlemises. See mõjutas ka Pärnumaa kalatöötlemise ettevõtteid.

Eesti päritolu kala- ja kalatooteid eksporditi Eestist 2022. aastal 154 miljoni euro eest ja 2021. aastaga võrreldes kasvas Eesti päritolu kala- ja kalatoodete eksport 24 miljoni euro võrra, ehk

⁸⁵ <https://tervis.postimees.ee/7680385/teadlane-need-on-jargmise-aasta-toidutrendid>

⁸⁶ Turg „kalapüügi, -tööstuse ja hulgimüügi ettevõtted 2021“; Krediidinfo AS, 2022

ligi 15 protsenti. Ekspordi maht taastus COVID-19 leviku tõttu seatud piirangute kadumisest tingitult.⁸⁷

Eesti ja samuti Pärnumaa kalanduspiirkonna kala tööstuslikumalt hinnalisemad kalad nagu koha ja ahven on hea ekspordiartikkel kalatöötlejatele. Olgugi, et tööstuste peamiseks ekspordiartikliteks on koha- ja ahvenafilee ning külmutatud räim, valmistavad ettevõtted võimalusel tooteid ka teistest liikidest, nt haug, latikas, vimb ja särg, mille sihtrühmaks on kohalik tarbija. Lisaks terve kala väljamüügile turustatakse ahvenat ja koha enamasti fileena (sh nii nahaga kui nahata, nii jahutatult kui ka külmutatud kujul). Räime ja kilu eksporditakse külmutatult, kuid ka vürtsisegus preservina. Harvem müüakse koha ja räime ka rümbana. Paljude kohalike kalade turustamiseks antakse neile lisandväärtust nt suitsutamise, soolamise ja kuivatamise teel, see on eriti süvenenud viimastel aastatel, kui kalur on saanud otseturustamise võimaluse. Eriti on suitsutamine ja kuivatamine levinud väiketöötajate hulgas. 2022.a. kalatöötajate majandusaasta aruannete järgi eksporditi Pärnumaa kalatööstustest EL liikmesriikidesse 21,2 tuhat tonni kala ja väljapoole EL liikmesriike 14,0 tuhat tonni kala.⁸⁸

Pärnumaa kalandusettevõtete peamised eksportturud on: Soome, Läti, Rootsi, Taani, Norra, Saksamaa, Prantsusmaa, Leedu, Poola, Moldova, Ukraina, Kasahstan, Valgevene, Venemaa, Austraalia, Itaalia, Holland, Rumeenia, Šveits, Hiina ja Ameerika Ühendriigid⁸⁹.

Kohalikud väiketootjad on orienteeritud pigem siseturule, eriti kohalikule Pärnumaa kalanduspiirkonna turule.

1.7.11 Piirkonna kalandust populariseerivad tegevused

Pärnu on kroonitud Eesti suvepealinnaks ja see on turistide seas populaarne sihtkoht, eriti suvekuudel. Lisaks linnale on Pärnumaa kalanduspiirkond atraktiivne erinevate kalandust ja kala ning kalatoite propageerivate ürituste poolest. Ei ole ühtegi piirkonna suurüritust, kus ei oleks esindatud kala ja kalatoidud. Hea tõuke kohaliku kala ja kalatoidude väärtustamiseks ning kohaliku kala toomiseks linna toidukohtadesse andis Pärnumaa maitsete aasta 2018.a.

Kala ja kalatoodete tarbimise tutvustamiseks korraldatakse piirkondlikke üritusi, mis on vajalikud piirkonna eripärast lähtuvate traditsioonide säilitamiseks ja edendamiseks. Ürituste korraldamine on oluline arvestades jätkuvat linnastumise protsessi ning inimeste huvi kalanduse ja mereliste tegevuste vastu.

Pärnumaa kalanduspiirkonnas korraldatakse mitmeid omanäolisi festivale, mis toimivad kui piirkonda propageerivad kalandusüritused: RäimeWest, Põhja Liivimaa Festival, Uulu Lamba Vest, Kihnu Mere Pidul, Kihnu Räimeretk jm. Olemas piirkonnaülene kaubamärk Romantiline. Samuti osaletakse aktiivselt „Ma armastan Eesti toitu“ ja „Eesti Toidutee“ liikumises, kus pearõhk on kohalikul värskel toidul.

Aktiveerunud on laste kalanduslaagrid, kus tutvustatakse kalandust ja kalapüüki ning merelisi tegevusi. MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu on osalenud üle Eesti erinevate töötubade ja kala propageerivatel üritustel, et tutvustada Pärnumaale omaseid maitseid.

⁸⁷ Riigi 2022 aasta majandusaasta aruanne

⁸⁸ Registrate ja Infosüsteemide Amet, 2022.a. majandusaasta aruanded

⁸⁹ Informatsioon ettevõtete aastaaruannetest 2022.

2. SWOT, TOWS ja arenguvajadused

Piirkonna arenguvajaduste väljaselgitamiseks ning potentsiaali analüüsimiseks korraldati piirkonnas mitmed strateegia arutelu ja ettepanekute koosolekut, lisaks kasutati kalanduskogu meililisti, kus kõik kalanduskogu liikmed said teha oma ettepanekuid piirkonna näo kujundamiseks. Täiendavalt vaatas tehtud ettepanekud üle juhtgrupp.

2.1. SWOT analüüs

Tugevused

- Kogukonda ühendav MTÜ, toimekad ja tegusad inimesed, kes panustavad piirkonna arengusse;
- Pikaajaline kalanduse traditsioon sh pärandkultuur, piirkonnas on kogunud teadmiste ja oskustega kalurkond, olemas vajalik oskusteave;
- Eesti keskmisest kõrgem ettevõtlusaktiivsus kalanduspiirkonnas;
- Toimiv sadamate võrgustik, suuremate lossimiskogustega sadamatest on rajatud/rajamisel logistikakeskused, piirkonnas olemas sadamad, mille baasil arendada multifunktsionaalsed teenused;
- Toimivad esmatöötlemise ettevõtted otse tootjalt tarbijale müüjad. Hea koostöö turismiettevõtete ja kalurite vahel; tugevuste mitmekesistamine;
- Sadamate faarvaatrite ja basseinode hooldus/puhastus tehnika olemasolu piirkonnas, mille toel tagada pääs merele;
- Tugev piirkonna turundustegevus: toimivad piirkonda propageerivad kalandusüritused (RäimeWest, Uulu Lamba Vest, Kihnu Mere Pidu). Olemas piirkonnaülene kaubamärk Romantiline Rannatee ning kalandustegevusi ühendav Liivi Lahe Räimerada, tegevusrühm on liitunud Eesti Toidutee liikumisega ning toetab kohaliku tooraine kasutamist.

Nõrkused

- Sadamad sh logistikakeskused ei ole veel täielikult välja arendatud. Puuduvad multifunktsionaalsed teenused;
- Kala väärimise vähesus mikroettevõtetes. Vähene investeerimisvõime. Kala turustamine ja tootearenduses vähe innovaatilisi lahendusi, kala väärimise propageerimine enne müüki. Kala väikeväärimajajatel sarnased nõuded suurtootjatega.
- Looduslikest tingimustest tulenevalt sadamatesse sissesõit liikuvate liivade tõttu raskendatud, sadamad vajavad iga-aastast puhastamist;
- Rannakalurite püügi hooajalisus tingib noorte kalurite vähese huvi kaluri ameti vastu ja madalama aasta keskmise sissetuleku võrreldes teiste sektoritega, mis omakorda mõjutab investeerimisvõimekust finantsvahendite nappuse tõttu;
- Ettevõtjatel napib finantse hooajaliste teenuste väljaarendamiseks sh vajaliku taristu rajamiseks, millest tulenevalt vähem mitmekesistamise võimalusi väljaspool hooaega tegelemiseks (nt turism ja muu ettevõtlus). Maapiirkonnas eraomanduses olevat taristut tunduvalt rohkem kui linnapiirkonnas, see aga raskendab investeringute teostamist;
- Hooajalisusest tingitud vähene kalatoodete pakkumine kohalikes toidlustusettevõtetes; ei ole hästi välja arendatud kohaliku kala ja kalatoodete turg.
- Kalurkonna vananemine ning noorte vähene huvi sektori vastu; maapiirkonnas kalurihõimlaste vähene tööalane hõivatus ja madal tasuvus;
- Vähesed võimalused tulenevalt hooajalisusest täiend- ja ümberõppeks väljaspool sektorit.

- Vähene taastuenergia kasutamine sektoris.

Võimalused

- Võimalus taotleda toetusrahasid oma tegevuste elluviimiseks, mitmekesistamise võimaluste suurenemine sektoris.
- Piirkonna ulatuslik püügiala, mille tulemusena tagatakse Eestis suurim kalaressurss ning liigiline mitmekesisus;
- Piirkonna geopoliitiliselt hea asukoht annab suurepärased võimalused arendustegevusteks ja turunduseks samuti turismi arendamiseks, mereturismi kasv ja huvi mereliste tegevuste vastu; Pesca- turismi arendamine.
- Roheenergia kasutuselevõtt ettevõtluses, kala väärimise võimalused ning innovatsioon tootearenduses;
- Kala tarbimise populariseerimine ja tarbimise kasv, uued tehnoloogilised võimalused toodete arendamisel.
- Kala eksportimise võimalus uutele avanevatele välisturgudele;
- Innovaatilised lahendused püügivahendite, hülgepeletite, kalapaatide ja kala sorteerimise seadmete arendamisel;
- Eritasandiline koostöö nii rahvusvahelisel tasandil, kui teiste kalanduspiirkondadega; kalandussektori täiend-/ümberõppe ja teadlikkuse tõstmine piirkonnas;
- Eeldatav rahvusvaheliste kauba- ja turismivoogude kasv Via Baltica ja rajataval Rail Baltica;
- Linnastumisega kaasnev rekreatiivse nõudluse ja turismimajanduse kasv. Kaugtöö areng, elavdanud rannakogukonnad, seeläbi suurenenud võimalused rannakaluritel kala müügi ja teiste tegevuste arendamise läbi tulu teenimise võimalused.
- Töötingimuste parandamine kalandussektoris, eriti kalapüügil, sh välistööjõu kasutamine sektori hüvanguks;
- Potentsiaalsete varude paranemine Sindi paisu järgselt siirdekalade kudealade suurenemise tulemusena;

Ohud

- Ajaloolise püügiõiguse süsteemi mittejätkuvus seab ohtu rannapüügi jätkusuutlikkuse ning säilimise nii rannikumeres, kui ka sisevete kalapüügis;
- Püügivahendite vähendamine mõjutab rannapüüki olulisel määral vähendades sissetulekuid ning mõjub negatiivselt rannakülade elujõulisusele;
- Puuduvad meetmed ja visioon kalurkonnal pehmelt sektorist väljumiseks;
- Tootearenduses ja turustuses järjest karmistuvate nõuete vähene selgus ja ebaproportsionaalsus kodu- ja väiketootmisele;
- Puudulikud võimalused keskkonnanõuete parendamiseks st püüniste eemaldamise nõuded püügilt kuupäevaliselt ei arvesta nende kasutamise võimalust kunstkoelmütina;
- EL regulatsioonide üha suurenev surve kalandussektorile püügi vähendamise läbi;
- Väliskülastajate ebastabiilsus tulenevalt geopoliitilistest olukorrast Euroopas;
- Surve kalavarule eelkõige mereimetajate ja merelindude poolt ning võõrliikide kohanemine (nt mudakrabi ja ümarmudil) Eesti vetes, järjest halvenev merekeskkonna seisund, samuti Pärnu lahes harrastusliku koha- ja ahvenapüügi kasv viimastel aastatel. Vesiviljeluse arendamine rannikumeres nt kui ei ole piisavalt veevahetust, siis võivad hakata levima haigused;
- Pikaajalist mõju kalanduspoliitikates ei arvestata, lühiajaline perspektiiv kalanduspoliitikas ei arvesta otseste huvirühmade vajadustega, mille tulemusena on ohus sektori jätkusuutlikkus. Kalanduspoliitika kiired otsused sageli ilma mõjusid kaalumata, ülereguleeritus seadusandluses ja sektori usaldamatus. Täiendavate püügipiirangutega

alade laiendamine Pärnu ja Liivi lahes ja Pärnu jõgi kui lõhejõgi, mis seab täiendavaid piiranguid kalapüügile jõe suudmealal. Regulatsioonide kiired muudatused mõjutavad kalurkonna tegevust ja sissetulekuid.

- Intensiivne inimtegevus ohustab kalavarude seisundit nt merre rajatavate tuuleparkide näol, samuti kemikaalide reostus meres, suurenenud laevaliikluse tulemusel. Muutuv ja tihe merealade kasutus ei võimalda kaluritel kalapüüki ajaloolistel aladel teostada (skuutrid/jetid, jahid, surfarid jne)
- Linnastumise eluviisi kasv, riiklik regionaalpoliitika maa- ja rannaelu kahjuks. Rahvastiku vananemine, mis koormab järjest enam sotsiaalsüsteemi ning aeglustab majanduskasvu;
- Valitsuse planeeritud maksumuudatused, mis halvendavad maksukeskkonda, suurenenud inflatsioon ja majanduslik ebastabiilsus. Välistest mõjudest tulenev kalahinna ebastabiilsus.

SWOT analüüsi koostamisel on juba tugevuste, nõrkuste, võimaluste ja ohtude analüüsimisel toodud välja osalised põhjendused, millest lähtuvalt on koostatud ka kalanduspiirkonna potentsiaal ning toodud välja piirkonna vajadused. Strateegia vajadused ja eesmärgid on kujundatud infopäevadel saadud osalejate tagasiside põhjal. Töörühm on kujundanud EMKVF poolt rakendatava kalanduspiirkondade jätkusuutliku arengu eesmärkidega kooskõlas oleva ühtse kalanduspoliitikaga, mis soodustab kalandussektori arengut ning kohanemist sektori struktuursete muutustega. Strateegia valitud tegevussuundade edukas elluviimine aitab tõsta piirkonna kalanduse konkurentsivõimet ja suurendada kalurite sissetulekut.

Pärnumaa kalanduspiirkonna üheks oluliseks tugevuseks on toimiv ja tegus tegevusrühm. Piirkonna rannakalurid, kes on kahe eelmise programmiperioodi vahendite kasutamise tulemusena saanud juurde julgust oma püütud kala väärimisel ja otse tarbijale turustamisel. Avanenud võimalused täiend-/ümberõppeks ning teadlikkuse tõstmine tagab piirkonna sektori jätkusuutlikkuse luues võimalused tegevuste mitmekesistamiseks.

Piirkonnas on toimiv sadamate võrgustik, mida on parendatud ning mis omakorda on parandanud töökeskkonda, kus rannakalurid igapäevaselt töötavad. Siiski vajavad enamuse eelmistel programmiperioodidel toetust saanud sadamad täiendavaid toetusi teenuste edasiarendamiseks. Lisandunud on ka oluline logistikakeskus Japs kalasadama näol, mille kai on kehvast seisust.

Kindlasti on vaja toetada investeeringuid roheenergia kasutuselevõtuks nii sadamates kui ettevõtetes, kuid seda pärsib meetme nõue hoonestusõiguse osas (sadamad). Vajalik on otseturustamise ja esmatöötlemise toetamist ja mikroettevõtluse arendamist, et tagada piirkonnas suurem tööhõive ning luua juurde töökohti. Oluline on sadamatesse jäämasinate võimaluste väljaarendamine, mis parandab toorme kvaliteeti. Oluline on suurendada rannakalurite võimalusi väljaspool püügihooaega erinevate töövõimaluste loomiseks.

Tegevuste mitmekesistamine ning kalandusega seotud turismi arendamine võimaldavad rannakaluritel püügi hooajalisusest tulenevalt tagada ühtlased rahavood aastaringelt. Kalandusega seotud turismi toetamine ning piirkonna kaubamärgi Romantiline Rannatee kasutamine külastuselamuste loomisel ning mereliste tegevuste pakkumine on olulise tähtsusega ning võimaldab kaasata ka hõimlased. Tegevuste mitmekesistamine on otseselt seotud töökohtade loomise ja tööhõive parandamisega rannakalanduses ja piirkonnas üldiselt.

Piirkondlikud üritused, mida korraldatakse kala ja kalatoodete tarbimise tutvustamiseks ja mis on vajalikud piirkonna eripärast lähtuvate traditsioonide säilitamiseks ja edendamiseks. Ürituste

korraldamine on oluline arvestades jätkuvat linnastumise protsessi ning inimeste huvi kalanduse ja mereliste tegevuste vastu. Hea on tõdeda, et rannakalurid on saanud julgust piirkondlike kalatoitude tutvustamiseks ning käivad üle eesti erinevatel üritustel.

Väljarände vähendamiseks ja piirkonnas töökohtade loomiseks on vaja lahendada olulised kitsaskohad, mis on sektoriga seotud: püügi hooajalisus, välistest teguritest tulenev kalahindade kõikumine, aasta keskmiste sissetulekute langus võrreldes teiste sektoritega, suurte investeeringute pikaajaline tasuvus jne. Mitte vähemtähtis ei ole kalurite rahavoogude planeerimine ning tegevuste mitmekesistamine nii kalanduse kui kogukonnateenuste arendamisega. Analüüsi tulemusena on koostatud piirkonna arenguvajadused.

2.2. TOWS analüüs

Välistegurid/ Sisetegurid	Tugevused (S) Sisekeskkonna seisund	Nõrkused (W) Sisekeskkonna seisund
Võimalused (O) Väliskeskkonna seisund	- Tegusad ja toimekad inimesed panustavad piirkonna arengusse (T) kasutades ära EMKVF vahendite võimalusi (V); - Oskused, toimiv sadamate võrgustik (T) ulatuslik püügiala koos Eesti suurima kala ressursiga (V) motiveerivad kasutama EMKVF vahendeid, et tootmist moderniseerida kasutades ära kala tarbimise kasvu (V); - Kalanduse traditsioon (T), piirkonna ulatuslik püügiala ja kala liigiline mitmekesisus annavad võimaluse mereturismi ja nn pesca-turismi arendamiseks (V); - Toimiv sadamate võrgustik piki rannajoont, hea koostöö kalurite ja turismiettevõtjate vahel (T) annab võimaluse sadamate laiendamiseks mereturismi valdkonnas, samuti elavdab rannakogukondi (V); - Kalatöötlemise ettevõtted ja otse tarbijalt tootjale müüjate olemasolu (T) loob võimalused ja eeldused uute tehnoloogiliste võimaluste kasutamiseks ning roheenergia kasutusele võtmiseks (V); - Piirkondlikud ühisüritused ning laiapõhjaline sh rahvusvaheline koostöö (T) tagab piirkonna traditsiooniliste ürituste ning identiteedi ja pärandkultuuri hoidmiseks vajaliku baasi (V). - Keskmisest kõrgem ettevõtlusaktiivsus (T)Sektori täiend/ümberõpe loob võimalused tegevuste mitmekesistamiseks (V).	- Kala väärindamise vähesuse ja turustamise/tootearenduse innovaatiliste lahenduste vähesuse suurendamiseks (N) kasutada EMKVF, luues seeläbi võimalused turu nõudluse tagamiseks (V); - Sadamate multifunktsionaalsuse puudumine ja roheenergia vähene kasutamine nii tootmises, mitmekesistamise valdkonnas, kui sadamates (N), kasutades erinevaid EU toetuse vahendeid luues võimalused läbi eritasandilise koostöö, kasutades ära rannapiirkondade rekreatiivset potentsiaali ning piirkonna geopoliitilist asukohta (V); - Püügi hooajalisuse, hõimlaste vähene kaasatus, vajadus täiend ning ümberõppe järele (N), suurendades mitmekesistamise võimalusi väljaspool püügihooaega, kasutades EU toetuste vahendeid (V); - Rannakogukondade koostöö erinevatel tasanditel (V), et vähendada finantssurve tulevat vähest investeerimisvõimekust (N); - Kalurkonna vananemine ning noorte vähene huvi sektori vastu (N) aitab suurendada töötingimuste parandamine kalandussektoris, eriti kalapüügil (V)
Ohud (T) Väliskeskkonna seisund	- Intensiivse inimtegevuse tulemusena (merre rajatavad tuulepargid) koos mereimetajate ja lindude suure kasvuga ohustavad kalavarusid (O), vajalik on kaasata piirkonna toimekad inimesed (T); - Pikaajalise kalanduspoliitika visiooni puudumise tõttu ohustatud sektori jätkusuutlikkus (O), selleks on vajalik kaasata teadmiste ja oskustega kalurid ning nende oskusteave (T) ; - Eesti keskmisest kõrgem ettevõtlusaktiivsus kalanduspiirkonnas (T) sh tegevuste	- Parandada koostööd erinevate institutsioonidega, et aidata kaasa pikaajalise kalanduspoliitika väljatöötamisele (O), mis tagaks noorte huvi suurenemise kalandussektori vastu mille tulemusena parandatakse investeerimisvõimekust (N); - Maa- ja rannapiirkondades vähene hõimlaste tööalase hõivatuse (N) suurendamiseks ning läbi koolituste ja ümberõppe tagada kalurkonnal pehmelt sektorist väljumine (O); - Riigi kalanduspoliitika surve erinevatele piirangute rakendamiseks on eelkõige vajalik

	mitmekesistamine, tagamaks rannakalanduse jätkusuutlikkus kalanduspoliitilistes tõmbetuultes (O); Riiklik regionaalpoliitika maa- ja rannaelu kahjuks, sh surve kalavarule eelkõige mereimetajad ja merelinnud ning võõrliikide kohanemine (nt mudakrabi ja ümarmudil) Eesti vetes (O), tugevdada koostööd eri tasanditel sh propageerida rannaküla ning kalanduskultuuri läbi toimivate ürituste (T).	tegeleda mereimetajate ja -lindude ohjamisega (O), tagamaks kalurkonnale vähemalt aasta keskmine sissetulek võrreldes teiste sektoritega (N);
--	--	---

2.3. Piirkonna ettevõtjate sõnastatud arenguvajadused

Käesolevas peatükis on välja toodud tervikuna kalanduspiirkonna arenguvajadused, mida ettevõtjad on nimetanud ideekorjetel, koosolekutel jm. Tegevussuundade lõikes arenguvajaduste analüüs on kajastatud tegevussuundasid kirjeldavates alapeatükkides. Käesolevas peatükis on toodud võimalikud näited tegevussuundade all, et anda taotlejale indikatsioon vastava tegevussuuna võimalikest tegevustest. Taotleja esitab projekti, mis vastab vastava tegevussuuna eesmärkidele. Tegevus ei pea olema sätestatud arenguvajadustes selgesõnaliselt.

1. Vee-eluressursside väärimine sh keskkonnasäästlikud lahendused (näited)

- **Tootmishooned** sh roostevaba sisustus, kuivatuskambrid, käitlusseadmed, laoseadmed (tõstuk, rokla, kaalud jm), laosisustus, tootmis/käitlemishoonete küttesüsteemid jne;
- **Väärimise/esmatöötlemise vahendid tööprotsesside hõlbustamiseks** - suitsuahjud, grillid, kiirkülmad, autoklaav, fileerimisseadmed, vaakumpakendajad, vaakumpumbad, lisandväärtuse andmiseks vajalikud seadmed, roostevaba sisustus jne;
- **Teenuse ostmine** (sh toodete arendamiseks, nt enesekontrolli plaani koostamine, Kestvuskatsed uue toote turule toomiseks, tootmisega alustamiseks esmaste vajalike analüüside paketi toetamine jm; IT- lahendused ja teenused. Turundustegevused;
- **Otseturustamine** (Külmikveokid, sh külmikhaagised, müügikioskid, kalakastid, konteinerid, taara pesu vahendid, pakkeseadmed jm);
- **Töötingimuste ja püütud ala kvaliteedi parandamine** – jäämasinad jm;
- **Keskkonnasõbralik energialahendus** - taastuvenergia seadmete soetamine (päikesepaneelid, -jaamad, tuulejaam);
- **Tootearendus sh kestlik** – uute nt tindisorteereri arendamine ja ehitamine, turundustegevused;
- **Turvalisuse tagamine** - videovalvesüsteemid, välisvalgustus.

2. Rannapüügisadamate arendamine (multifunktsionaalsus), mereprügi – sh sinimajandus (näited)

- **Sadamate multifunktsionaalsus/kalasadamad** – ujukaid, parklad, videovalve, reoveepuhasti, navigatsioonimärgistus, joogivesi, valgustus, kaitsemuulid, slipid, jäämasinad, jäätmemajandus, kalurite olmehooned, pesemisvõimalused, WC-d, seadmete hoiustamine, püügivahendi hoiustamine, tõsteseadmed, reostustõrje vahendid, sadamatesse juurdepääsuteed;
- **Sadama tugitaristu** - mõrra- ja võrgukuurid, paadikuurid talvehoiuks, paviljon värskes kala ja kalatoodete sh kohaliku käsitöö jne müügiks, grillmaja, karavaniparkla, internet, kohalik sadamaturg, kala ja kalatoodete müügiks, muud tasulised teenused, mobiilsed konteinerid esmahügieeni vajadusteks;
- **Keskkonnasõbralik energialahendus** - Taastuvenergia seadmete soetamine (päikesepaneelid, -jaamad), tuulegeneraatorid, elektri laadimisjaamad sadamates, vähene

elektrivõimsus;

- **Turvalisuse tagamine** - videovalve süsteemid, välisvalgustus.

3. **Ettevõtlike mitmekesistamine sh sinimajandus (näited)**

- **Turismiteenuste arendamine** - turismi arendus (matkaautode taristu) kämpingumajad, rannakaluril majutuse arendamine koos peosaaliga (nn paadikuur), väljaspool hooaega teenuste arendamine, vajalik inventar turismiteenuse osutamiseks. osalemis- ja loodusturismi arendamiseks vajalikud vahendid;
- **Keskkonnasõbralik energialahendus** - taastuvenergia seadmete soetamine (päikesepaneelid, -jaamad), tuulegeneraatorid
- **Kodukohvik** koos inventariga, sisustuse ja tehnikaga;
- **Kohaliku toorme ja toidu väärindamine** (tootmisliinid jm seadmed) ja kalatooted;
- **Muu mitmekesistamiseks vajalik taristu** – mereotstarbelise töökoja ehitamine koos sisustusega, viihallid, paatide remonditöökoda, paadikuurid talvehoiuks;
- **Vajalikud seadmed mitmekesistamiseks** – käsitööseadmed jne;
- **Kestlik tootearendus** sh litsentsid;
- **Turvalisuse tagamine** - videovalve süsteemid, välisvalgustus.

4. **Keskkonnatingimuste parendamine, mereprügi (näited)**

- Mereimetajate ja -lindude ohjamine (kormoran, hüljes);
- Rannakarjamaade puhastamine sh pilliroo niitmine;
- Kunstkoelmute paigaldamine ja valmistamine;
- Mereprügi koristamine sh kormoranide ja hülge korjused.

5. **Kalandus/merendus traditsioonide ja kultuuripärandi säilitamine ja edendamine (näited)**

- **Kalandus- ja merendustraditsioonid** – noorte koolitamine ja laagrid, piirkonnas traditsioonilised üritused, kala õpitoad, trükised (merendus/kalandus temaatika), õppefilmid, digilahendused, äpp hariv veebileht nn (digigiid), kalaturg jne;
- **Kultuuripärandi säilitamine** - traditsiooniliste kalurihoonete taastamine, et näidata kalapüügitraditsioone, traditsioone ja sadamate ajalugu tutvustavad raamatud, trükiste väljaandmine nt Pärnumaa sadamate ajalugu, retseptiraamatud jm, kalurite päeva taaselustamine, museaalid (ajalooliste püüniste säilitamine ja arhiveerimine);
- **Investeeringud avalikku väiketaristusse** – puhkekohad, tualetid jm.

6. **Kalanduskogukondade teadmiste arendamine (koolitused)**

- **Erialane ümberõpe** – kalandussektorist väljapoole tegevuste leidmine;
- **Õppereisid** - õppereiside ja koostööreisid korraldamine sh välismaale, saamaks häid näiteid nii mitmekesistamise valdkonnas kui ka kalandussuunas;
- **Üldteadmiste koolitused** – ettevõtte arendamiseks finatskoolitused, seadusandlus, turundus, toidusäilike koolitus, infotehnoloogia jne

2.4. Eripärad ja potentsiaal

Pärnumaa kalanduspiirkonna üheks suuremaks eripäraks võrreldes teiste kalanduspiirkondadega on loodusressursi – kala rohkus. Seda ilmestab eelkõige suur püügimaht ning vajadus arendada teistest piirkondadest enam ka sadamaid. Sadamad on olulised toorme kaldale toomiseks ning samuti kvaliteedi tagamiseks, mitte vähemtähtis on kalurite töökeskkond.

Pärnumaa kalanduspiirkonna atraktiivsuse kujundavad romantilised rannakülad, kohalik kultuuri-, ajaloo- ja looduspärand. Täna sel päeval iseloomustab rannakülasi tulenevalt majandusmodelite muutumisest esmasektori kahanemine, püsielanikkonna vähenemine ning suvitajate ja osa aja elanike arvu kasv, mis on tekitanud nõudlust mitmekesiste teenuste kasvu järele. Erilise tõuke osaja elanike kasvule andis COVID-19 kriis, mille mõjul paljud inimesed liikusid linnast maale ning kasutavad tänaseni kaugtöö võimalusi.

Rannakülade elanikud on läbi aegade olnud ettevõtlikumad, kuna kehvad põllumajanduslikud olud sunnivad alternatiivseid lahendusi otsima. Samas on mere lähedus võimaldanud nii perele toitu hankida kui ka külaelanikele, suvitajatele ja läbisõitjatele mereande müüa.

Rannäärsetes piirkondades on kliima mahedam kui sisemaal, mis loob eeldused erinevate rekreatsioonivaldkondadega tegelemiseks. Keskkonna mitmekesisus ja erinevate aktiivsete tegevuste võimalused teevad rannäärseid piirkonnad linlastele ahvatlevaks. Pidevalt näitab kasvutrendi osa- aja elanike ja suvitajate arv.

Pärnumaa kalanduspiirkond on aktiivselt tegelenud rannakülade arendamise ja kultuuripärandi ning oskuste ja teadmiste edasikandmisega. Pärnumaa kalanduspiirkonnas on olemas kaubamärk Romantiline Rannatee. Romantilise Rannatee atraktiivsuse kujundavad kohalik kultuuri-, ajaloo- ja looduspärand. Külastaja seisukohalt on määrava tähtsusega selle kättesaadavaks tegemine külastajale giidide või rajatiste vahendusel ning atraktiivsete turismitoodete arendamine.

Piirkonnas olemas potentsiaal, mida edukalt rakendada turismisektoris, kuid on suures osas veel kasutamata: VESI – Ermistu ja Tõhela järved, märgalad (sood, rabad), Häädemeeste mineraalvesi, jõed, meri, surf, väikesadamad, Pärnu Jahtklubi; RANNARAHVAS JA – KULTUUR – rannarahvatraditsioonid ja -kombed, idüllilised rannakülad, ehe külaelu, tuletornid, sadamad, kalapüük, kala, mereäärsed maitseelamused, merre uppuvad päikeseloojangud, purjelaevandusajalugu, rannikuloodus, Kihnu ja Manija saared; Soojad põhjamaised LIIVARANNAD - kõige soojemaveelised ja päikesepaistelisemad Eestis: Matsi rand, Reiu rand, Valgerand, Kabli rand, Treimani rand; LOODUSKAITSEALADE rohkus (30% pindlast!), väga mitmekesine loodus väikesel maa-alal – rannikuloodus, laiud, rannaniidud, liivaluited, sood ja rabad, eriilmelised metsad, järved, kadastikud; ERMISTU JÄRVE MUDA, mida kasutavad mitmed spaa-hotellid Eestis; O-SÄÄR – Eesti pikim ja kitsaim merest kerkiv “saar”; UNESCO KULTUURIPÄRAND KIHNU SAAREL – tänapäevani ulatuvad iidne kultuur ja traditsioonid; IIDNE AJALUGU – Mihkli kihelkond, Soontagana maalinn, Pulli küla; KUULSUSRIKAS AJALUGU – purjelaevandustraditsioonid Lõuna-Pärnumaal, Heinaste (Ainazi) merekool; SÜNDMUSED JA FESTIVALID – aastaringselt rikkalikult kultuurisündmusi ja festivale, sh rahvusvahelisi (Jõulumäe, Auto24Ring); ELAV KÜLAELU, KOHALIKUD INIMESED⁹⁰

Kalandusega seotud turismi arendamiseks on kalanduspiirkonnas välja töötatud Liivi Lahe Räimeraja teesid:

Liivi Lahe Räimeraja teesid:

Tegeleb tegevuspiirkonna rannaalal rannaküla eluolu arendamisega

1. Rannarahva kohalike traditsioonide tutvustamine
2. Piirkonna rannaala looduskoosluste väärtustamine
3. Rannaküla elukeskkonna arendamine ja väärtustamine, säilitamise, eksponeerimise
4. Pereturismi arendamine keskkonnataluvusest lähtuvalt
5. Kohaliku turismikeskkonna teenindavate ehitiste ja rajatiste arendamine

⁹⁰ Romantilise Rannatee turundusstrateegia, 2021

6. Kohaliku maitseelamuse pakkumine
7. Mitmekesistada merelisi tegevusi – Meri - Maa sidusus
8. Sidusus Romantilise Rannateega
9. Koostöö arendamine kultuuritraditsioonide väärtustamiseks

LLKK on aktiivselt panustanud piirkonna toidukultuuri tutvustamisele, mis baseerub suures osas kalatoitude tutvustamisel ja rannakülade toiduvalmistamise traditsioonile. Selle tarbeks loodi 2009.a. rändkohvik Liivi Lahe Räimerada Romantilisel Rannateel, millega käidi üle Eesti tegemas ka töötubasid. Toidukultuuri arendamine on piirkonna olulisemaid prioriteete, mis aitab kaasa rannakalurite poolt püütud kala turustamisele. Hea meel on tõdeda, et tänaseks on piirkonna toidukultuuri tutvustamise suuresti oma kanda võtnud ettevõtlikud rannakalurid.

Pärnumaa kalanduspiirkond saab ennast defineerida kui „rannarahva lemmikust kalakuninga“⁹¹

Pärnumaa rannakalurite saagid on küll vähenenud, kuid kala kohapealne väärimine on hoogsalt edenenud, kusjuures kala ja kalatooted on suunatud kohalikule kasvavale kogukonnale ja külastajatele. Kasvav nõudlus ja arenenud turism on loonud head võimalused kala väärimiseks ja müügiks. Suuremad rannakalanduse ettevõtted katavad kogu väärtusahela (sh eksport). Kalapüük on elustiili osaks rannakülades elavatele harrastajatele, kellest mitmed on omandanud ajaloolised püügiõigused. Lisateenimise võimalused on head turismiga seotud valdkondades ja teeninduses. Majanduslikult tähtsamad kalavarud ja püügkvoodid püsivad stabiilsena. Paranenud on võimalused tegevuste mitmekesistamiseks kohapeal. kalurkond ei ole hoogsas tempos vananenud vaid püsib enam- vähem stabiilselt 52 eluaasta vanuseliselt, mis tähendab seda, et juurde on tulnud noori kalureid.

⁹¹ Rannakalanduse visioonid ja tulevikustsenaariumid, Kalanduse Teabekeskus, 2021

3. Visioon ja missioon

Visioon

Aastaks 2035 on Pärnumaa kalanduspiirkonnas jätkusuutlik kalurikond. Rannakülades on säilinud töökohad ja väärtusahelapõhine traditsiooniline rannakalandus on elujõuline. Tagatud on vajalik kalaressurss ja ressursi efektiivne haldamine ning majandamine koos lisandunud väiketootjatega. Rannakalandus põhineb multifunktsionaalselt toimival sadamate võrgustikul. Pärnumaa kalanduspiirkond on jätkuvalt Eesti rannakalanduse lipulaev koos puhta silmapiiriga, ressursi majandatakse säästlikult ja võetakse ette meetmed elupaiga konkurentsi vähendamiseks.

Siin:

- on multifunktsionaalsete teenustega sadamad, mille tagamaal loodud koostöövõimalused atraktiivseks puhkuseks kaunis looduses, romantilistes rannakülades nii kohalikule elanikule kui turistile nii maal kui merel;
- tegelevad väikeettevõtjad kohalikust omapüütud kala väärindamisega ning selle aktiivseturustamisega, pakkudes piirkonnale omaseid maitseid sh nišitooteid;
- tegeletakse merelindude ja -imetajate aktiivse ohjamisega, mille tulemusena on nende arvukus viidud optimaalsele tasemele;
- tegeletakse kalade koelmualade taastamisega ning kunstkoelmute paigaldamisega;
- on traditsioonilised rannakülad, kus säilitatakse rannakaluri elulaad koos tänapäevaste võimalustega;
- on kohalikud rannakalurid täiend- ning ümberõppe tulemusena leidnud täiendavaid väljundeid oma tegevuste mitmekesistamiseks ning taganud stabiilse lisaissetuleku ja rahavoo;
- on piirkonna arendustegevuses suurt tähelepanu pööranud rohe- ja sinimajandusele, kasutatud säästvat ning kestlikku mõtteviisi, märksõnadeks on kohalik toit ja maitseelamused kalast, mida pakuvad alati külalislahked randlased.
- Piirkond otsustas rakendada kõigi kuue tegevussuuna elluviimist, seades eesmärgid strateegia elluviimiseks koos rahaliste vahenditega, milleks on perioodil 2023-2027 ca 4,5 miljonit eurot.

Missioon

MTÜ missioon on tagada kohalikele kaluritele parim töö- ja elukeskkond Eestis, tegeleda piirkonnas merelindude ja -imetajate ohjamisega, et kindlustada elluviidavate tegevustega piirkonna rannakülade ja seal elavate inimeste jätkusuutlikkus, see põhineb rannakülade eripära ja traditsioonide väärtustamisel, kalandustraditsioonide säilimisel ja tutvustamisel; olla kogukonna eestvedaja, usaldusväärne ja stabiilne partner nii kohalikule rannakalurile, kalandusettevõtjale, välispartnerile kui ka riiklikele ja EL institutsioonidele; tegeleda elukestva õppe korraldamise ja läbiviimisega.

4. Strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Strateegia elluviimiseks kasutatakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi meetme “ Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus” vahendeid. Kohalik tegevusrühm annab strateegia eesmärkide elluviimiseks projektitoetust läbi taotlusvoorude korraldamise. Taotlusvoorude korraldamisest saab täpsemalt informatsiooni käesoleva strateegia peatükist 5.1. Juhtimine ja töökorraldus, projekti konsultatsioonid, taotlusvoorud.

Projektide taotlusvoorude läbiviimiseks on LLKK koostanud „Liivi Lahe Kalanduskogu projektitoetuse taotluse menetlemise ja hindamise kord“ mis võetakse vastu LLKK üldkoosoleku poolt ning on kättesaadav LLKK kodulehel www.kalanduskogu.ee.

4.1. Vee-elusressursside väärimine ja otseturustamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on toetada tegevusi, mis aitavad suurendada rannakalurite sissetulekuid.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Jätkuvalt müüb enamus rannakalureid oma püütud saagist suure osa kokkuostjatele vaid üksikud ettevõtjad tegelevad ise kala väärimisega. Programmperioodil 2014-2020 toetati ca 50% ulatuses kogu piirkonna eelarvest, alustati kalurilt otse ostetavat kala, ehk "paadist potti" otseturustus ja kala väärimisega. Kala väärimisega tegeleb siiski veel väike osa ettevõtjaid, oluline on suurendada kohapealset väärimist, mille tulemusena suurenevad ka kalurile nii vajalikud rahavood. Käesoleval programmperioodil avanevad võimalused kohaliku toorme väärimiseks, oluline on kasutada ära roheenergia võimalusi, et olla vähem sõltuv energiahindadest. Pikaajaline kalanduse traditsioon ja soov ning huvi kalandusega tegelemiseks koostöös turismiettevõtjatega toetab kalurite investeeringute tegemist, kasutades EMKVF vahendeid. Toetades kalurite investeeringuid luuakse eeldused kohaliku maitseelamuse senisest suuremaks tarbimiseks ning turustamiseks, mille tulemusena tagatakse rannakülade elujõulisus.

Lähtuvalt nii ettevõtjate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 1):

Eesmärk 1: 2030+ on kohapealne kalatöötlemine kasvanud, parandatud on kala töötlemis- ja/või hoiustamistingimusi, tegeletakse tootearendusega sh IT-lahendused, aktiivselt tegeletakse kala väärimisega väärtusahelapõhiselt				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Vee-elusressursside väärimiseks sh hoiustamis- ja töötlemistingimuste parandamiseks toetust taotlenud ettevõtete (edaspidi EV) arv	48	68	Esitatud taotlused
	Edukate taotluste arv	-	50	Esitatud taotlused
	Kestliku tootearenduse ja IT-lahendustega projektide arv	-	5	Esitatud taotlused
	Kala väärimavate ettevõtete arv	6	10	Esitatud taotlused
	Uute kalatoodete arv	2	5	Tooted
	Väärimatud kala hulga kasv	-	15%	Väärimatud kala hulga kasv projekti rakendamisest (2 aastat pärast projekti lõppu)

Tulemus-indikaator	Säilitatud töökohtade arv	Töökohtade arv EV taotluse esitamisel	25	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+
	Loodud töökohtade arv	Töökohtade arv EV taotluse esitamisel	5	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+
Mõju-indikaator	Kalatöötajate käibe kasv	EV käibe taotluse esitamisel	EV käibe kasv pärast projekti lõppu 2 aasta jooksul 10%	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

Eesmärk 2: 2030+ on tagatud kala ja kalatoodete kõrge kvaliteet, Pärnu kalanduspiirkonnast püütud kala on kättesaadav üle Eesti nii üritustel kui kaubandusvõrgus

Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Kala transportimiseks ja otseturustamiseks toetust taotlenud ettevõtete arv	31	45	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Uued rakendatud kestlikud lahendused	-	3	Esitatud taotlused
	Säilitatud töökohtade arv	Töökohtade arv EV taotluse esitamisel	10	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+
	Loodud töökohtade arv	Töökohtade arv EV taotluse esitamisel	2	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+
Mõju-indikaator	EV käibe kasv	EV käibe taotluse esitamisel	EV käibe kasv pärast projekti lõppu 2 aasta jooksul 10%	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

Eesmärk 3: 2030+ on piirkonna ettevõtjad kasutanud tootearendusel, töötlemisel/hoiustamisel keskkonnasäästlikke ja süsinikneutraalseid energialahendusi

Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Keskkonnasäästlike ja süsinik-neutraalseid energialahenduste toetust taotlenud ettevõtete arv	-	3	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Kasutusele võetud keskkonnasäästlikud lahendused	-	3	Esitatud taotlused
Mõju-indikaator	EV energiakulude vähenemine	EV energia-kulu taotluse esitamisel	EV energiaku lude vähenemine pärast	Aastaaruanded; Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

			projekti lõppu 2 aasta jooksul 10%	
--	--	--	------------------------------------	--

Vee-eluressursside väärimise ja turustamise tegevussuuna alt antakse toetust:

1. mikroettevõtjale, kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba § 41 lg 1 ja ajaloolist püügiõigust kalapüügiseaduse 51 lõike 1⁹² tähenduses
2. kalandussektori tulundusühistu, kelle liikmeteks on vähemalt viis kalandussektori mikroettevõtjat, kes kehtivat kaluri kalapüügiluba § 41 lg 1 ja ajaloolist püügiõigust kalapüügiseaduse 51 lõike 1⁹³. Vaata lisaks⁹⁴.

Antud tegevussuuna alt ei toetata vesiviljelustoodete töötlemist kuna nende toetamiseks on välja töötatud teised meetmed.

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

- Maksimaalne toetus 100 000 eurot

Toetuse määr:

- 80 % - tulundusühistu, kelle liikmeteks on vähemalt viis mikroettevõtjat, kes tegelevad väikesemahulise rannapüügiga⁹⁵ ja kes omavad kehtivat kaluri kalapüügiluba;
- 70 % - mikroettevõtja, kes tegeleb väikesemahulise rannapüügiga⁹⁶ ja kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba;
- Päikeseenergia kasutusele võtmisega seotud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 50 % tegevuse abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 35% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. Rahastamiskava.

4.2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on sadamate taristu parendamise ja pakutavate teenuste mitmekesistamise tegevussuuna raames aidata suurendada ranna- ja sisevete püügil kasutatavate kalasadamate kasumlikkust ning ajakohastada sadamataristut.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Valdav enamus Pärnumaa kalanduspiirkonna sadamatest kuulub eraomandisse. Eelmissel kahel programmiperioodil (EKF ja EMKF) koondusid suuremate sadamate omanikud ühistutesse, et ühiselt panustada kala lossimiseks nii olulise infrastruktuuri arendamisse.

Pärnu maakonna tasakaalustatud arengu seisukohalt on tähtis välja arendada mereäärsete väikesadamade toimiv võrgustik ning integreerida väikesadamatesse võimalikult lai tegevuste baas (kalandus, turism, merepääste, rekreatsioon), mis võimaldab sadamate kasumlikumat

⁹² <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023023>

⁹³ Samas

⁹⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/119102023013>

⁹⁵ Väikesemahuline rannapüük – (EL) 2021/1139 alusel

a) kalapüük mere- ja sisevee kalalaevadega, mille üldpikkus on alla 12 meetri ja mis ei kasuta veetavaid püügivahendeid

b) kalapüük, mida teevad jalgsi püügiga tegelevad kalurid

⁹⁶ Väikesemahuline rannapüük – (EL) 2021/1139 alusel

majandamist. Toimiva väikesadamate võrgustikuga kaasneb positiivne mõju nii kohalikule majandusele kui elujõulise rannaasustuse püsimisele. Sadamate arengu perspektiivi arvestav kasutusotstarve on määratud Pärnu merealplaneeringuga⁹⁷.

Pärnu maakonna üldplaneering sätestab, et toimiva sadamate võrgustiku loomiseks ja nende mitmekülgsemaks kasutamiseks eelisarendatakse sadamaid, mis on kalanduse seisukohalt esmatähtsad ning sadamaid, mis võimaldavad turistide teenindamist ja sinna võimalikult laia tegevuste baasi integreerimist ning kalasadamate arendamisel arvestatakse lossimistingimuste ja kala kvaliteedi tagamiseks esmatöötlemise tingimuste parandamisega.⁹⁸

Seetõttu ei saa sadamate arendamisel välistada geograafilist lähedust, püügipiirkondade kattuvust ning sarnaseid looduslikke olusid. Sadamate arendamise juures on oluline hinnata pigem kalasadamate käigus olemise võimalikkust, samuti seda, et sadam on kohaliku rannaküla elu üks sõlmpunkte. Pärnu mereala planeeringus on sätestatud sadamad, mis on perspektiivikad arendamiseks.⁹⁹

Pärnumaa kalanduspiirkonna sadamate valiku kriteeriumiks on jätkusuutlik rannikuala majandamine, mille üheks osaks on ka kalasadam. Kalasadamate arendamisel lähtutakse esmajärjekorras jätkusuutlikust kalapüügivõimsusest, püügipiirkonna asukohast, tugitaristu olemasolust, looduslikest võimalustest, investeerimissuutlikkusest, tööjõust piirkonnas jne.

Sarnaselt eelmiste programmperioodiga toetatakse kalanduspiirkonnas kalasadamate uuendamisel esmase tähtsusega sadamaid ehk logistikakeskuseid: **Võiste, Vana-Sauga, Liu, Lindi ja Suaru kalasadam**. Uue sadamana lisandub strateegiasse esmase tähtsusega **Japs kalasadam**, mis on Pärnu linna piires üks olulisemaid lossimiskohti. Logistikakeskustena käesolevas strateegias on käsitletud sadamad, kus lossitakse kalanduspiirkonnas suurimad kalakogused ning kus on enim kutselisi kalureid. Lossimiskoguseliselt jäävad sadamad esimese kümne sadama sisse (Suaru ja Kihnu, mille kogused liidetakse).

Teise kategooriasse kuuluvad sadamad, kus arendatakse välja kaasaegsed kala vastuvõtu võimalused koos esmakäitlemisega järgmistes kohtades: **Sigatsuaru, Juheta, Vaala, Rannametsa, Võidu, Treimani, Peerni, Kastna, Värati ja Jaagupi**. Teise kategooria sadamatena käsitletakse sadamaid, mis on antud piirkonna jaoks oluline lossimiskoht. Lossimiskoguseliselt jäävad sadamad alates üheteistkümnendast positsioonist. Kuivõrd info väljavalitud sadamate kohta on pikk ning strateegia selguse huvides esitatakse nimekiri koos selgitustega strateegia Lisas 11.6.

Detailne info lossimiste kohta on leitav Lisas 11.5 tabel 4¹⁰⁰, kus on kajastatud lossimiskogused ja keskmine lossitava kala hulk viimaste aastate lõikes. Tabel on koostatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi andmete põhjal.

Enamus toetust saanud ja nimekirjas olevatest sadamatest vajavad jätkuvaid investeeringuid taristu väljaarendamiseks ning seadmetesse, et pakkuda piirkonnas vajalikke lossimis ja/või muid teenuseid. Kalasadamad ei ole veel multifunktsionaalsed ning vajavad investeeringuid, et arendada piirkonnas vajalike teenuseid ning olla värv mere poolt piirkonna atraktiivsemaks muutmisel.

Sadamas pakutavad teenused on: kala lossimine, aluste sildumine ja veeskamine, kala esmakäitlemine, elektri- ja veevarustus, kalurite olmeruumide ehitus ja renoveerimine, püügivahendite hoiustamine jne nende teenuste arendamine on vajalik tagamaks piirkonna

⁹⁷ https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2022/10/Seletuskiri_RB-markusega.pdf

⁹⁸ samas

⁹⁹ https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/09/2_Seletuskiri-2.pdf

¹⁰⁰ Lisa 11.5 Kalanduspiirkonna hetkeolukord

kalandussektori töökeskkonna kaasajastamine, mis on otseselt seotud ka uute töökohtade loomisega. Sadamate multifunktsionaalsuse tagamiseks toetatakse kalanduspiirkonnas kindlasti mereturismiga seotud tegevuste arendamist sh harrastusalustele vajalike kaide jm taristu rajamist, seda ka EMKVF toel. Lisaks EMKVF toetusele on võimalik mereturismi tegevusteks on võimalik toetust taotleda väikesadamate programmist, Eesti-Läti programmist ja Kesk-Läänemere programmist, eeldusel, et sadam on kajastatud väikesadamate võrgustiku kontseptsioonis, seda on mõistlik ka sadama pidajatel kasutada.

Kindlasti tuleb sadamaomanikel kaaluda alternatiivenergia kasutuselevõttu sadamakompleksi arendamisel sh navigatsioonimärgistuse paigaldamisel, mis tänasel päeval on meie kalasadamates puudulik, kuid arvestades üha suurenevat meretransporti on navigatsioonimärgistuse paigaldamine vajalik.

Ainult kalasadama majandamine ei ole rentaabel, kuivõrd teenuste hulk, mida pakutakse on väike või spetsialiseerunud ainult kalaga seotud tegevustele. Eelnevate perioodide toel on välja arendatud toimiv kalasadamade võrgustik ning tehtud on esmased vajalikud investeeringud sadamatesse. Piirkonnal on suur turismipotentsiaal ning sadamates ja selle lähiumbruses tegeletakse kalandustraditsioonide elushoidmisega. Sadamate pidajatel on olemas võimalus ja vajadus täiendavate teenuste pakkumiseks, mida saab arendada täiendavate investeeringutega sadamates.

Lähtuvalt nii ettevõtjate, sadama haldajate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 2):

Eesmärk 1: 2030+ aastaks on piirkonnas välja valitud kalasadamad kaasajastatud taristuga ja varustatud lossimiseks vajalike seadmetega pakkudes mitmekesised teenuseid sadamate sissetulekute suurendamiseks				
Indikaatorid		Algtase 2022¹⁰¹	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust taotlejate arv	8	11	Esitatud taotlused
	Vähemalt 3 logistikakeskust on toetust taotlenud	3	4	Esitatud taotlused
	Vähemalt 11 sadamat on toetust taotlenud keskkonna ja töötingimuste parandamiseks	8	11	Esitatud taotlused
	Sadama teenuseid laiendanud sadamate arv	-	4	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Uute ja/või parendatud teenuste arv	-	4	Esitatud taotlused
	Tegevuste laiendamiseks toetust saanud sadamate sissetulekute suurenemine	-	Kuni 5%	Esitatud taotlused, aastaaruanded
	Keskkonna ja töötingimusi on parandatud 3 logistikakeskuses ja 5 kalasadamas	3/5	4/7	Esitatud taotlused
Mõju-indikaator	Sadamate kasutajate rahulolu	-	11	Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

Eesmärk 2: 2030+ Sadamate turvalisuse tagamine kasutades kaasaegseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust taotlejate arv	-	3	Esitatud taotlused
	Navigatsioonimärgistuse paigaldamine	-	3	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Paranenud mereohutus	-	3	Esitatud taotlused
	Paranenud sadama turvalisus	2	4	Esitatud taotlused
Mõju-indikaator	Lisandunud sadamakasutajate arv	-	15%	Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

¹⁰¹ Algtase on toetust taotlenud sadamad EMKF perioodil

Eesmärk 3: 2030+ on sadamates kasutusele võetud keskkonnasäästlikke ja süsinikneutraalseid energialahendusi sadamate kulude vähendamiseks				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust taotlejate arv	-	3	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Paigaldatud taastuenergia lahendused	-	1	Esitatud taotlused
	Paigaldatud keskkonnasäästlikud lahendused	-	2	Esitatud taotlused
Mõju-indikaator	Sadama kulud on vähenenud	kulud taotluse esitamisel	Kuni 10%	Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+; aastaaruanded

Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine antakse toetust kalasadamade pidajale:

1. ettevõtja, kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba;
2. MTÜ, kelle põhikirjaline eesmärk on seotud kalandussektori tegevuste edendamisega ja kelle liikmetest vähemalt 50 % on punktis 1 nimetatud ettevõtjad;
3. SA, kelle põhikirjaline eesmärk on seotud kalandussektori tegevuste edendamisega ja kelle juhatuse või nõukogu liikmetest vähemalt 50 % on punktis 1 nimetatud ettevõtjate seaduslikud esindajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes omavad kehtivat kaluri kalapüügiluba;
4. KOV üksus või KOV üksuse asutus;
5. KOV üksuse asutatud MTÜ või SA, kelle hääle koguarvust kuulub üle 50 protsendi KOV üksusele.

Piirkonnas uuendamist vajavate kalasadamade nimistu on toodud lisas 11.6.

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

- Maksimaalne toetus 200 000 eurot

Toetuse määr:

- 100 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest, kui projektitoetuse saaja on **KOV, KOV üksuse asutus, KOV üksuse asutatud SA või MTÜ**, kelle hääle koguarvust kuulub üle 50 protsendi KOV üksusele;
- 80 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest, kui projektitoetuse saaja on kalandussektori **MTÜ** või **SA**;
- 50 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest punktides 1 ja 2 sätestamata juhtudel;
- Päikeseenergia kasutusele võtmisega seotud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 50 % tegevuse abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 15% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. rahastamiskava.

4.3. Majandustegevuse mitmekesistamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on toetatakse tegevusi, mis aitavad suurendada ranna- ja sisevete kalurite sissetulekuid, laiendada olemasolevaid kõrvaltegevusi ning laiendada teistesse majandussektoritesse.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Eestis on kalapüük hooajaline, mis annab kalurile tööd aastas keskmiselt 5-7 kuud. Valdav enamus rannakalureist peavad leidma täiendava sissetulekuallika püügiväliseks hooajaks: käiakse palgatööl, tegeletakse põllumajanduse või metsandusega jne. Rannapiirkondade ja rannakülade jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kalurite stabiilse sissetuleku saamiseks on vaja luua kaluritele täiendavad võimalused aastaringse kohaliku sissetuleku tagamiseks. Oluline on suurendada rannakalurite võimalusi väljaspool püügihooaega erinevate töövõimaluste loomiseks.

Üks mitmekesistamise võimalusi on kalandusega seotud turismi arendamine, mis arvestades piirkonna looduslikku ja puhkemajanduslikku arengut igati tervitav. Turismi arendamisel antud tegevussuuna alt peab taotlus vastama nii Romantilise Rannatee turundusstrateegiale¹⁰² kui ka Liivi Lahe Räimeraja teesidele¹⁰³.

Eriti toetatakse uuenduslike ideedega osalemis-, loome- või vaatlusturismi arendamist koostöös kohalike turismiettevõtjatega.

Lisaks turismitegevuste arendamisele on rannakaluritel täiendavad võimalused tegevusi mitmekesistada pakkudes erinevaid teenuseid, mida piirkonnas vajatakse sh, tööstustootmine, käsitöö, samuti keskkonna loomine ja kogukonnaga seotud tegevused, see annab võimaluse suurendada piirkonnas tööhõivet ja luua juurde töökohti. Tegevuste mitmekesistamine on otseselt seotud töökohtade loomise ja tööhõive parandamisega rannakalanduses ja piirkonnas üldiselt.

Lähtuvalt nii ettevõtjate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 3):

Eesmärk 1: 2030+ on rannakalanduse mikroettevõtjad mitmekesistanud oma tegevusi erinevates valdkondades väljaspool kalandussektorit tagamaks aastaringne stabiilne rahavoog ning sissetulek				
Indikaatorid		Algtase 2022¹⁰⁴	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust taotlejate arv	54	+20	Esitatud taotlused
	Esitatud projektide arv (toetust saanud)	89	+25	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Uute toodete/teenuste arv	-	+15	Esitatud taotlused
	Säilitatud töökohtade arv	Töökohtade arv EV taotluse esitamisel	+10	Esitatud taotlused
	Keskkonnasõbralike energialahenduste kasutuselevõtmine	-	2	Esitatud taotlused
Mõju-indikaator	Ettevõtjate sissetulekute suurenemine (kaks aastat pärast projekti lõppu)	-	15%	Toetuse saaja küsitlus 2026 ja 2027+

¹⁰² https://dev.plp.ee/wp-content/uploads/2022/01/Rannatee_tur-strat_2013_okt_final.pdf

¹⁰³ Detailne kirjeldus peatükis 2.3.

¹⁰⁴ Algtase on toetust taotlenud sadamad EMKF perioodil

Majandustegevuse mitmekesistamine tegevussuunas antakse toetust mikroettevõtjale:

1. kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba ja kes tegeleb **piisaval määral majandustegevusega kalapüügi tegevusalal**¹⁰⁵.

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

- Maksimaalne toetus 100 000 eurot

Toetuse määr:

- 50 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest
- Päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 50 % tegevuse abikõlblikest kuludest.

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 30% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. rahastamiskava.

4.4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on toetada tegevusi, mis parendavad kohaliku tähtsusega kudealasid ja kalade rändeteid ning parendavad looduskeskkonda.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Pärnu laht on Eesti rannikumere kalarikkaim ja Eesti rannakalanduse jaoks kõige olulisem piirkond, mistõttu pööratakse suurt tähelepanu ka piirkonna kalavarule. Samas mõjutab kalavarude seisundit oluliselt suurenenud hallhüljeste ja kormoranide arv piirkonnas. Tegevusrühm on aktiivselt alustanud võitlust kudealadel pesitsevatele kormoranidele. 2023.a. kevadel toimus munade õlitamine ning sellega on vajalik ka jätkata. Oluline on tagada kalavarude säästlik majandamine ning tasakaalustada konkurentsist tingitud kalavarude vähenemist, selleks on vaja piirata nii kormoranide, hüljeste kui ka teiste võõrliikide levikut piirkonnas, mis on otseseks ohuks kalavarude säilimisele ning taastamisele. Kindlasti on vajalik tegeleda lisaks mitteletaalsete heidutusetega letaalsele lindude ja imetajate heidutusele.

Lähtuvalt nii ettevõtjate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 4):

<u>Eesmärk: 2030+ on tagatud vajalikud tingimused kalavarude taastootmiseks ning panustatud on üldisesse keskkonnatingimuste parandamisse</u>				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust saanud projektid	-	7	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Kunstkoelmutega seotud tegevused	-	2	Esitatud taotlused
	Mereprügi koristusega seotud tegevused	-	3	Esitatud taotlused
	Mereimetajate ja -lindude ohjamisega seotud tegevused	-	2	Esitatud taotlused

Looduskeskkonna tingimuste parendamise tegevussuuna tegevuste elluviimiseks antakse toetust:

1. MTÜ või SA;
2. KOV üksus või KOV üksuse asutus;

¹⁰⁵ Detailsem info Perioodi 2021–2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus seletuskirjas

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

- Maksimaalne toetus Maksimaalne toetus **projekti kohta 20 000 eurot** **va koha kudealade paigutamisel merre, mille maksimaalne toetus on 30 000 eurot projekti kohta.**

Toetuse määr:

- 100 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 5% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. rahastamiskava.

4.5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on toetada tegevusi, mis aitavad kaasa traditsioonide säilimisele ja tutvustavad rannakultuuri laiale avalikkusele.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Olulisel kohal siin on kohaliku kogukonna koostöö, millega tagatakse traditsiooniliste rannakülade, kultuuripärandi, looduse ja miljööväärtuste säilitamine ning kaitse; kaluritraditsioone, rannakülasid ja kalanduspiirkonda tutvustavate sündmuste korraldamine turismiarendamine peab silmas pidama kultuuripärandi ja looduse säästvat kasutamist, sh vajaliku taristu arendamist. Palju enam väärib külastajate jaoks esiletõstmist ja eksponeerimist: kaluri- ja rannakülade miljöö ning traditsioonid, kohalikel traditsioonidel ja toorainel põhinev toit; merel ja veel põhinevad atraktsioonid.

Lähtuvalt nii ettevõtjate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 5):

Eesmärk: 2030+ on kalanduspiirkonnas loodud vajalik avalik taristu turismi ning rekreatsiooni arendamiseks, piirkonna traditsioone ja identiteeti on tugevdatud läbi avalike ürituste, lastelaagrite korraldamisega tagatakse kalurite järelkasv				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetuse taotlejate arv	0	40	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Piirkonda, kalandust tutvustavate ürituste arv aastas	4 ¹⁰⁶	6	Esitatud taotlused
	Üritusest osavõtnud inimeste arv	Taotluse esitamisel	15% suurem	Ürituste korraldajate nimekirjad
	Investeeringud avalikku väiketaristusse	0	6	Esitatud taotlused
	Lastelaagrite korraldamine	4	16	Esitatud taotlused
	Infomaterjalid ja -kanalid	0	4	Esitatud taotlused

Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine tegevussuuna tegevuste elluviimiseks antakse toetust:

1. MTÜ või SA;
2. KOV üksus või KOV üksuse asutus;

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

- Maksimaalne toetus: üritused 15 000, lastelaagrid 10 000, investeeringud 20 000 eurot **va tänaseni säilinud ajaloolise kalapüügil kasutuses olnud ehitise taastamine (nt ajaloolise traditsioonilise kalurimaja taastamine), mitte rohkem kui üks maja piirkonnas, millele toetuse piirangut ei kehtestata.**

¹⁰⁶ Algtase on piirkonnas täna olemasolevad üritused

Toetuse määr:

- 90 % toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 10% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. rahastamiskava.

4. 6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine

Tegevussuuna üldine eesmärk on toetada tegevusi, mis aitavad kaasa ranna- ja sisevete kalurite kutseoskuste arendamisele ning võimaldavad kaluritel hakata tegutsema muudel tegevusaladel peale kalanduse.

Tegevussuuna valiku põhjendus/vajaduste analüüs

Täiend- ja ümberõpet vajavad aeg-ajalt kõik inimesed, uued tehnoloogiad, kiiresti arenev ettevõtlusvaldkonnad, arendades kalurite ja kalandusettevõtjate teadmisi ning oskusi tagatakse piirkonna ressursside parem kasutus, tõstetakse ettevõtjate sissetulekuid ning otse loomulikult paraneb konkurentsivõime.

Lähtuvalt nii ettevõtjate kui piirkonna esindajate poolt esitatud vajadustest kerkisid arengusuuna üldised vajadused (vt näiteid detailsemalt ptk 2.3.p 6):

Eesmärk: 2030+ on piirkonna rannakalurid omandanud vajalikud teadmised ja oskused oma ettevõtluse viimiseks uuele tasemele, korraldatud vajalikud õppereisid ning koolitused koostöö paremaks toimimiseks				
Indikaatorid		Algtase 2022	Sihttase 2030+	Kontrollallikas
Väljundi-indikaator	Toetust saanud projektide arv	0	12	Esitatud taotlused
	Temaatiliste messide külastused	0	5	Esitatud taotlused
Tulemus-indikaator	Koolituste/õppereiside arv	0	7	Nimekirjad/päevakavad
	Koolitustel/õppereisidel osalenute arv	0	80	Nimekirjad/päevakavad
	Messidel osalejate arv	0	30	Nimekirjad/päevakavad

Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine tegevussuunas antakse toetust:

- MTÜ või SA;
- Ettevõtja, kes omab kehtivat kaluri kalapüügiluba.;

Toetuse määr:

- 90 % MTÜ või SA;
- 50 % kalandussektori ettevõtja.

Taotlusvoorus eraldatakse toetust ühele taotlejale:

Maksimaalne toetus siseriiklikul õppereisil on kuni 10 000 eurot, väljaspool Eestit toimuvale õppereisile ei sätestata maksimaalset toetuse suurust.

Tegevussuuna elluviimiseks määratakse 2021-2027 programmiperioodil 5% kalanduspiirkonna tegevussuundade 1-6 kogueelarvest. Täpsem info peatükis 7. rahastamiskava.

5. Strateegia lõimitus ja uuenduslik olemus

Pärnumaa kalanduspiirkonna strateegia käesolev versioon jätkab kahe eelmise programmiperioodi strateegia fookustega (nt kalanduskogukonna võimekuse tõstmisega, kohaliku ressursi väärimise, rannikuturismi arendamise ja sadamate arendusega) samas on strateegiasse sisse toodud perioodi 2021-2030+ uuenduslikud suunad. Strateegia elluviimise protsess peab olema jätkusuutlik ning keskenduma piirkonna järjepidevale arendusele. Tegemist on Pärnumaa piirkonna rannakalanduse arengusuundadega, mis käsitlevad piirkonna ühtlast arengut ning suunatud tööhõive parandamisele, uute töökohtade loomisele või olemasolevate töökohtade säilitamisele. Peaesmärk on jätkuvalt panustada tootearendusse ning töötlemisse aga ka nišitoodete arendamisse. Mitte vähemtähtis ei ole kalurite sotsiaalse kindlustatuse parandamine ning stabiilse rahavoo tagamisega kogu aasta vältel.

Strateegia tegevussuundade eesmärkide seadmisel on lähtutud sinise majanduse säästvast kasutusest majanduse, elatise ja mereökosüsteemi tervise kasuks ehk siis sinist majandust esindavaks tegevuseks sadamate taristu, merelaevandus, kalapüük, rannikuturism, meretaimestiku korje. Tähelepanu pööratakse kestlikule tegevusele nii tootearenduses, turismivaldkonnas, kui ka arendustegevuses üldiselt.

Strateegia uuenduslikkus võrreldes eelmise perioodiga on see, et „paadist potti“ käsitletakse kestlikku toidutootmist, uuenduslike, säästlike ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate sh digitehnoloogiate kasutamist ehk siis vee-eluressursside väärimisel ja otseturustamisel pööratakse suuremat rõhku kohalike ressursside sh ka väheväärtusliku kala väärimisele toetades keskkonnanahoidlike tehnoloogiate ja ärimudelite juurutamist.

Kalasadamate uuendamine ning väljaarendamine multifunktsionaalsemaks toetab piirkonnas nii vee-eluressursside väärimist ja turustamist, kui ka turismi arengut, võimaldades multifunktsionaalsete sadamate baasil kalandustraditsioonide ja rannakülade säilimist. Piirkonnas ürituste korraldamine tagab piirkonna ühtse koostöö ja tutvustab piirkonda laiemale rahvahulgale luues ülevaate piirkonnas pakutavatest teenustest ja toodetest sh kalandusest ja kohalikest kalatoodetest. Taristu arendamine suurendab rannapüügil kasutatavate kalasadamate majanduslikku kasumlikkust andes sadamatele paremad võimalused toimimiseks. Toetades taastuenergia lahendusi ning muutes sadamad kliimamuutustest tulenevatele mõjudele vastupidavamaks tagatakse vajalik ressursitõhusus.

Keskkonnavalaseks väljakutseks on rannikumeres kudealade ja rändeteede seisundi parandamine. Kohaliku tähtsusega kudealade ja rändeteede taastamine aitab kaasa mereelustiku bioloogilise mitmekesisuse säilitamisele, selle tarbeks on strateegias välja toodud tegevused. Hea meel on tõdeda, et võimalik on kudealade rajamine ka merre. Uuenduslik on, et kalavarude katsel on võimalik sektoril ise panustada ohjates mereimetajaid ja -linde.

Arvestades kalapüügi hooajalisuse ja varude säästliku kasutamisega on strateegias ette nähtud kalurite majandustegevuse mitmekesistamist, et kohalikes kogukondades võimaldada rannapiirkondade integratsiooni sinise majanduskasvu teiste valdkondadega nagu näiteks rannikuturismi arendamisega. Majandustegevuse mitmekesistamisega suudetakse tagada rannakaluri sotsiaalne kindlustatus.

Uue teljena on strateegias toodud kalurite teadmiste ja oskuste edendamine, mille eesmärk on koolituste toetamine, mis parandavad ja suurendavad rannakalurite teadmisi ning oskusi. Uute oskuste ja teadmistega paranevad võimalused arendada välja uusi teenuseid ning tegeleda tootearendusega. Parandatakse digitaalseid ja finantsalaseid oskusi.

Strateegia tegevussuunad on omavahel tihedasti lõimunud. Strateegias tõstetakse oluliselt esile kohalike elanike heaolu kasv, et säilitada rannapiirkonnas töökohti ning toetada rannapiirkondades mikroettevõtlust luues töökohti hõimlastele.

Strateegia tegevussuundade omavaheline integreeritus võimaldab piirkonna rannakaluritel tagada aastaringne sissetulek kodu lähedal ning välistab tööalase väljarände. Strateegia pakub lahendused koostöös piirkonna arendamist läbi erinevate tegevussuundade.

6. Kogukonna kaasamise protsess

Programmperioodi 2021-2027.a ettevalmistamisest teavitati kalanduspiirkonda 10.11.2021.a. toimunud üldkoosolekul, siis moodustati ka strateegia töörühm. Töörühma kuuluvad juhatuse liikmed, hindamiskomisjoni esimees ja üks liige, rannakaluri esindaja. 2022.a. algus toimusid esimesed ettevalmistavad üritused, kus analüüsiti programmperioodi 2014-2020 strateegia tegevusi ning vaadati üle vajadused. Seejärel toimusid erinevad kaasamised läbi e-maili keskkonna ning üldkoosolekutel, kus koguti vajalikke sisendeid strateegia koostamiseks. Sadamate esindajatele saadeti ankeedid tegevuste määratlemiseks.

▪ Ettevalmistusperiood

16.-17.08.21.a. - algatusrühmade suveseminar Lääne-Virumaal. EMKVF 2021-2027 strateegiale esitatavad nõuded sh sisu ja ajakava strateegia koostamiseks (osalejaid 5);
06.– 07.10.21.a. koolitus „Strateegia koostamine uueks eelarveperioodiks kalanduspiirkondade vaates.“(osalejaid 3);
27.10.21 Strateegia juhtrühmale EMKVF rahaliste vahendite tutvustus (osalejaid 12)
10.11.21.a. Perioodi 2021-2027 strateegia sisendite tutvustus Kalanduskogu üldkoosolekul (osalejaid 38);
01.-02.12.21.a. - algatusrühmade talveseminar Haapsalus. EMKVF rakenduskava, määruse ettevalmistamise tutvustus ja strateegiate valmimise tähtaegade seadmine ja kommunikeerimine tegevusrühmadele.

▪ Piirkondlikud ideekorjed ja perioodi 2014-2021 analüüsimine sh SWOT ja vajadused)

18.01.22.a. Tahku tare, Tahkuranna küla (osalejaid 11 sh 4 väljaspool sektorit);
19.01.22.a. Pärnu linn, Hotell Strand (osalejaid 14 sh 3 väljaspool sektorit);
27.01.22.a. Kihnu vald, Kihnu Rahvamaja (osalejaid 12 sh 4 väljaspool sektorit);
3.02.22.a. Tõstamaa osavald, Tõstamaa Rahvamaja (osalejaid 12 sh 3 väljaspool sektorit);
8.02.22.a. Audru osavald, Audru osavallakeskus (osalejaid 12 sh 3 väljaspool sektorit);

▪ Strateegia koostamise protsess: sisendite ja hetkeolukorra analüüs, strateegia struktuur ja strateegia koostamine ning kinnitamine

16.03.22 Kalanduskogu üldkoosolekul tegevussuundade tutvustus ja ideekorjed (osalejaid 33 sh 12 väljaspool sektorit);
21.03.22.a. mõttelehtede koondid ja piirkondlikel koosolekutel saadud SWOT sisendite ning vajaduste koondamine (koondas praktikant);
15.06.22.a. kaardistati piirkonna vajadused. Sõnastati esialgne visiooni ja tehti SWOT analüüs (osalejaid 32 sh 4 väljaspool sektorit);
25.11.22.a. Strateegia ettevalmistuse tutvustus ja täiendavad sisendid (osalejaid 32 sh 4 väljaspool sektorit);
28.06.23.a. Programmperioodi 2021–2027 ettevalmistamine, määruse Perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus määruse tutvustus. Piirkonna SWOT analüüs sõnastamine, TOWS analüüs ja tulevased eesmärgid piirkonna arendamisel (osalejaid 29 sh 7 väljaspool sektorit);
11.09.23.a. SWOT analüüs saadetud täiendamiseks ja ettepanekute esitamiseks e-maili edastanud ja listis olevatele liikmetele (saadetud 78 liikmele);
27.09.23.a. Strateegia juhtrühma laiendatud koosolek strateegia esmase tööversiooni arutelu (osalejaid 13 sh 4 väljaspool sektorit);
02.11.23.a. Programmperioodi 2021–2027 finantsplaanide arutelu, esmaste telgedevaheliste vahendite jaotus strateegias (osalejaid 10 sh 3 väljaspool sektorit);

16.11.23.a. perioodi 2023-2027 finantsvahendite jaotus strateegia telgede vahel, arutelu ja ettepane strateegiasse (osalejaid 13 sh 4 väljaspool sektorit);

29.11.23.a. Strateegia sadamate ankeet sadamapidajatele sisendite andmiseks strateegiasse valitavetes sadamates (saadeti 13-le sadama pidajale, tagasi laekus 8);

26.01.24.a. Strateegia juhtrühma koosolek strateegia lõpliku tööversiooni arutelu (osalejaid 11 sh 6 väljaspool sektorit);

01.02.24.a. Strateegia lõpliku tööversiooni avalik arutelu (osalejaid 13 sh 4 väljaspool sektorit);

Teated ideekorjete ja koosolekute toimumise kohta avaldati www.kalanduskogu.ee kodulehel, KOV kohalikes ajalehtedes ning KOV kodulehtedel, samuti ajalehes Pärnu Postimees.

Strateegia koostamise protsessis osales kokku 125 isikut, neist oli 76 kutselist kalurit või kalandusorganisatsiooni/ettevõtet ehk 61% Kõikidest osalejatest moodustasid Kalanduskogu liikmed 61% ehk 76 inimest ja mitteliikmed 37% ehk 46 inimest/organisatsiooni/ettevõtet.

7. Kohaliku tegevusgrupi töökorraldus ja projektide hindamine

Antud peatükis käsitletakse MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu töökorraldust ja projektide hindamist, samuti taotlejate võimekuse tõstmist ning uute taotlejate kaasamist taotlusprotsessi.

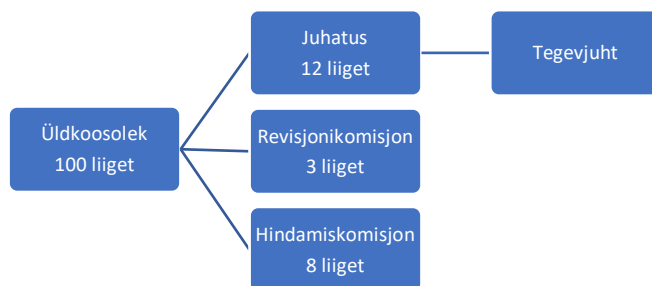
7.1. Juhtimine ja töökorraldus, projekti konsultatsioonid, taotlusvoorud

MTÜ Liivi Lahe Kalanduspiirkond omab piirkonnas laiemat rolli, kui ainult meetme „Perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus“ toetuste administreerimine. Tegevusrühm annab infot ning kommunikeerib infot nii toetuste, kui kalandussektoris toimuva kohta üldiselt. Samuti osaleb tegevusrühma esindaja õigusloome protsessides, piirkonna planeeringute koostamisel ning tegevusrühma tegevjuht on Pärnumaa DMO nõukogu liige. Seega on tegevusrühma roll piirkonnas oluliselt suurem, kui ainult ühe kitsa meetme manageerimine.

Tegevusrühm on piirkonna kalandusvaldkonna arenguüksus, mis tegeleb:

- Strateegia elluviimisega läbi projektitoetuse taotlusvoorude korraldamise meetme perioodi 2021-2027 kogukonna juhitud kohaliku arengu toetus;
- Kalurite nõustamine erinevate meetmete ja toetustega seotud teemadel (sh teiste EMKVF-i toetuste alal, LEADER, ERF jne);
- Piirkonna tutvustamine koostöös LEADER tegevusgrupiga (sh näiteks Romantilise Rannatee turustamine), koos Eesti Maaturismiga osalemine Eesti Toidutee raames;
- Osalemine piirkonna strateegiliste arengudokumentide koostamisel ja erinevates töögruppides (nt Pärnu turismistrateegia; Pärnumaa DMO nõukogus jne);
- Piirkonna esindamine riigi tasemel (nt kalapüügi seadusloomes kaasarääkimine, läbirääkimised Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Kliimaministeeriumi).

Ühingu juhtorganiteks on üldkoosolek ja juhatus, kontrollorganiks on revisjonikomisjon. Ühingu igapäevast tööd korraldab palgaline tegevjuht. Ühingu tegevuse aluseks on põhikiri, käesolev piirkonna strateegia ning Eesti Vabariigi seadusandlus.

Joonis 10. LLKK töökorraldus 2023.a.

Üldkoosoleku moodustavad LLKK liikmed, kes on ka kõrgeimaks organiks, mille pädevusse kuulub¹⁰⁷:

- tegevusrühma põhikirja muutmine, täiendamine ja uue põhikirja kinnitamine;
- MTÜ tegevuse eesmärgi muutmine;
- kohaliku arengustrateegia ja selle muudatuste vastuvõtmine ning kinnitamine;
- kohaliku arengustrateegia eelarve ja selle muudatused jne.

¹⁰⁷ LLKK Põhikiri kättesaadav www.kalanduskogu.ee

Juhatus valitakse üldkoosolekul kuni viieks aastaks. Juhatuse koosseis on 7-12 liikmeline. Muudatusi juhatuses koosseisus teeb üldkoosolek. Juhatus liikme võib üldkoosolek igal ajal, olenemata põhjusest, tagasi kutsuda.

Juhatus valitakse üldkoosolekul hääletuse teel. Igal MTÜ liikmel on õigus olla esitatud juhatuses liikme kandidaadiks. Juhatus on valitud nii, et üksik huvirühm ei ületa 49%. Juhatuses on strateegia esitamise hetkel esindatud 1 naine ja 11 meest, kellest 5 on kalandussektori FIE-d, 3 on muu tegevusala FIE-d ja 4 on eraisikud. Juhatus muutuks ei muudeta strateegiat. Juhatuses ülesanded on sätestatud LLKK põhikirjas¹⁰⁸.

Juhatuses esimees tegeleb MTÜ töö korraldamisega ja strateegia elavdamisega ning saab juhatuses esimehe tasu. Juhatuses esimehe ülesanded on järgmised:

- Valmistab ette ja kutsub kokku juhatuses koosoleku;
- Korraldab MTÜ igapäevast tööd;
- Juhatab üld- ja juhatuses koosolekuid;
- Võtab vastavalt juhatuses otsusele tööle ja vabastab töölt MTÜ töötajaid;
- Kindlustab üldkoosoleku otsuste elluviimise;
- Kindlustab MTÜ otsuste ja aruandluse säilitamise;
- Annab ülesandeid MTÜ tegevjuhtidele ja kontrollib tema tegevust;
- Kirjutab alla lepingutele, juhatuses ja üldkoosoleku otsustele ning muudele dokumentidele;
- Esindab MTÜ-d kohtus, vajadusel võib anda volitused teisele isikule MTÜ esindamiseks kohtus;
- On aruandekohustuslik üldkoosoleku ja juhatuses ees;
- Äraolekul asendab teda volituste alusel üks juhatuses liikmetest.

MTÜ kontrollorganiks on 3-liikmeline revisjonikomisjon, mille üldkoosolek valib sarnaselt juhatuses viieks aastaks. Revisjonikomisjoni ülesandeks on MTÜ finantsmajandusliku ja põhikirjalise tegevuse revideerimine vähemalt kord aastas.

Organisatsiooni igapäevast tööd viib läbi tegevjuht, kes kinnitatakse ametisse juhatuses poolt. Vajadusel on juhatuses õigus võtta tööle LLKK tegevmeeskonda vajalikku personali. Tegevjuhi ülesanneteks on:

- LLKK büroo töö korraldamine sh info liikumise tagamine;
- MTÜ raamatupidamise korraldamine;
- Projektitaotluste nõustamine, vastuvõtmine ja esmane tehniline kontroll (esmatasandi kontroll);
- Juhul, kui taotleja vajab abi ostumenetlusel eRHR-i dokumentide sisestamisel võib tegevjuht teda nõustada, eeldusel, et taotleja on koostanud tehnilised kirjeldused ja lähteülesanded;
- Projektitaotluste parandamiseks ettepanekute tegemine ja projektitaotluste edastamine hindamiskomisjonile, juhatuses ja üldkoosolekule;
- Pidada arvestust projektitoetuse taotluste üle sh seirearuannete koostamine ja esitamine juhatuses, üldkoosolekule ning rakendusasutusele;
- Koosolekutel osalemine ja protokollimine;
- Esindada oma pädevuse piires tegevusrühma suhetes teiste asutuste, ettevõtete ja organisatsioonidega ja muud strateegia elluviimiseks vajalikud tegevused.

Täiendavalt ostetakse vastavalt vajadusele sisse spetsiifilisi teenuseid (nt infotehnoloogilised lahendused jm).

¹⁰⁸ LLKK Põhikiri kättesaadav www.kalanduskogu.ee

LLKK tegevjuht ja juhatus peavad omama laialdasi kogemusi erinevate arendustegevuste valdkonnas. Juhatuse liikmed peavad omama kogemusi ehituse, planeerimise, keskkonna, erinevate projektide sh rahvusvaheliste projektide jne elluviimisel. Peavad omama kogemusi seadusandluse väljatöötamisel jne.

Strateegia huvigruppide ja vähemaktiivsete taotlejate võimekuse tõstmiseks projektide koostamisel ning elluviimisel planeeritakse järgmisi tegevusi¹⁰⁹:

- Infopäevade korraldamine;
- Personaalse konsultatsiooni teostamine alates projekti idee kavandamisest ja vajadusel suhtleb kohaliku omavalitsusega;
- www.kalanduskogu.ee kodulehel avalikustatakse abimaterjalid taotluse koostamiseks ja hilisemaks elluviimiseks sh raamatupidamislikud nõuded;
- LLKK abistab vajadusel taotlejat aruandluse koostamisel ning suhtlemisel rakendusasutusega;
- Parimate praktikate ja projektiideede saamiseks korraldatakse õppereise teistesse Eesti kalanduspiirkondadesse, samuti piiriüleseid õppereise.

Liikmeskonna motiveerimiseks ning piirkonna edendamiseks annab häid ideid just erinevatel õppereisidel osalemine, kus nähakse uusi ning sageli lihtsaid aga innovaatilisi ideid ettevõtluse arendamiseks.

Pärnumaa kalanduspiirkonna arengustrateegia aastani 2030+ muutmise õigus on ainult MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu üldkoosolekul. Strateegia muudatuse ettepaneku saavad esitada MTÜ juhatus, hindamiskomisjon ja ühingu liikmed, kui liikmed esitavad kirjaliku avalduse koos põhjendusega ning sellele on alla kirjutanud vähemalt 1/10 tegevusrühma liikmetest.

MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu üldkoosolek kinnitab oma otsusega taotlusvoorude järgneva aasta arvatava ajakava, koos planeeritava eelarvega. LLKK üldkoosolek kinnitab täpsed taotlusvoorude kuupäevad, arvestades sellega, et eelnevalt tuleb korraldada infopäevad.

MTÜ teavitab huvigruppe kohalikus ajalehes Pärnu Postimees vähemalt 20 tööpäeva enne iga taotlusvooruga algust projektitoetuste dokumentide vastuvõtmisest. Täiendavalt teavitatakse projektikonkursi toimumisest LLKK kodulehel www.kalanduskogu.ee ja e-posti listi kaudu ning sotsiaalmeedias.

MTÜ teavitab huvigruppe kohalikus ajalehes Pärnu Postimees vähemalt 20 tööpäeva enne iga taotlusvooruga algust projektitoetuste dokumentide vastuvõtmisest. Täiendavalt teavitatakse projektikonkursi toimumisest LLKK kodulehel www.kalanduskogu.ee ja e-posti listi kaudu ning sotsiaalmeedias.

Teavituses kajastatakse:

- projektitoetuse taotluste vastuvõtmise alustamisest, vooru strateegia tegevussuundadest ja tegevussuuna eelarvest;
- projektitaotluste vastuvõtmise algus- ja lõpptähtajad ning vajalikud kontaktid lisainformatsiooni saamiseks;
- projektide paremusjärjestuse moodustamise korrast ja hindamiskriteeriumitest tegevusrühma veebilehel.

Projektitoetuse taotleja esitab projektitaotluse läbi e-PRIA iseteeninduskeskkonna. Taotlus peab vastama PRIA poolt väljatöötatud e-PRIA täitmisjuhenditele ja tegevusrühma poolt väljakuulutatud taotluste vastuvõtu ajale ning on kooskõlas kohaliku arengu strateegiaga. Vajadusel aitab tegevjuht taotluse sisestamisel. Tegevusrühm teostab e-PRIAs toetustaotluste esmase ehk tehnilise kontrolli ja täidab vastava kontroll-lehe.

¹⁰⁹ Detailsem informatsioon peatükis 7.2. Kommunikatsiooniplaan

Juhul kui projektitaotlus vajab täpsustamist või lisadokumente vastavalt määrusele on taotluse esmasel kontrollimisel õigus neid nõuda esitamist. Puudustega taotluste puhul annab tegevusrühm taotlejale mõistliku tähtaja (mitte vähem kui 5 päeva) puuduste kõrvaldamiseks. Projektitaotluste registreerimistest alates on tegevjuhil 15 päeva taotluste esmatasandi menetlemiseks ja dokumentides esitavate puuduste likvideerimiseks. Tegevjuht esitab projektitaotluste nimekirja koos fikseeritud puuduste loeteluga hindamiskomisjonile.

Tegevusrühm töötab välja eraldi dokumendid taotluste vastuvõtmise, hindamisprotseduuride, paremusjärjestuse ettepanekute esitamise, taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ning taotluse rahastamise esitamiseks, samuti sisaldab dokument detailseid hindamiskriteeriume. Taotluste hindamiskord on kättesaadav www.kalanduskogu.ee lehel. Projektide hindamise korra kinnitab üldkoosolek.

7.2. Kommunikatsiooniplaan

MTÜ Liivi Lahe Kalanduskogu eristab oma kommunikatsioonis sise- ja välissuhtlust.

LLKK kommunikatsiooni põhieesmärkideks on vastavalt EMKVF-le:

- suurendada peamiste huvirühmade teadlikkust kalanduspiirkonnast ja kaasata neid tegevustesse;
- tagada info kättesaadavus potentsiaalsetele taotlejatele;
- populariseerida kalandusvaldkonda ja kala tarbimist potentsiaalsete tarbijate seas mitmekülgselt ja apetiitsete toodete tutvustamise toel;
- tutvustada sihtrühmadele kalanduspiirkonna tooteid ja teenuseid;
- suurendada LLKK tegevuste läbipaistvust;
- olla suhtlusaldis nii kalanduspiirkonna oluliste sihtgruppidega kui ka seadusloome esindajatega ning valitud sihtgruppidega;
- olla aldis meediaga suhtlema;
- saada adekvaatset tagasisidet.

Nimetatud eesmärkide saavutamise eelduseks on senisest tihedam ja läbimõeldum koostöö teiste kalanduspiirkondade tegevusrühmade, MTÜ liikmete ning erinevate organisatsioonide ja ministeeriumite vahel.

Eduka ja erinevaid osapooli arvestava kommunikatsiooni põhiväärtused, millest lähtub LLKK on:

- tolerantsus;
- koostöövalmidus;
- avatus;
- järjepidevus;
- innovaatilisus;
- võime kuulata ja arvestada erinevate osapoolde argumente;
- lihtsus sõnakasutuses.

Sisekommunikatsiooni sihtrühmad: tegevusrühma liikmed, piirkonna kalandussektori ettevõtjad, potentsiaalsed taotlejad, juhatus, hindamiskomisjoni liikmed.

Sisekommunikatsiooni oluliseks eesmärgiks on MTÜ sisene info liikumine, mis aitab suurendada oluliste huvirühmade teadlikkust kalanduspiirkonnast ning piirkonna strateegiliste eesmärkide täitmist, aitab paremini jõuda potentsiaalsete taotlejateni ning võimaldab saada adekvaatset tagasisidet MTÜ tegevusele.

Väliskommunikatsiooni sihtrühmad: riigiasutused (Regionaal ja Põllumajandusministeerium, Kliimaministeerium, PRIA jt), koostööpartnerid Eestis ja välismaal, Eesti tegevusrühmad,

Pärnumaa LEADER tegevusgrupid, meediaorganisatsioonid, üldsus, teadusasutused, Kalanduse Teabekeskus, MTÜ Eesti Maaturism.

Väliskommunikatsiooni eesmärgiks on tegevusrühma ja kalandusvaldkonna populariseerimine ning piirkonna tutvustamine laiemale üldsusele, tagades kala ning kalatoodete tarbimise tõusu koos positiivse kuvandi loomisega.

Sisemise- ja välimise kommunikatsiooni edukaks tagamiseks:

- edastada MTÜ liikmetele regulaarset teavet toimuvatest üldkoosolekutest
- olulisematest sündmustest
- EMKVF 2021-2027 toetuste võimalustest
- projekti taotlusvoorude toimumisest
- teostatud projektidest
- strateegia hetkeseisust ja vajadusel muudatustest;
- kohaliku tegevusgrupi tööst; seadusandluse muudatustest;
- huvitavatest artiklitest;
- rahvusvahelisest koostööst;
- ja muust kalandussektoris toimuvast.

Tabel 13 LLKK Kommunikatsiooniplaan

Teabekanal	Sihtrühm	Edastatav info	Esinemissagedus
<i>Sise- ja väliskommunikatsioon</i>			
Koduleht www.kalanduskogu.ee	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Informatsioon LLKK tegevuse projektide kohta; projekti taotlusvoorude korraldamine ja selleks vajalik dokumentatsioon; piirkonna arengustrateegia; MTÜ põhikiri, liikmeskond sh liikmeks astumise kord; toetatud projektide andmebaas; info teiste fondide kohta; artiklid piirkonna kalandusest; seaduste muudatused jne. Kodulehte uuendatakse pidevalt ja jälgitakse, et seal esinev info oleks aja- ja asjakohane	Vastavalt vajadusele. Taotlusvoorud 20 tööpäeva enne vooru avamist, üldkoosolek 20 tööpäeva enne toimumist.
KOV kodulehed	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Info LLKK üldkoosolekute, projektitaotlusvoorude korraldamise, koolituste, infopäevade jms. toimumise kohta. Piirkonna tegemisi tutvustavad artiklid.	Vastavalt vajadusele
www.rannatee.ee	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Romantilise Rannatee kalandusega seotud üritused, info piirkonnas kalaturismi teenuseid pakkuvatest rannakaluritest jm.	Vastavalt vajadusele
www.toidutee.ee	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Informatsioon piirkonnas olevatest võimalustest töötubade ja kohaliku toidu kohta. Piirkonna toiduteemalised artiklid, üritused jm.	Vastavalt vajadusele
Ajaleht Pärnu Postimees	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Info LLKK üldkoosolekute, projektitaotlusvoorude korraldamise, koolituste, infopäevade jms. toimumise kohta. Piirkonna tegemisi tutvustavad artiklid.	Vastavalt vajadusele

Isiklik suhtlus	Kõik välis- ja sise-kommunikatsiooni sihtrühmad	Info taotlusvoorude ja projektide koostamisest, koosolekute korraldamisest, muud nõustamised jne. Piirkonna tutvustamised, intervjuud jne.	Vastavalt vajadusele
Sisekommunikatsioon			
E-posti list Juhatus	MTÜ juhatus	Juhatuse koosolekute info, otsused, hindamised, koosolekutest teavitamine, kutsed, teated, projektitaotluste voorud jm oluline info sh määruste eelnõud	Vastavalt vajadusele. Juhatuse koosolekud kuni 4 korda aastas
E-posti list kõik liikmed	Kõik liikmed	Projektitaotluste voorude tähtjad, kalandusuudised, üldkoosolekust teavitamine, teated artiklid, koolituste, infopäevade jm info	Vastavalt vajadusele ja info liikumisele, kuid mitte vähem kui 2 korda aastas
Koosolekud	juhatus	Aktuaalsed teemad, arutelud, infovahetus liikmete ja juhatuse vahel, otsused, kinnitamine, hindamine, tagasiside andmise võimalus	Kuni 4 korda aastas
	üldkoosolek	Taotlusvoorude kinnitamine, projektide paremusjärjestuse kinnitamine, põhikirja muudatused, strateegia ja eelarve kinnitamine, strateegia ja eelarvete muudatuste kinnitamine, muu asjakohane informatsioon.	Vähemalt 2 korda aastas
	hindamis-komisjon	Hindamisel olevate projektide analüüs, ettepanekud üldkoosolekule ja juhatusele paremusjärjestuse moodustamiseks, ettepanekud hindamiskriteeriumite muutmiseks jm	Vastavalt taotlusvoorudele
	töörühm	Strateegia muutmisevajaduse analüüsimine, piirkonnale muudes olulistes töörühmades osalemine ja vajaliku informatsiooni saamine.	Vastavalt vajadusele
Infopäevad, koolitused	Kõik sihtrühmad	Seadusandlikud muudatused, projektitaotluste koostamised, turunduse- ja müügialased koolitused, kvootide arutelud, piirkonna arenguteemaliste koolituste ja infopäevadel osalemine. Erinevad ettekanded konverentsidel ja seminaridel, osalemine muude EL fondide infopäevadel.	Vastavalt vajadusele, kuid enne igat taotlusvoorust vähemalt 1 kord
Koostöö messidel osalemine	Kõik sihtrühmad	Tutvumine kalanduspiirkondade tegemistega nii Eestis kui piiriülevalt. Parimate praktikate rakendamine, ettekanded, tutvustused seminaridel, konverentsidel jne.	Vähemalt 1 kord aastas
Väliskommunikatsioon			
Infomaterjalid piirkonnast	Kõik sihtrühmad	Piirkonda tutvustava Romantilise Rannatee kaart, EMKVF voldikute, Kalandusvõrgustiku poolt väljaantavate voldikute, infolehtede ja ajakirjade jagamine, kalandusuudiseid, teated, artiklid ajalehtedes jm	Vastavalt vajadusele
Ümarlauad	Riigi-asutused, algatusrühmad	Aktuaalsed teemad tegevusrühmade arutelud, uudised Seirekomisjonist ja kalandusnõukogust.	Vastavalt vajadusele

Sotsiaalmeedia	Kõik sihtrühmad	Kõik piirkonna tegemised, mis on aktuaalsed ja huvipakkuvad nt projektitaotluste taotlusvoorud, piirkonna kajastus meedias, õpitubade korraldamine, edulood jne.	Vastavalt vajadusele
Muud meediakanalid sh TV, raadio, ajakirjad jm	Kõik sihtrühmad	Piirkonda kajastavad artiklid, intervjuud jne.	Vastavalt vajadusele
Piirkonda tutvustavad üritused, promopäevad jm	Kõik sihtrühmad	Piirkonna tutvustamine läbi maitseelamuste pakkumise, üritustel, messidel jms.	Vähemalt 2 korda aastas. Erinevad õpitoad kuni 4 korda aastas. Rahvusvahelised üritused vastavalt vajadusele.

Kommunikatsiooniplaani elluviimise ja vajaliku teavitustegevusega tegelevad ühingu tegevjuht ja juhatuse esimees ning vastutab ühingu juhatus. Kommunikatsiooniplaani elluviimist ja adekvaatsust hinnatakse tagasiside põhjal nt tagasiside hindamislehed koolitustel ja infopäevadel, üldkoosolekul otsene tagasiside liikmetelt jne.

7.3. Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamine 2014-2020 perioodil

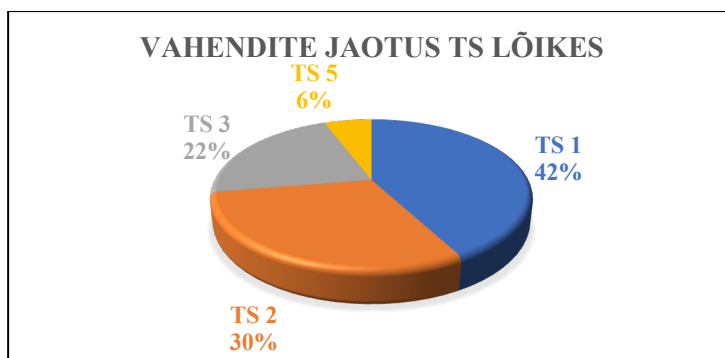
Seisuga 07. detsember 2023.a. oli korraldatud 13 taotlusvoorud. Kokku esitati taotlusvoorudes algatusrühmale 302 projekti.

Algatusrühmale esitatud projektide koguarvust ei ole toetuse andmise ettepanekut esitatud 55-le projektitaotlusele. Vajalikke hindepunkte ei saanud 43 taotlust ja 10 taotluse rahastamiseks ei jätkunud eelarvevahendeid vastavas taotlusvoorus. 2 projektitaotlust ei saadetud hindamisse, kuna taotleja ei asunud kalanduspiirkonnas.

Seisuga 07.12.2023.a. on algatusrühma poolt rahastusettepanek PRIA-le tehtud 240-le projektitaotlusele. PRIA poolt 240-le taotlusele positiivse otsuse määramisest on katkestatud 21 projektitaotlust.

Kokku on seisuga 07.12.23.a. esitatud ja toetust saanud projektidel 240 erinevaid taotlejaid on kolmeteist taotlusvooru peale kokku olnud 91 taotlejat. Taotlejad jagunevad järgmiselt: Kohalik omavalitsus 3, ettevõtjad – 74, mittetulundusühingud/sihtasutused – 13, kohaliku omavalitsuse allasutus – 1.

91 toetuse taotlejast 78,02% ehk 71 taotlejat on nn uued taotlejad, kes ei ole toetust taotlenud Euroopa Merendus ja Kalandusfondist aastatel 2007-2013.

Joonis 11 EMKF toetuste vahendite jaotus

Piirkonnas eraldati toetust 5 465 659 euro ulatuses, mis teeb keskmiselt 60 062 eurot ühe taotleja kohta. Kui vaadata piirkonna tegevussuundasid, siis enim eraldati toetust TS 1. Ühe kaluri kohta (püügiloa omanik) eraldati toetust 14 421 euro ulatuses.

Kui arvestada Pärnumaa kalanduspiirkonna elanike arvuga, siis panustas Liivi Lahe Kalanduskogu Pärnumaale 79,4 eurot kalanduspiirkonna elaniku kohta. Hea meel on tõdeda, et kalurid tegelesid palju ka tegevusvaldkonna laiendamisega, ehk siis mitmekesistasid oma tegevusi erinevates valdkondades.

Tegevussuund	TS % eelarvest	TS eelarve €
1. Kala-või vesiviljelustoodete väärindamine ja turustamine	47%	2 245 111
2. Mitmekesistamine	34%	720 443
3. Kalasadamate uuendamine	13%	1 467 732
4. Koelmualade taastamine ja loomine	0%	0
5. Sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamine sh kalanduse- ja merenduse kultuuripärandi edendamine	6%	288 219
Koostöötegevused	100%	230 771
KOKKU		4 721 504,33

Üldiselt võib olla LLKK strateegias. 2014-2020+ strateegia eesmärkide täitmisega olla rahul. Kahjuks ei käivitunud koelmualade tegevussuund, mis oli esimest korda vastavalt strateegiale avatud 2018.a., kahjuks ei laekunud ühtegi taotlust. Uurisime, mis võib olla selle põhjuseks ning selgus, et tänaseks ühinenud vallad/linnad ei ole huvitatud jõgede suudmealade puhastamisest.

2019.a. viidi läbi LLKK strateegia vahehindamine, mille käigus korraldati ka küsitlus projektitoetuse taotlejate hulgas. Küsitlusele vastas 26 taotlejat. Koondvastustest selgus, et peamiselt saadi infot Liivi Lahe Kalanduskogu kodulehelt www.kalanduskogu.ee (80,8% vastanutest), lisaks saadi infot üldkoosolekult (23,1% vastanutest ja ajalehest Pärnu Postimees ning mujalt vastavalt 15,4% ja 15,4% vastanutest). Algatusrühm uuris ka taotlemise protsessi kohta, siis enamasti vastasid taotlejad, et protsess oli hea 80,8% vastanutest, sain kõigest aru, suurepärane leidis 15,4% vastanutest, keskmine leidis 3,8% vastanutest. Teabe andmine algatusrühma poolt peale taotluse esitamist oli piisav 25-le vastanule, 1 vastaja leidis, et teave polnud piisav. Ettepanekud algatusrühma töö paremaks korraldamiseks soovis üks taotleja, et kalendris oleks taotlusvooru info detailsemalt välja toodud, enamasti selgitust, mida sellega mõeldakse ei olnud. Teised vastajad leidsid, et algatusrühma töö sujub piisavalt hästi ja loogiliselt või ettepanekuid polnud.

LLKK strateegia lõplik hindamine toimub 2024.a. esimeses kvartalis, kui kõik toetustaotlused on ellu viidud. Lõplik hindamine tehakse kättesaadavaks www.kalanduskogu.ee kodulehe.

8. Projektide seire ja strateegia tulemuslikkuse hindamine, strateegia muutmine

Piirkonna arengustrateegia seire toimub kord aastas ja selle käigus koostatakse tegevjuhi ja hindamiskomisjoni poolt ülevaade arengustrateegia täitmise tulemustest. Juhatuse koosolekul juhatuse poolt antud hinnangud ning tehtud ettepanekud lisatakse seirearuandele. Vajadusel võetakse ettepanekud arvesse järgmise rakenduskava koostamisel. Vastav kirjalik protokolliline ülevaade koos ettepanekutega strateegia muutmise ja/või täiendamise kohta esitatakse LLKK üldkoosolekule iga aasta oktoobris-novembris. Juhul kui üldkoosolek teeb otsuse strateegia muutmiseks kuulutatakse välja strateegia uue redaktsiooni avalik väljapanek ja korraldatakse vajadusel täiendavad avalikud arutelud eesmärgiga kaasata kõik huvitatud isikud.

Hinnang arengustrateegia elluviimise tulemuslikkusele ja strateegiliste eesmärkide täitmisele antakse üldkoosoleku poolt kaks korda programmiperioodi jooksul. Sõltuvalt vajadusest võib tegevusrühm kasutada strateegia tulemuslikkuse hindamise väliste ekspertide tuge.

Lisaks strateegiale toimub tegevusrühmas jooksev projektide seire. Toetust saanud projekte seiratakse jooksvalt ja tulemusi hinnatakse iga-aastaselt alates 2024. aastast. Projektide seire käigus kogutakse infot projekti tegevuste ja tulemuste kohta, et hinnata toetuse kasutamist ja seda, kuidas on püstitatud eesmärkide suunas toetuse abil liigutud, kas taotluses püstitatud eesmärgid täideti vastavalt lubatule.

Tabel 14. Seire korraldamine LLKK-s

Strateegia ja projektide elluviimise seire			
Indikaatorid		Intervall	Kontrollallikas
Väljundiindikaator	Taotlusvoorude korraldamine	pidev	LLKK, esitatud taotlused
	Taotlejate arv	pidev	PRIA; LLKK, esitatud taotlused
	Taotletud projektid tegevussuundade lõikes	pidev	LLKK; esitatud taotlused
	Teostatud investeeringud kokku	Pidev	LLKK; PRIA
	Innovaatilised projektid	Pidev	Esitatud taotlused, andmed
Mõjuindikaator	Küsitlus taotlejate hulgas rahulolu	2 korda programm-perioodil	Küsitluste tagasiside
	Taotluste elluviimise %	2 korda programm-perioodil	PRIA; LLKK, esitatud taotlused
Strateegia elavdamise seire			
Indikaatorid		Intervall	Kontrollallikas
Väljundiindikaator	Koolituste ja infopäevade arv aastas	2 korda aastas	Registreerimislehed
	Personaalne nõustamine	Pidev	Nõustatavate arv
	Kaasamisürituste korraldamine	2-3 korda aastas	Registreerimislehed
	Õpitubade korraldamine	Pidev	Registreerimislehed
	Tegevuste kajastamine meedias	Pidev	Väljavõtted kajastustest
Mõjuindikaator	Küsitlus taotlejate hulgas rahulolu	Pidev	Tagasiside lehed

Strateegia tulemuslikkust hinnatakse vähemalt kaks korda programmiperioodi jooksul. Esimene suurem hindamine teostatakse 2027.a IV kvartalis ja teine pärast programmiperioodi lõppu. Vajadusel kaasatakse väliseid eksperte.

MTÜ näeb vajadusel ette ka strateegia muudatusi. Ettepanekud strateegia muutmiseks saab esitada projektide hindamise komisjon, MTÜ juhatuse ja MTÜ liikmed. MTÜ liikmed esitavad oma ettepaneku kirjalikult info@kalanduskogu.ee meilile ning peavad muudatusettepanekut põhjendama, seejärel aruta MTÜ hindamiskomisjon muudatusettepaneku läbi koos juhatusega ning juhul, kui muudatus on põhjendatud esitab selle üldkoosolekule kinnitamiseks.

9. Rahastamiskava

Rahastamiskava koostamise aluseks on võetud tegevuspiirkonnale eraldatavate finantsvahendite minimaalne jaotus strateegia käigus välja valitud tegevussuundade järgi. Rahastamiskava muudetakse strateegia kinnitamise tulemusena eraldatud vahendite saamisel, juhul, kui ilmneb vajadus üldkoosoleku otsusega ja muudatusettepanek esitatakse PRIA-le kinnitamiseks juhul, kui muudatus ei ületa 15% tegevussuuna eelarvest.

Kalanduspiirkonnale on eraldatud meetme määruusega projektitaotluste toetamiseks kogu perioodi jooksul **4 565 042,63 eurot** ning lisaks tegevusrühma toetus **913 008,53 eurot**. Nendest summadest 98% on planeeritud kuni 31.12.2027.a. ehk siis projektitoetusteks 4 473 741,78 eurot ja tegevusrühma toetuseks 894 748,36 eurot

Tabel 15. Finantsvahendite jaotus tegevussuundade lõikes ja maksimaalne toetus taotlusvoorus ja aastate lõikes

Tegevussuund	TS % eelarvest	TS eelarve €
1. Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamine	35%	1 597 764,92
2. Sadamate taristu parendamine ja pakutavate teenuste mitmekesistamine	15%	684 756,39
3. Majandustegevuste mitmekesistamine	30%	1 369 512,79
4. Looduskeskkonna tingimuste parendamine	5%	228 252,13
5. Kalandus- ja merendustraditsioonide edendamine	10%	456 504,26
6. Kalurite teadmiste ja oskuste edendamine	5%	228 252,14
KOKKU	100%	4 565 042,63

Tegevussuundade eelarve protsentuaalsel määratlemisel lähtuti eelmiste programmperioodide kogemustest, ideekorjetel, strateegia töörühma koosolekutel kogutud informatsioonist. Toetuste ülempiirid on sätestatud iga tegevussuuna jaoks eraldi vastava tegevussuuna juures.

10. Sidusus teiste fondide, programmidega, arengukavade ja strateegiatega

Antud peatükis väljatoodud fondide ja programmide ühisteks joonteks LLKK strateegiaga on väikeettevõtluse edendamine, tööhõive säilimine ja suurendamine ning rahvastiku elukestev õpe.

Ühtekuuluvusfondi 2021-2027¹¹⁰ eesmärk on tugevdada Euroopa Liidu majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, et edendada kestlikku arengut. See haakub ideaalselt ka LLKK strateegia eesmärkidega.

Tabel 16. Sidusus teiste fondidega

Fondi nimetus	LLKK strateegia 2030+ kattuvused või seda toetavad eesmärgid ja tegevused
Euroopa regionaalarengu fond 2021-2027 ¹¹¹	Eesmärk on aidata tasandada Euroopa eri piirkondade arengutaseme erinevusi ning vähendada mahajäämust kõige ebasoodsamates piirkondades. Peamised eesmärgid on investeerimine majanduskasvu ja töökohtade loomisse, et tugevdada tööturгу ja piirkondade majandust, ning Euroopa territoriaalne koostöö, et tugevdada piiriülest, riikidevahelist ja piirkondadevahelist koostööd ELis.
Euroopa Sotsiaalfond+ 2021-2027 ¹¹²	Eesmärk on toetada liikmesriike COVID-19 pandeemia põhjustatud kriisi lahendamisel, saavutada suur tööhõive, õiglane sotsiaalkaitse ning oskustega ja vastupidav tööhõud, kes on valmis üleminekuks rohe- ja digimajandusele. ESF+ on ELi peamine vahend, mis on mõeldud inimestesse investeerimiseks.
Eesti-Läti piiriülese koostöö programm 2021-2027 ¹¹³	Programm toetab projekte piiriülese koostöö, ettevõtluse ja innovatsiooni, keskkonna ning turismi valdkonnas.
Kesk-Läänemere programm ¹¹⁴	Ettevõtluse arendamine väike ja keskmise suurusega ettevõtete eksport; Ühiselt ringmajanduse arendamine, toodete ja/või teenuste kogu elutsükli kujundamine, teadlikkuse tõstmine ning tarbijate, tootjate teenusepakkujate käitumise muutmine; Parema ranniku ja merekeskkond, kasutada olemasolevaid ja uusi meetmeid, et vähendada toitainete, ohtlike ainete, plastide ja toksiinide sissevoolu Läänemeresse. Paremate töövõimaluste loomine tööturul.
Ettevõtluskeskkonna programm 2023-2026 ¹¹⁵	Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmusmahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades. Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostöös Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele
Regionaalpoliitika programm 2022-2025 ¹¹⁶	Eesmärk on, et inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond.

¹¹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/96/uhtekuuluvusfond>

¹¹¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/95/euroopa-regionaalarengu-fond-erf->

¹¹² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/53/euroopa-sotsiaalfond->

¹¹³ <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/interreg-programmid/eesti-lati-programm>

¹¹⁴ <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/interreg-programmid/kesk-laanemere-programm#eestikeelne-programm>

<http://www.centralbaltic.eu/sites/default/files/documents/Central%20Baltic%20Programme%20Document.pdf>

¹¹⁵ <https://www.mkm.ee>

¹¹⁶ <https://www.fin.ee>

Nii maakondlikud, riiklikud kui ka kohalike omavalitsuste arengukavad ja planeeringud toetavad sadamatevõrgustiku loomist, turismi arendamist ning ettevõtluse toetamist piirkonnas, mis tõstavad piirkonna sotsiaalmajanduslikku taset, samuti uute töökohtade loomist ja samuti töökohtade säilitamist. Lisaks eeltoodule on strateegial kattuvusi ka MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu, MTÜ Eesti Maaturism, Romantiline Rannatee jt. Kattuvused on eelkõige kohaliku toidu, piirkonna sotsiaalse heaolu ja kultuuripärandi edendamise (turundamistegevused, üritused), turismi arendamise ja tegevuste mitmekesistamise tegevussuuna juures, kusjuures on oluline jälgida, et Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Liivi Lahe Kalanduskogu tegevuste ja finantseerimise osas ei oleks dubleerimist. Samas on võimalusel oluline osaleda kõigis koostööprojektides, mis võimaldavad piirkonda ja laiemalt kogu Eestit tutvustada nt Romantiline Rannatee, Eesti Maaturism poolt koordineeritav Eesti Toidutee jne. Projektid, mida viiakse läbi koos partneritega, planeeritakse laiapõhjalised, mis võimaldaksid vahendite optimeerimist ning paremini läbimõeldud kasutamist.

Tabel 17. Sidusus teiste arengukavade ja planeeringutega

Arengukava või planeeringu nimetus	LLKK strateegia 2027+ kattuvused või seda toetavad eesmärgid ja tegevused
Üleriigiline planeering Eesti 2030 ¹¹⁷	Töökohtade loomine ja tagamine toimepiirkondades, väikesadamate arendamine sh sidumine multifunktsionaalses võtmes; turismi arenguvõimaluste parandamine.
Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 ¹¹⁸	Rõhutab nutika majanduskasvu ja ettevõtluse eeltingimuste loomise vajadust, rohelisemat ja ühendatumat Eestit, ühiskonna vajadustele vastavate kvaliteetsete ruumide ja taristute arendamist ning paindlike ja vajadustel põhinevate elukestva õppe võimaluste loomist.
Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegia ¹¹⁹	Strateegia peamine tähelepanu on keskendunud Läänemere reostuse vähendamisele ning ärahoidmisele, innovatsiooni ja jõukuse edendamisele ettevõtluses (väike ja keskmine) ning ligipääsetavuse ja ohutuse ning turvalisuse tagamisele.
Strateegia „Eesti 2035“ ¹²⁰	Eesmärk on kasvatada ja toetada meie inimeste heaolu nii, et Eesti oleks ka kahekümne aasta pärast parim paik elamiseks ja töötamiseks. Ehk siis: Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed; ühiskond on koostöömeelne ja avatud, majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik, kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond, Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.
Eesti regionaalse arengu tegevuskava 2021-2025 ¹²¹	Eesmärk on tagada tasuvad kättesaadavad töökohad, teenuste ja elukvaliteedi regionaalne tasakaalustatus kogu Eestis ehk siis, et kõik Eesti piirkonnad oleksid kokkuvõttes atraktiivsed paigad elamiseks, töötamiseks, investeerimiseks ning puhkamiseks.
Eesti Säästva Arengu Riiklik Strateegia „Säästev Eesti 21“ ¹²²	Kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ja ökoloogiline tasakaal.
Turismistrateegia 2022-2025 ¹²³	Eesmärk on suurendada turismiteenuste eksporti ja lisandväärtust rõhutades kvaliteeti ning ainulaadset külastuskogemust, ehk siis Eesti on kestlik turismisihtkoht, mis pakub külastajale vaheldusrikast ja ehedat reisielamust kõikidel aastaaegadel; külastatavus ja turismiteenuste eksport ületab kriisieelset taset; Eesti on hästi ühendatud peamiste sihtturgudega ning pakutavad turismitooted ja -teenused on mugavalt ligipääsetavad

¹¹⁷ <https://planeerimine.ee/ruumiline-planeerimine/yrp/>

¹¹⁸ <https://pilv.rtk.ee/s/6nBxRwrmjfwNgzL>

¹¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:351E:0001:0008:ET:PDF>

¹²⁰ <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

¹²¹ <https://www.fin.ee>

¹²² <https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt-uudised/strateegia/saastev-areng>

¹²³ https://static.visitestonia.com/docs/3814060_turismistrateegia2022-202531.03

Põllumajanduse- ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 ¹²⁴	Seob ühtseks maaelu erinevad arengusuunad: kalandus, põllumajanduse, vesiviljeluse, toiduainetööstuse ja maa- ning rannapiirkondade arengu. Eesmärgiks on Eesti toit on eelistatud, keskkond ja elurikkus on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukonnad on elujõulised.
Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035 ¹²⁵	Rannäärne elu- ja külastuskeskkond on atraktiivne, soodustades mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut ning merekultuuri edasikandmist.
Eesti digiühiskonna arengukava 2030 ¹²⁶	Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine, kasutades uusi tehnoloogiasid ja ärimudeleid ning paindlikke töövorme.
Eesti energiamajanduse arengukava 2030 ¹²⁷	Üldeesmärk: tagada tarbijatele turupõhise hinna ning kättesaadavusega energiavarustus, mis on kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapolitika eesmärkidega, samas panustades Eesti majanduskliima ja keskkonnaseisundi parendamisse ning pikaajalise konkurentsivõime kasvu.
Kliimamuutustega kohanemise arengukava 2030 ¹²⁸	Üldeesmärk on suurendada Eesti riigi regionaalse ja kohaliku tasandi valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks. Alameesmärk: Eestile oluliste biomajandussektorite jätkusuutlikkus on tagatud kliimateadliku põllu-, metsa-, vee-, kala- ja puhkemajanduse ning turba kaevandamisega. Muutuvas kliimas kalavarude jätkusuutlikkuse ja kalandusest elatavate inimeste heaolu (sissetuleku) tagamine. Turismisektori kliimamuutuste mõjuga kohanemise võime suurendamine.
Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering ¹²⁹	Olulisel kohal on looduslike ressursside, eelkõige kala kasutamine, sadamate ja koelmualade arendamine ning mereturismi soodustamine.
Pärnu maakonna planeering ¹³⁰	Maakonnaplaneeringu eesmärk on tasakaalustada majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise ja loodus-keskkonna kasutamise viise, kavandada kestlikku arengut ning parandada inimeste elamistingimusi ehk siis ruumilise arengu ja suundumuste määramine 2030+.
Arengustrateegia Pärnumaa 2035+ ¹³¹	Visioon: Pärnumaa – ühiselt uue energiaga. Pärnumaad nähakse vabatahtliku koostöö kooslusena, kus avalik-, era- ja vabasektor loovad koos väärtusi ja edendavad elu. Tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik majandus ning heaolu loovad töökohad. Oluline tuumvaldkond: turism ja maakonna turundus. Hea mainega, rahvusvaheliselt tuntud ja aastaringiselt atraktiivne elu- ja sihtkoht kui Eesti visiitkaart. Kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond koos kaasajastatud ja uut energiat loova tehnilise taristuga
Pärnu linnapiirkonna strateegia 2022-2027 ¹³²	Pärnu linna ja Tori valla - koostööl põhinev avaliku ruumi juhtimine, mis eesmärgistab linnapiirkonna konkurentsivõime kasvu ja elanikkonna elujõulisena püsimist: tagatud on rahvastikutaaste ja elanike heaolu, majandustegevus toimub elukeskkonda hoidval viisil ja elanikud on hoitud ning linnaruum sidus. Esile tuuakse ka Pärnu jõeäärse ala väärtustamine.
MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu tegevuspiirkonna strateegia 2023-2035 ¹³³	Kohalike ressursside rakendamine ja lisandväärtuse kasvatamine läbi piirkonna mikroettevõtete arendamise. Piirkonna mikroettevõtete uuenduslikkuse ja innovatsiooni suurendamine ettevõtete finantsvõimekuse

¹²⁴ <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

¹²⁵ <https://mkm.ee>

¹²⁶ <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030>

¹²⁷ https://kliimaministeerium.ee/energiamaajanduse_arengukava

¹²⁸ <https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt-uudised/strateegia/valdkondlikud-arengukavad>

¹²⁹ <https://maakonnaplaneering.ee/maakonna-planeeringud/parnumaa/parnu-mereala-maakonnaplaneering/>

¹³⁰ <https://maakonnaplaneering.ee/maakonna-planeeringud/parnumaa/parnu-maakonna-planeering/>

¹³¹ [https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+\(1\).pdf](https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/Arengustrateegia%20Pärnumaa%202035+(1).pdf)

¹³² <https://www.torivald.ee/documents/17490539/33300614/Pärnu+linnapiirkonna+strateegia+2022-2027+%283%29.pdf/6eadf1d6-6381-49c2-8242-2404edc2ad5b>

¹³³ <https://dev.plp.ee/wp-content/uploads/2023/05/Strateegia-2023-2035-v24.05.2023-kinnitatud.pdf>

	kasvatamiseks. turvalise ja omanäolise turismisihtkoha arendamine, mis baseerub koostööl, külalislahkusel ja väärtustatud keskkonnal ning mis on tuntud kogu Eestis ja kaugemalgi. Ettevõtlus on dünaamiline ning majandusstruktuur mitmekesine ja uuenev.
Pärnu Lahe Partnerluskogu Romantilise Rannatee turundusstrateegia 2014-2025 ¹³⁴	Ligipääsu tagamine mere- ja rannaladele; arenenud on väikesadamate võrgustik ning võimalused aktiivseteks tegevustel merel ja teistel veekogudel; piirkond on viidastatud ning varustatud piisaval hulgal turismiinfoga.
Pärnu turismistrateegia aastani 2025+ ¹³⁵	Eesmärgid: turismi taastamine ja külaliste arvu suurendamine; sihtkoha atraktiivsuse suurendamine: sesoonsuse vähendamine; rohepööre; koostöö ja juhtimine. Väheneb grupiturism ning suureneb individuaalturism.
Häädemeeste valla arengukava aastateks 2023-2027 ¹³⁶	Visioon: Häädemeeste vald on kasvava elanikkonnaga, kultuuripärandit ja elukeskkonda väärtustav hea mainega vald. Looduskeskkond on puhas, mitmekesine ja hooldatud ja heakorrastatud ning toimub jäätmete liigiti kogumine. Muuta valla veekogude rannad ja kaldad turvaliselt juurdepääsetavaks ja atraktiivseks. Luua võimalusi ettevõtlusega alustamiseks/parandamiseks, toimib koostöö teiste omavalitsustega. Loodusressursside tõhus kasutus - luua turismitegevuseks soodsad võimalused, korrastades üldkasutatavad puhke- ja rekreatsioonialad. Puhketeenused on mitmekesised ja vastavad küllastajate ootustele.
Kihnu valla arengukava 2037 ¹³⁷	Kaasaegne ja turvaline elukoht. Loodus- ja keskkonnahoidlik areng. Tugevad ettevõtted.
Pärnu arengukava aastani 2035 ¹³⁸	Loome uusi keskkonnasäästlikke lahendusi ning muudame kogu linna ja selle peamised legendaarsed turismimagnetid – mere, jõe ja supelrannad – puhtaks, hooldatuks ja kasutatavaks aastaringsest. Kujundame ja arendame linnaruumi tasakaalustatult, eesmärgiga tuua Pärnusse uusi intelligentseid töökohti, olla hinnatud elupaik ja kasvatada külaliste huvi piirkonna vastu. Lähtume kogu piirkonna arendamisel põhimõttest, et mitmekesine ettevõtlus on Pärnu edukuse alus. Elukestva õppe- ja täiendhariduse võimaldamine aitab ettevõtjaid ennekõike uute tarkade töökohtade loomisel.
Tori valla arengukava aastani 2030 ¹³⁹	Keskkonnahoidliku toimimise kujundamine, tugeva ettevõtluse kujunemise toetamine.

LLKK strateegia rõhutab kogukondlikku eripära, maaturismi ettevõtlust, samuti kohalikul toorainel ja ressursil põhinevat maitseelamust. Olulisel kohal on sini- ja rohemajanduse arendamine. Vähem tähtis pole elukestev õpe ning täiendavate teadmiste omandamine tagamaks jätkusuutlik ettevõtlus kalanduspiirkonnas. LLKK peab oluliseks rannäärse elu- ja külastuskeskkonna atraktiivsust, mis soodustab mereturismi ja kohaliku ettevõtluse arengut.

¹³⁴ Samas

¹³⁵ https://parnu.ee/failid/arengukavad/P2rnu_turismistrateegia2025.pdf

¹³⁶ <https://haademeestevald.kovtp.ee/documents/18024992/34981812/HÄÄDEMEESTE+VALLA+ARENGUKA+VA+AASTATEKS+2023-2027.pdf/976ded5a-81ef-4fe0-9af5-33cfb579f776>

¹³⁷ <https://kihnu.ee/arengukava5>

¹³⁸ <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4240/3202/3028/Arengukava.pdf#>

¹³⁹ https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4021/2202/2020/Lisa1_arengukava2030.pdf#

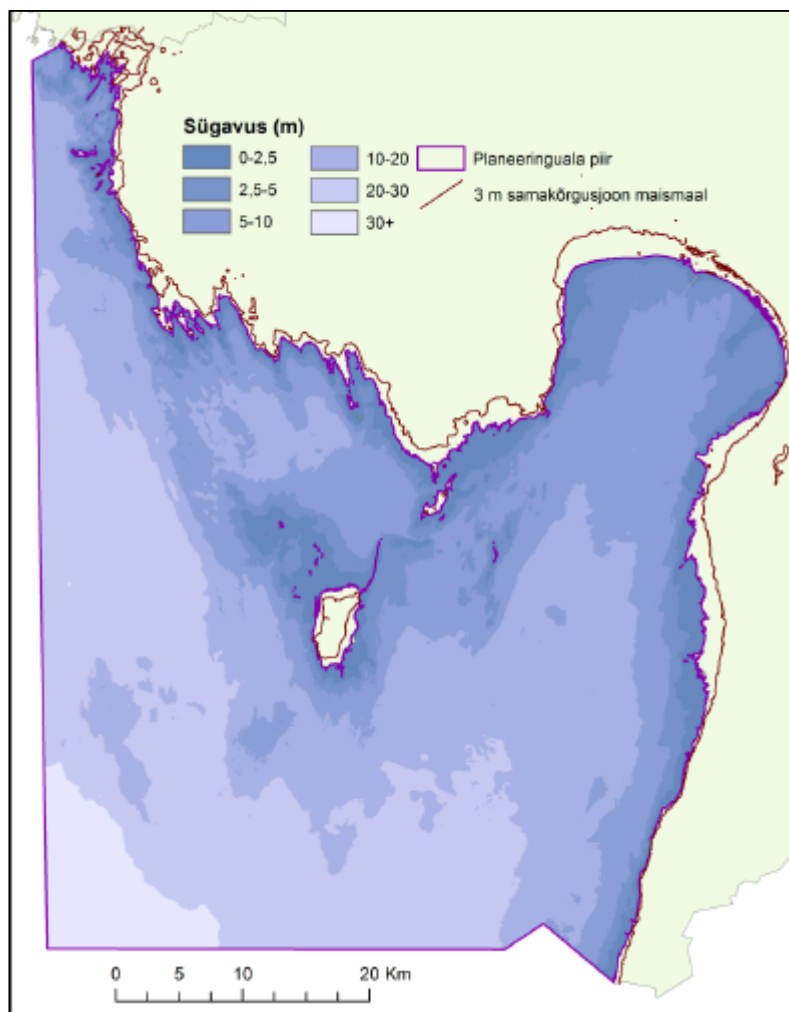
11. Lisad

11.1. Strateegia koostajad ja koostamisse kaasatud osalejate nimed

Osaleja nimi	Osalemise vorm	Osaleja nimi	Osalemise vorm
Pärnu LV	Koosolek, ankeet	Margus Post FIE	koosolek
Kihnu VV	koosolek	Aivo Kivimaa FIE	koosolek
Häädemeeste VV	koosolek	Ivar Leppik FIE	koosolek
Siig OÜ	koosolek	Evald Talts FIE	koosolek
Tahkuranna Kala OÜ	koosolek	Arvo Talts FIE	koosolek
Krüger & Mets OÜ	koosolek	Kalev Tabri FIE	koosolek
Merikuld OÜ	Koosolek, ankeet	Mati Audova FIE	koosolek
Togomer OÜ	koosolek	Urmas Soovik FIE	koosolek
Puna Aiand OÜ	koosolek	Raivo Soovik FIE	koosolek
Võiste Sadama OÜ	koosolek	Taavet Aava FIE	koosolek
Sinine Meri OÜ	koosolek	Alar Männiste FIE	koosolek
JAPS AS	koosolek	Tarmo Eesnurm FIE	koosolek
Piiraja Invest OÜ	koosolek	Tarmo Ehrstein FIE	koosolek
Ormland OÜ	koosolek	Kalev Kärge FIE	koosolek
Kaljukas OÜ	koosolek	Raivo Viilik FIE	koosolek
Pets & Pojad OÜ	koosolek	Tõnis Andresen FIE	koosolek
Metsmeri OÜ	koosolek	Erti Möller FIE	koosolek
Meremudil OÜ	koosolek	Maido Kaja FIE	koosolek
Kipper Turismitalu OÜ	koosolek	Arno Leas FIE	koosolek
Merekalur OÜ	koosolek	Vahur Kesküla FIE	koosolek
Põrgukass OÜ	koosolek	Kalle Tüür FIE	koosolek
Sannu Investeeringud OÜ	Koosolek, ankeet	Urmas Laine FIE	koosolek
Kalakaubamaja OÜ	koosolek	Roland Tomson FIE	koosolek
Kavena OÜ	koosolek	Tarmo Luks FIE	Koosolek, ankeet
Bastet OÜ	koosolek	Priit Pilme FIE	koosolek
Tormerol OÜ	koosolek	Richard Terasmaa FIE	koosolek
Jarben OÜ	koosolek	Valdur Mets FIE	koosolek
Häädemeeste Arst OÜ	koosolek	Valdo Palu FIE	koosolek
Livontika Invest OÜ	koosolek	Jaan Salinš FIE	koosolek
Visit Kihnu OÜ	koosolek	Villu Tüür FIE	koosolek
Kullerun OÜ	koosolek	Anti Naar FIE	koosolek
Visit Kihnu OÜ	koosolek	Kalev Laur FIE	koosolek
Ethik Transport OÜ	koosolek	Evald Lilles FIE	koosolek
Häädemeeste Arst OÜ	koosolek	Toomas Rõhu FIE	koosolek
Peerni Sadamaarendus MTÜ	Koosolek, ankeet	Aare Jürgenson FIE	koosolek
Võiste Sadamaarendus MTÜ	Koosolek, ankeet	Argo Mengel FIE	koosolek
Liu Sadamaarendus MTÜ	Koosolek, ankeet	Geit-Sander Taggo	koosolek
Lindi Sadamaarendus MTÜ	Koosolek, ankeet	Aivar Merila	koosolek
Karin Maidu	koosolek	Karel Tõlp	koosolek
Märt Raavik	koosolek	Janno Sooväli	koosolek

Johannes Kasema	koosolek	Tiiu Sommer	koosolek
Heiko Mändla	koosolek	Indrek Jürgenson	koosolek
Rein Taal	koosolek	Juhan Viirma	koosolek
Ott Otsmann	koosolek	Gert Krüger	koosolek
Tiit Valdaru	ankeet	Merle Mägi	koosolek
Priit Annus	koosolek	Marika Kose	koosolek
Haidi Väljas	koosolek	Mihkel Kärg	koosolek
Toomas Väljas	koosolek	Ingvar Saare	koosolek
Janno Liivrand	koosolek	Siim Suursild	Koosolek, ankeet
Märt Merirand	Koosolek, ankeet	Kertu Post	koosolek
Toivo Aulik	koosolek	Anne Kalda	koosolek
Jekaterina Eensalu	koosolek	Silver Nõmm	koosolek
Toomas Midenbritt	koosolek	Avo Naar	koosolek
Madis Merirand	koosolek	Mati Keller	koosolek
Riho Saare	koosolek	Piret Hansson	koosolek
Tarmo Kõrnas	koosolek	Heino Reinla	koosolek
Runo Ruubel	koosolek	Maarja Karjam	koosolek
Jana Ruubel	koosolek	Talvi Kott	koosolek
Jaak Uibu	koosolek	Egon Vohu	koosolek
Aivar Pajuma	koosolek	Käthlin Palu	koosolek
Viktor Nasarov	koosolek	Marju Nazarov	koosolek
Rando Leas	koosolek	Jaagupi Sadama Arendus OÜ	ankeet
MTÜ Suaru Kalasadam	ankeet		

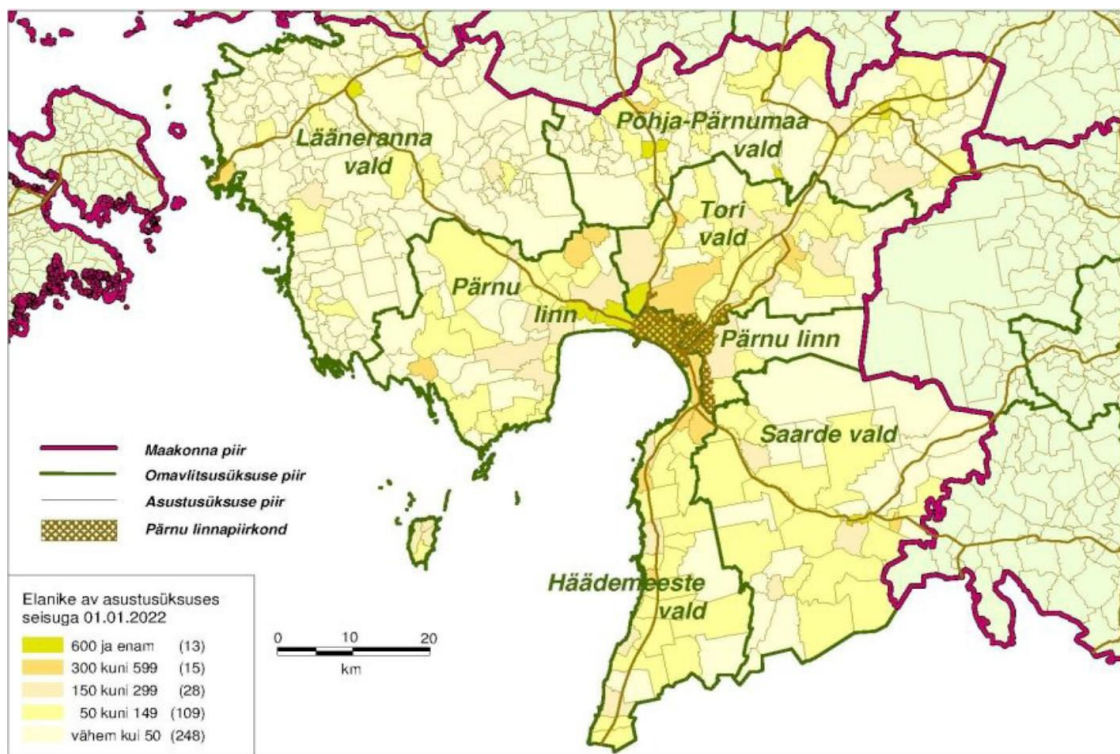
11.2. Mereala sügavus Pärnu ja Liivi lahes

11.3. Hetkeolukorra kirjeldus ja analüüs

Tabel 1. Pärnu maakonna ja kalanduspiirkonna rahvastik aasta alguse seisuga¹⁴⁰

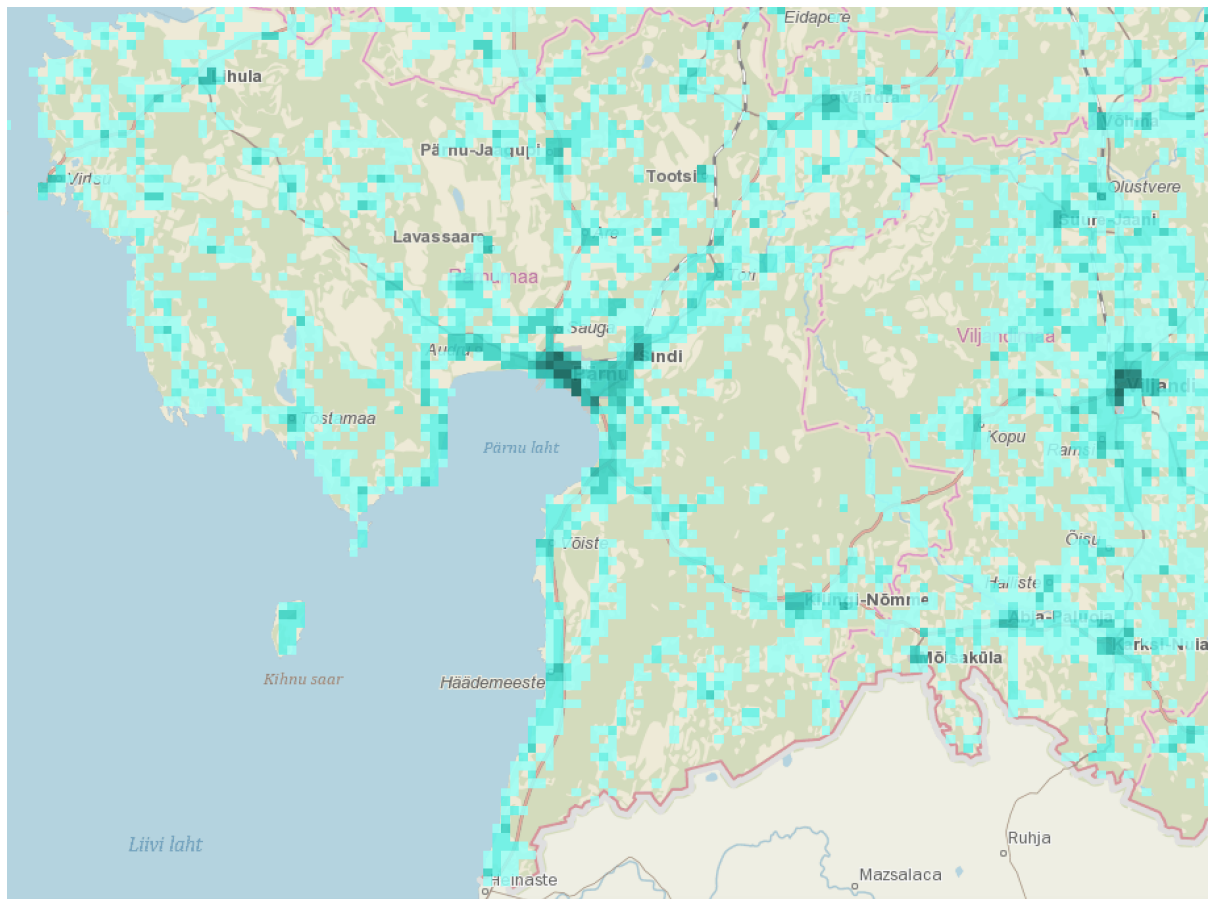
KOV	2017	2018	2019	2020	2021	2022	muutus 2017- 2022
Häädemeeste vald	4 982	4 985	4 941	4 912	4 909	4 986	4
Kihnu vald	701	702	706	702	704	703	2
Pärnu linn	51 730	51 649	51 888	51 506	51 334	50 942	-788
Tori vald	11 716	11 694	11 875	11 879	11 989	12 202	486
Kalanduspiirkond kokku	69 129	69 030	69 410	68 999	68 936	68 833	-296
Pärnu maakond kokku	88 165	87 681	87 856	87 065	86 756	86 402	-1 763
Kalanduspiirkonna rahvastiku %	78,4	78,7	79	89,2	79,5	79,7	+1,3
Eesti kokku	1 352 320	1 354 989	1 359 742	1 337 383	1 339 293	1 340 054	-12 266

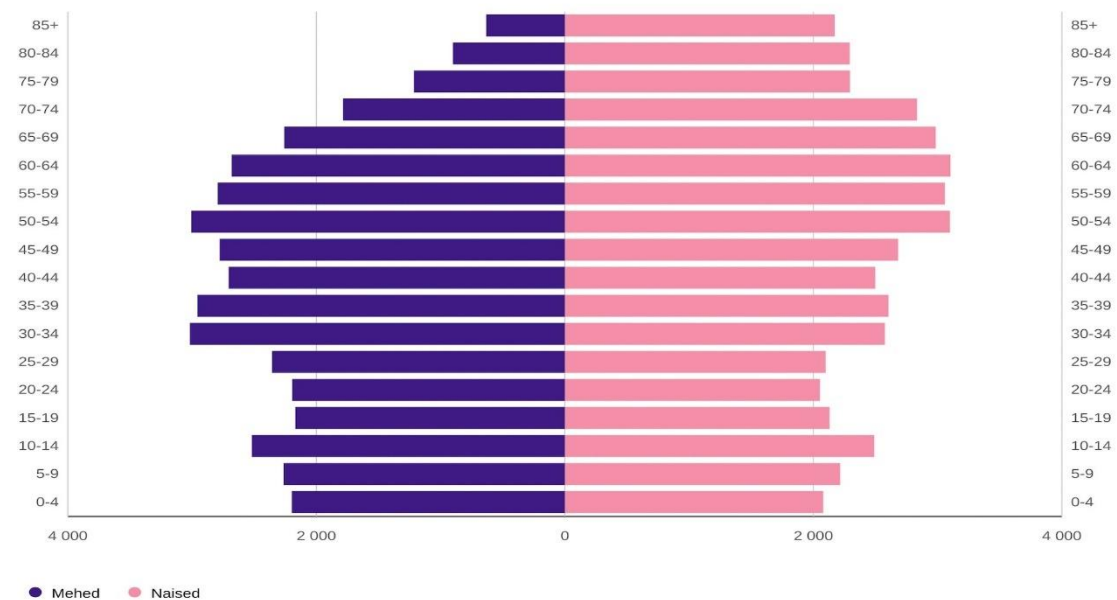
Joonis 1. Elanike arv Pärnu maakonnas 01.01.2022.a.¹⁴¹

¹⁴⁰ Rahvastikuregister

¹⁴¹ Pärnu linnapiirkonna strateegia aastateks 2022–2027

Joonis 2. Pärnu maakonna rahvastiku paiknemine 2021.a.¹⁴²

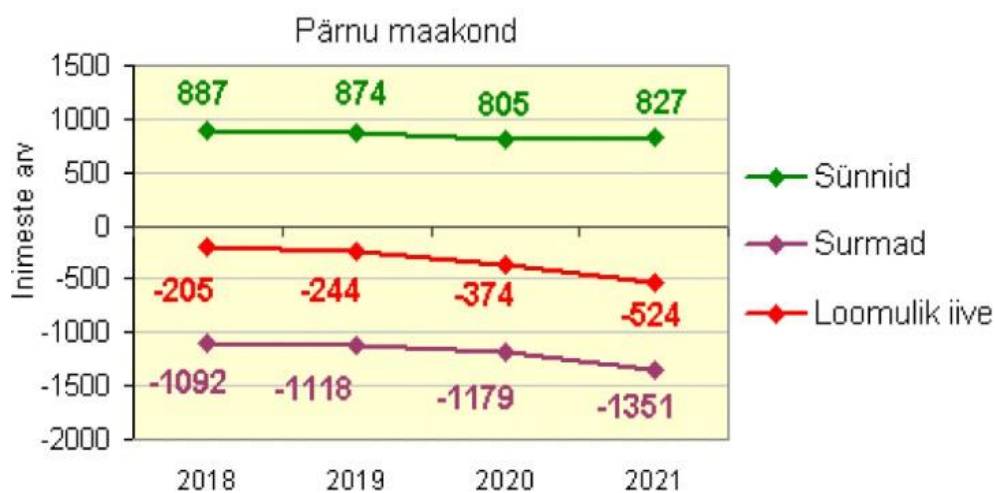
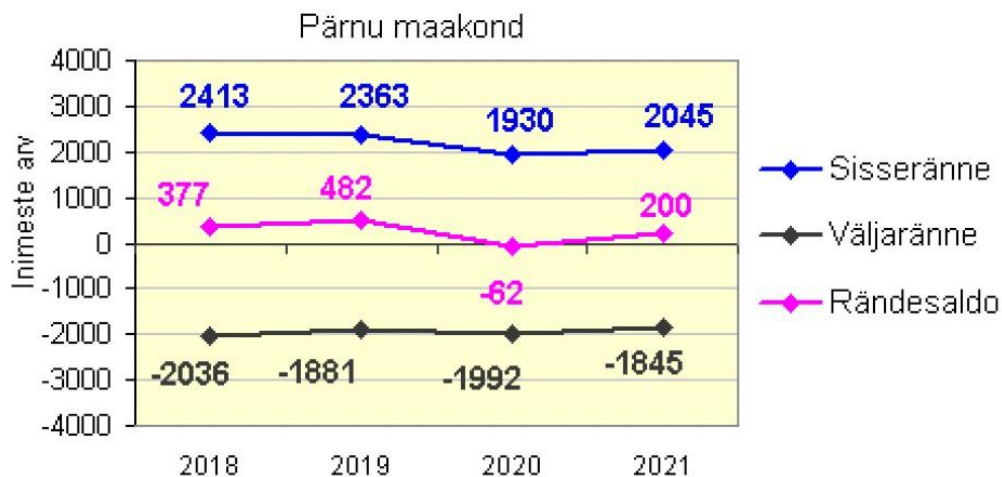
Joonis 3. Pärnu maakonna rahvastiku püramiid 01.01.2022.a.¹⁴³

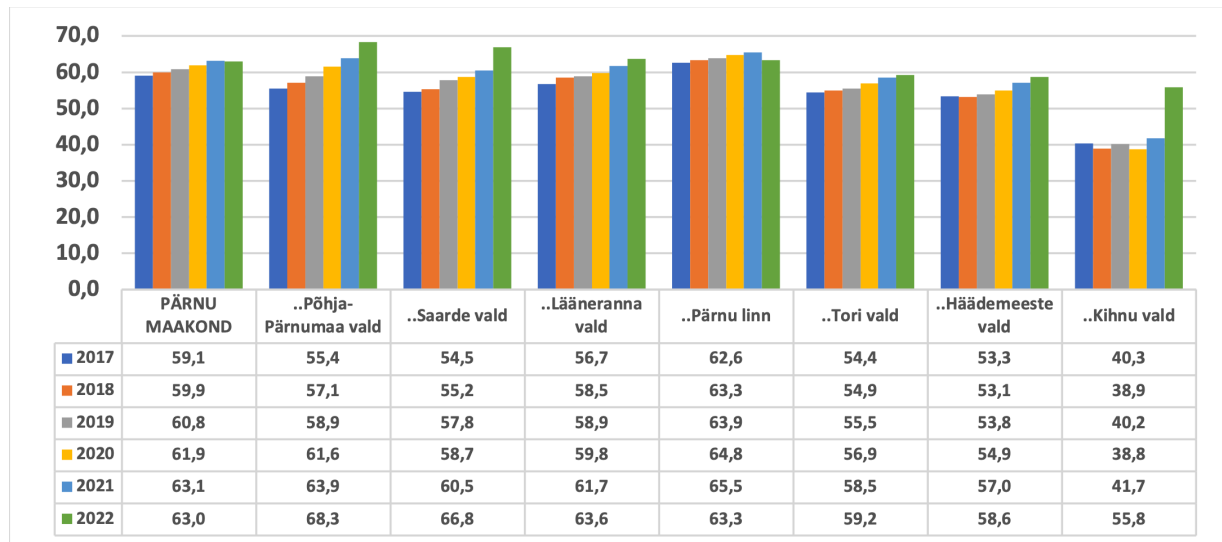
¹⁴² Eesti rahva- ja eluruumide loendus 2021

¹⁴³ Statistikaamet <https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/parnu-maakond-55>

Tabel 2. Kalanduspiirkonna elanikkonna vanuseline struktuur aasta alguse seisuga¹⁴⁴

Vanuseline struktuur	2017	2018	2019	2020	2021	2022	+/- %
Lapsed (0-15 a.)	10 581	10 728	10 608	10 603	10 556	10 465	-1,1
s.h. 0-5	4 149	4 353	4 321	4 321	4 245	4 104	-1,1
Nooremad töö-ealised (16-44 a.)	26 543	26 352	25 676	25 056	24 464	23 722	-10,6
Vanemad töö-ealised (45-65 a.)	16 779	16 863	16 840	16 926	16 892	17 027	+1,5
Eakad	11 657	11 747	11 827	11 806	11 873	12 145	+4,2
Kokku	65 560	65 690	64 951	64 391	63 785	63 359	-3,4
Laste ja vanurite suhe	0,91	0,91	0,90	0,90	0,89	0,86	

Joonis 4. Sünnide, surmade arv ja loomulik iive Pärnu maakonnas 2018-2021.a.¹⁴⁵**Joonis 5.** Sisseränne, väljaränne ja rändesaldo Pärnu maakonnas 2018-2021.a.¹⁴⁶¹⁴⁴ Rahvastikuregister¹⁴⁵ Pärnu linnapiirkonna strateegia aastateks 2022–2027¹⁴⁶ Samas

Joonis 6. Ülalpeetavate määr Pärnu maakonna kohalikes omavalitsustes, 2017-2022 (seis 01.01.), %¹⁴⁷

¹⁴⁷ Samas RV063U

11. 4. Kalapüügi piiranguala koordinaadid Pärnu lahes¹⁴⁸

Uus suudmeala piirkond (valge kast)

1. 58° 22.829 N, 24° 27.664 E
2. 58° 21.959 N, 24° 26.302 E
3. 58° 21.282 N, 24° 27.961 E
4. 58° 22.446 N, 24° 29.637 E

Aastaringselt on keelatud:

1. Pärnu lahes Pärnu jõe parempoolsest muulist (vaadatuna allavoolu) läände jääval 500 m laiusel alal, mida piirab kaldajoon, muul ning edasi mõtteline joon, mis muuli otsast tõmmatuna läbib punktid koordinaatidega 58°22.095'N, 24°26.988'E ja 58°22.683'N, 24°27.929'E Tuulepaagi tee kõrval kulgeva laevatee liitsihi alumise märgini;
2. Pärnu lahes alal, mis on piiratud Pärnu jõe vasakpoolse muuliga (vaadatuna allavoolu), rannajoonega ja Side tänava mõtteliseks pikenduseks oleva liiniga, mis läbib punkte koordinaatidega 58°22,3'N, 24°30,3'E ja 58°21,6'N, 24°29,7'E ning viimasega punktis koordinaatidega 58°21,6'N, 24°29,7'E ristuva ja muuli otsa läbiva liiniga, välja arvatud tindipüük mõrdadega 1. märtsist kuni jääkatte lagunemiseni;
3. Pärnu lahes põhja pool Lindi oja suudmeala, mille koordinaadid on 58°20,21'N ja 24°17,37'E, ja Põdralaiu, mille koordinaadid on 58°16,25'N ja 24°31,0'E, vahelist ühendussirget on aastaringselt keelatud kasutada kastmõrda.

¹⁴⁸ Kalapüügieeskiri § 22 lg 2 p 1; lg 3 p 1;

Tähtajaliselt on keelatud püüda:

4. Pärnu lahes Madalmurru piirkonnas Uulu madalikul asuval alal, mis on piiratud kaldajoone ning punktist koordinaatidega 58°20.537'N, 24°33.810'E edasi mõttelise joonega, mis läbib punkte koordinaatidega 58°18.9'N, 24°29.9'E ja 58°20.990'N, 24°33.391'E – 15. aprillist 15. juulini;
5. Pärnu lahes Kotinina, mida tähistatakse koordinaatidega 58°17.888'N ja 24°16.719'E, ja Tahkunina, mida tähistatakse koordinaatidega 58°15.515'N ja 24°29.364'E, vahelisest ühendussirgest põhja pool:
 - ääre- ja avaveemõrdadega, mille lina silmasuurus on mõrrapäras alla 24 mm ja teistes mõrra osades alla 56 mm, välja arvatud meritindipüügil 1. jaanuarist kuni 5. maini;
 - suurema kui 80 mm silmasuurusega mõrdadega 15. maist 15. juulini;
 - nakkevõrkudega 1. maist 15. juulini;

6. Eripiirkond „Purjespordiala 1“ on 1.juulist kuni 15. septembrini

58°21,600'N/24°29,700'E
58°20,900'N/24°30,600'E
58°19,900'N/24°29,650'E
58°18,900'N/24°28,700'E
58°19,619'N/24°26,257'E
58°21,347'N/24°27,253'E
58°21,978'N/24°27,861'E

7. Eripiirkond „Purjespordiala 2“ on 1.juulist kuni 1. septembrini

58°21,600'N/24°29,700'E
58°20,924'N/24°29,114'E
58°21,347'N/24°27,253'E
58°21,978'N/24°27,861'E

11.5. Kalandusvaldkonna ülevaade piirkonnas, hetkeolukord

Tabel 1 Püügivahendite arv piirkonnas¹⁴⁹

Püügivahend	Aasta	2020	2021	2022
Liivi laht				
Nakkevõrk KOKKU:		3 889	3 889	3 889
Pärnu		3 235	3 235	3 235
Kihnu		548	548	548
Manija		106	106	106
Kastmõrd KOKKU:		175	175	175
Pärnu		151	151	151
Kihnu		21	21	21
Manija		3	3	3
Ääremõrd suu kõrgusega kuni 1 m KOKKU:		309	309	309
Pärnu		295	295	295
Kihnu		12	12	12
Manija		2	2	2
Ääremõrd suu kõrgusega 1-3 m KOKKU:		130	130	130
Pärnu		129	129	129
Kihnu				
Manija		1	1	1
Avaveemõrd KOKKU:		484	484	484
Pärnu		479	479	479
Kihnu		5	5	5
Manija				
Rivimõrd KOKKU:		263	263	263
Pärnu		227	227	227
Kihnu		31	31	31
Manija		5	5	5
100 õngekonksuga õngejada KOKKU:		837	837	837
Pärnu		330	330	330
Kihnu		474	474	474
Manija		33	33	33
Veonoot KOKKU:		20	20	20
Pärnu		8	8	8
Kihnu		11	11	11
Manija		1	1	1
Siseveekogud				
Silmumõrd		15	15	15
Silmutorbik		2000	2000	2000
Siseveekogud (Ermistu)				
Nakkevõrk		5	5	5
Ääremõrd suu kõrgusega kuni 1 m			5	5

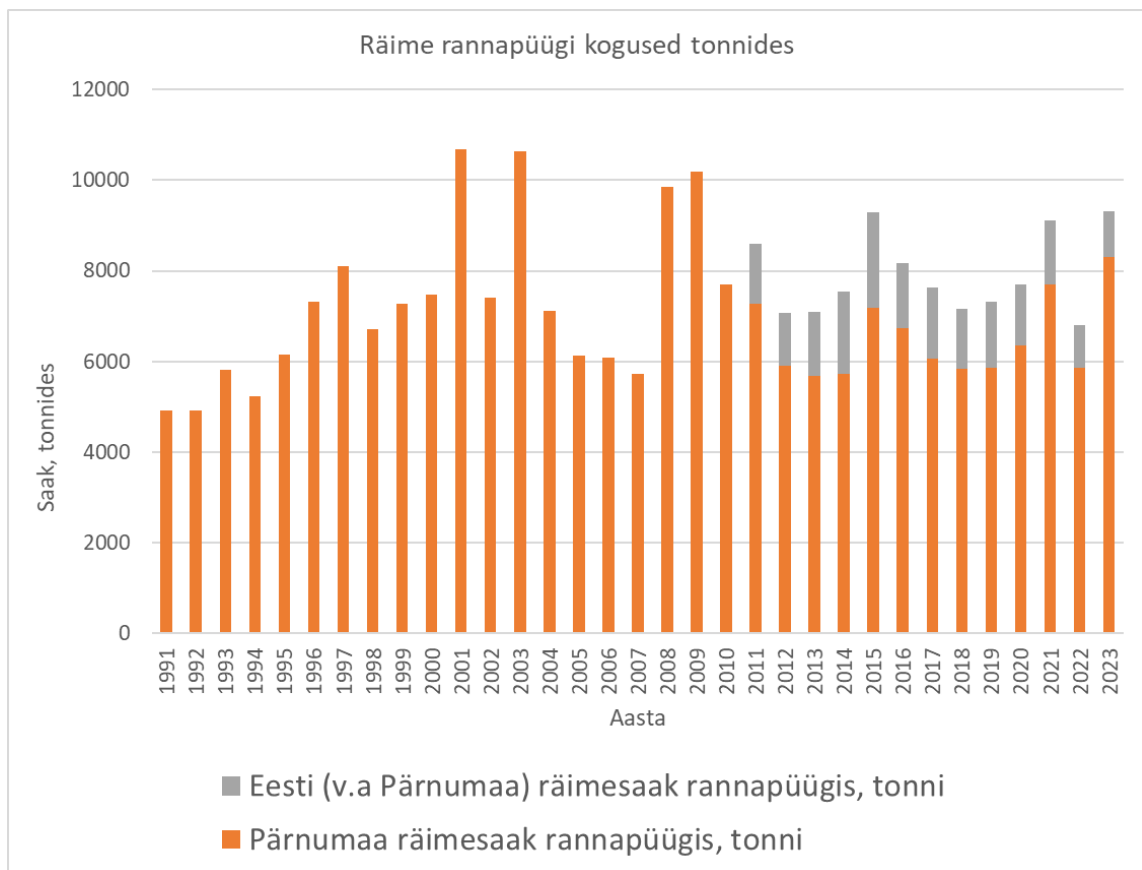
¹⁴⁹ Põllumajandus- Ja Toiduamet <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/kutseline-kalapuuk/puugiload-ja-voimalused>

Tabel 2 Püütud kala kogused kalaliikide lõikes (tonnides)

Kalaliik	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ahven	1 003,08	1 373,57	1 290,55	1 136,73	979,16	748,68	792,22	759,96
Angerjas	0,74	0,79	0,79	0,50	0,98	1,52	1,93	1,56
Emakala	0,77	0,06	0,06	0,52	0,01	0,06	0,16	0,03
Harilik kammeljas	0,05	0,19	0,39	0,67	0,20	0,38	0,25	0,00
Harilik makrell	0,00		0,00	0,00	76,31	76,91		
Haug	51,79	41,61	40,36	68,07	64,97	0,00	59,84	54,95
Hiina villkäppkrabi				0,00				0,00
Höbekoger	70,00	60,84	64,74	64,55	64,97	73,31	53,81	56,29
Jõesilm	0,21	0,09	0,12	0,08	0,13	0,04	0,06	0,18
Karpkala (Sasaan)	0,38	0,19	0,10	0,08	0,52	0,19	0,10	0,11
Kiisk	24,17	37,36	42,46	48,73	55,77	37,54	22,04	14,45
Kilu	0,18	0,36	0,14	0,61	0,05	0,35	0,34	0,38
Koger			0,00	0,00			0,49	0,64
Koha	83,02	106,71	56,08	65,96	52,14	20,04	52,77	24,12
Latikas	8,23	6,61	7,63	9,44	8,85	6,28	5,28	5,58
Lest	198,38	200,61	186,53	168,90	149,66	175,92	114,91	107,84
Linask	5,02	3,51	2,46	4,69	3,73	3,73	1,50	2,38
Luts	5,09	3,82	3,16	2,25	2,02	1,25	0,90	0,86
Lõhi	5,59	6,83	8,89	8,15	8,44	10,76	7,45	7,34
Meriforell	16,14	19,93	17,29	16,29	16,82	16,79	14,76	16,00
Merihärg	0,29	0,02	0,02	0,02	0,04	0,03	0,04	0,11
Merisiig	19,49	18,27	16,20	17,39	16,21	25,24	24,96	24,03
Meritint	346,82	357,83	171,57	283,92	501,74	915,47	720,24	704,43
Nurg	29,77	29,26	31,96	36,71	34,96	35,25	27,20	22,24
Roosärg	2,22	2,45	1,55	1,78	2,53	2,49	2,50	3,48
Räim	9 290,67	8 864,49	8 372,12	8 064,46	8 293,11	7 734,97	9 175,65	6 805,51
Säinas	15,97	26,95	35,76	49,09	50,42	48,11	65,06	68,69
Särg	95,06	110,78	86,07	94,06	120,76	145,67	124,59	177,99
Tavaline rändkrabi	0,01							0,00
Teib	0,06	0,01	0,01	0,00	0,03			0,02
Turb	0,05	0,00	0,00		0,03			
Tursk (Atlandi tursk)	3,92	1,86	0,75	0,98	1,30	1,36	0,86	1,11
Tuulehaug	115,94	70,00	176,76	74,87	130,09	121,53	104,73	159,33
Tuurlased								0,01
Viidikas	1,36	0,11	0,03	0,13	0,02	0,05	0,12	0,02
Vikerforell	0,06	0,14	0,18	0,34	0,24	0,34	0,17	0,09
Vimb	92,93	73,43	88,01	97,33	118,71	80,46	74,80	85,86
Vinträim	0,00			0,00	0,00			0,03
Väike tobias e nigli	0,33	0,15	0,03	0,05	0,03		0,04	0,02
Ümarmudil	30,63	89,41	139,32	119,46	118,95	211,21	255,62	205,60
Kokku	12 038,26	11 508,22	10 842,21	10 436,78	10 808,91	10 495,95	11 705,40	9 311,41

Tabel 3. Kutseline kalapüük Läänemeres Pärnu maakonnas ja püügimahud kogu Eesti rannapüügist, tonnides¹⁵⁰

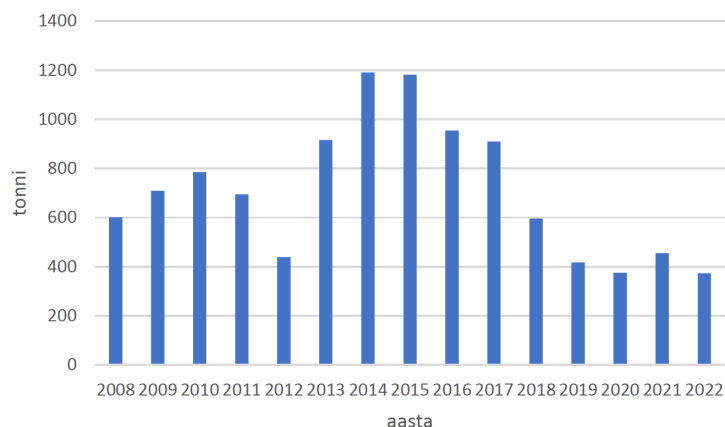
Kalaliik	2018	2019	2020	2021	2022
Räim	6 759,0	8 108,0	6 358,3	7 691,5	5 859,6
% kogu rannapüügist	83,8	97,8	82,2	83,8	86,1
Ahven	595,4	416,2	374,4	454,0	372,5
% kogu rannapüügist	52,5	42,5	50,0	57,3	48,9
Meritint	280,06	497,2	892,8	696,8	693,1
% kogu rannapüügist	98,6	99,1	97,5	96,7	98,4
Koha	64,4	49,8	19,6	52,2	22,2
% kogu rannapüügist	97,6	95,5	97,8	98,9	92,1
Kokku Pärnumaa rannapüük	7 966,6	8 108,0	7 992,7	9 248,0	7 324,7
% kogu rannapüügist	76,3	75,0	76,1	79,0	78,7

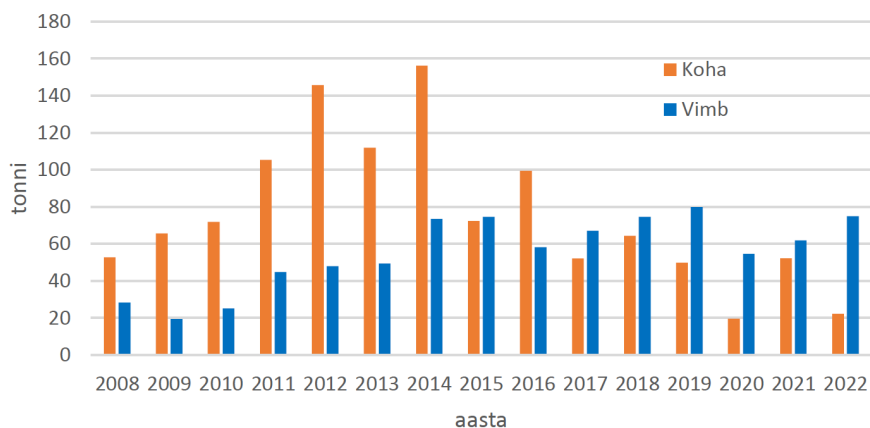
Joonis 1. Räime rannapüügi kogused Eestis ja Pärnumaal¹⁵¹

¹⁵⁰ Põllumajandus- ja toiduamet <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/kutseline-kalapuuk/puugistatistika#item-2>

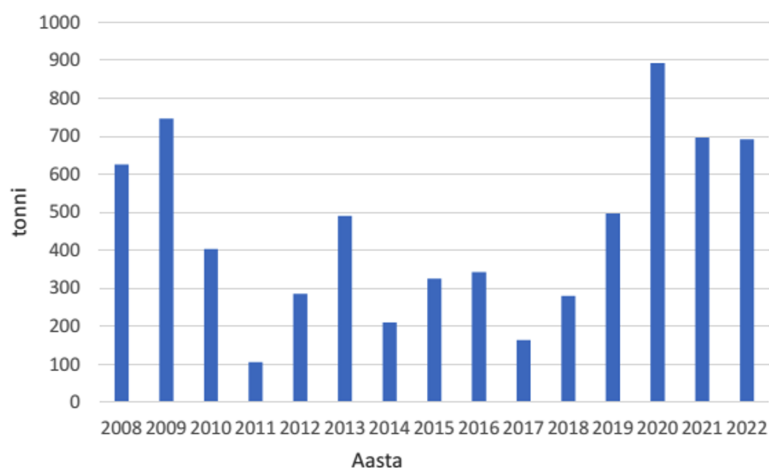
¹⁵¹ Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut

Joonis 2. Ahvena saak tonnides kutselises kalapüügis Pärnu maakonnas 2008-2022¹⁵²

Joonis 3. Koha ja vimma saak tonnides kutselises kalapüügis Pärnu maakonnas 2008-2022¹⁵³

Joonis 4. Meritindi saagid Pärnu maakonna töönduspüügis 2008-2022.a.¹⁵⁴

¹⁵² Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut, Eesti kalandussektori kohta andmete kogumise riikliku töökava täitmine 2022-2024 aastal (Keskkonnaministeerium) viitenumbriga 240365

¹⁵³ Samas

¹⁵⁴ Samas

Tabel 4 Suuremate kogustega kala lossimiskohad Pärnumaal¹⁵⁵

Jrk nr	Lossimiskoha nimi	2018	2019	2020	2021	2022	Keskmine	Positsioon piirkonnas
1	Aavalaiu	4378,4	3 231,00	2 504,00	4 355,40	4 945,90	3 882,94	25
2	Häädemeeste	233			478,00	248,00	319,67	39
3	Ikla	45	48,00	31,00	81,00	23,00	45,60	47
4	Jaagupi sadam	11211,7	5 095,90	17 055,10	20 391,25	16 247,10	14 000,21	17
5	Kabli	2175,1	3 908,60	6 773,60	21 080,80	19 756,00	10 738,82	19
6	Lemmejõe lauter	53,5	11,00		13,00	108,50	46,50	46
7	Loodo oja lauter	24,5	61,00	127,00	62,00	55,00	65,90	45
8	Metsaküla-Rannamaa	535	116,00		85,00	0,00	245,33	41
9	Nurmeotsa		20,00	747,10	663,00	1 204,00	658,53	33
10	Pärnapuu	329	60,70	300,70	1 011,40	3 423,90	1 025,14	28
11	Rannametsa sadam	390,6	112 847,70	3 345,00	80 744,30	1 348,00	39 735,12	13
12	Reiu	12192,4	7 211,50	1 363,00	3 389,60	6 831,20	6 197,54	21
13	Suuna	933	564,00	406,00	39,00	141,00	416,60	35
14	Suurna	494	450,00	368,00	359,00	321,00	398,40	36
15	Tahkuranna	3654	440,00	157,50	480,20	30,00	952,34	29
16	Treimani sadam	78094,3	101 838,70	103 566,00	141 072,80	52 507,90	95 415,94	VIII
17	Uulu	6455	10 122,71	21 989,70	33 274,60	4 735,90	15 315,58	15
18	Võiste sadam	1456663	1 297 572,70	1 286 582,50	1 477 167,38	1 342 253,50	1 372 047,82	III
	Häädemeeste vald kokku	1 577 861,50	1 543 599,51	1 445 316,20	1 784 747,73	1 454 187,90	1 561 142,57	
19	Kihnu sadam	214433,6	31 130,70	53 435,50	61 664,40	33 428,10	78 818,46	IX
20	Pitkänä ots	18	33,00	15,00	16,00		20,50	48
21	Sigatsuaru väikesadam	1753,5	1 559,00	843,00	284,00	313,00	950,50	30
22	Suaru kalasadam		2,00	5,00	535,00	66,00	152,00	42
23	Suaru sadam	180666,1	5 839,80	6 729,00	5 031,00	9 473,30	41 547,84	11
	Kihnu vald kokku	396 871,20	38 564,50	61 027,50	67 530,40	43 280,40	121 454,80	
24	Audru	15,00	19,00	12,00	2 081,00	57,70	425,40	34
25	Japsi kalasadam				977 279,00	607 228,00	488 639,50	VI
26	Juheta Väikesadam	44 273,50	53 321,70	57 461,85	45 416,00	42 576,40	40 094,61	12
27	Kastna Väikesadam	2 376,00	3 182,00	459,00	892,00	1 317,50	1 381,80	27
28	Kavaru	1 793,00	1 260,00	899,00	601,00	994,30	910,60	31
29	Lao	52 939,00	4 863,00	7 894,00	8 201,40	7 046,00	14 779,48	16
30	Lindi	2 203 987,70	2 301 192,00	2 248 964,60	2 497 244,20	2 186 305,10	1 850 277,70	I
31	Liu kalatsehh	28 235,00					28 235,00	14
32	Liu väikesadam	1 731 466,00	1 800 478,00	1 885 340,00	2 080 892,50	1 609 619,50	1 499 635,30	II
33	Manilaiu sadam	13 514,50	24 425,50	13 843,00	14 464,00	6 903,00	13 249,40	18
34	Marksa			10,50			10,50	49
35	Munalaiu	814 454,00	1 064 386,00	493 848,00	1 140 267,40	646 284,50	702 591,08	IV
36	Papiniidu		341,00				341,00	37
37	Peerni Sadam	5 081,00	6 223,00	5 276,50	5 721,50	4 303,00	4 460,40	23
38	Pärnu Sadam	733 072,00	966 714,90	1 388 138,80	282 071,10	318 610,40	673 999,36	V
39	Raeküla (Vaala)	74 723,00	68 307,30	103 140,00	101 079,50	100 908,10	69 449,96	X
40	Saulepa	1 621,00	769,50	1 271,50	17,00	250,00	735,80	32
41	Seliste	779,00	147,00	522,50	180,00	48,00	325,70	38
42	Tõstamaa sadam	3,00	486,00	12,00	184,00	1 034,50	137,00	43
43	Valgeranna	3 343,00	15 673,00	3,00	7 383,00	2 780,00	5 280,40	22
44	Vana Sauga kai	227 909,10	152 654,30	239 312,50	191 542,00	212 975,00	162 283,58	VII
45	Vana-Pärnu	129,00	42,00	18,00	1 163,00	120,00	270,40	40
46	Võidu sadam	9 371,50	16 779,50	13 701,00	12 492,50	10 922,00	10 468,90	20
47	Värati Rannasadama paadisadam		98,00				98,00	44
48	Värati sadam	7 250,50	4 179,00	1 887,00	734,50	621,00	2 810,20	26
	Pärnu linn kokku	5 956 335,80	6 485 541,70	6 462 014,95	7 368 602,60	5 760 904,00	4 063 231,85	
49	Sauga	1 505,00	10 567,50			31 414,00	4 024,17	24
	Tori vald kokku	1 505,00	10 567,50			31 414,00	4 024,17	
			I gruppi kuuluvad sadamad					
			II gruppi kuuluvad sadamad					
			täiendav oluline sadam					

*Positsioon on arvestatud kuue aasta keskmise lossimiskoguse järgi

¹⁵⁵ Põllumajandus- ja Toiduamet, kalapüügi- ja turukorralduse osakond

Tabel 5 Kalandusega seotud ettevõtete arv 2009-2014 aasta lõpu seisuga¹⁵⁶

Vald/linn	Tegevusala	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Audru vald	Merekala püük 03111	55	53	53	57	54	53
	Mere vesiviljelus 03211	2	2	1	1	1	1
	Kala töötlemine 10201	6	7	7	7	7	6
	Muu kala hulgimüük 46381	3	4	4	4	3	2
	Muu kala jaemüük 47231	1	1	1			
	Kokku	67	67	66	69	65	62
Häädemeeste vald	Merekala püük 03111	28	28	27	29	29	29
	Kala töötlemine 10201	1	2	3	2	2	1
	Kokku	29	30	30	31	31	30
Kihnu vald	Merekala püük 03111	68	66	69	69	68	68
	Kala töötlemine 10201	2	2	2	2	2	2
	Kokku	70	68	71	71	70	70
Paikuse vald	Merekala püük 03111	3	3	3	3	3	3
	Magaveekala püük 03121	2	2	2	2	2	2
	Kala töötlemine 10201			1	1		
	Kokku	5	5	6	6	5	5
Pärnu linn	Merekala püük 03111	80	76	78	78	78	76
	Magaveekala püük 03121	1	1	2	3	2	2
	Magavee vesiviljelus 03221	1	1	1	1	2	3
	Kala töötlemine 10201	9	7	7	7	8	8
	Muud kala hulgimüük 46381	8	9	9	12	14	14
	Muu kala jaemüük 47231	1	1	1	1	1	1
	Kokku	100	95	98	102	105	104
Sindi linn	Merekala püük 03111	2	3	3	3	2	2
	Magaveekala püük 03121	3	3	3	3	2	2
	Kala töötlemine 10201	1			3		
	Muud kala hulgimüük 46381	1	1	1	1	1	1
	Kokku	7	7	7	10	5	5
Tahkuranna vald	Merekala püük 03111	26	24	24	24	24	23
	Kala töötlemine 10201	3	3	2	3	3	3
	Kokku	29	27	26	27	27	26
Tõstamaa vald	Merekala püük 03111	38	37	37	38	37	35
	Magaveekala püük 03121	2	2	2	2	1	2
	Magavee vesiviljelus 03221	1	1	1	1	1	1
	Kala töötlemine 10201	1	1	1	1	1	1
	Kokku	42	41	41	42	40	39
Varbla vald	Merekala püük 03111	9	9	9	10	10	10
	Kokku	9	9	9	10	10	10

¹⁵⁶ Maksu- ja Tolliamet

Tabel 6 Pärnumaa kalanduspiirkonna kalakäitlemise ettevõtted¹⁵⁷

NR	Käitleja reg. kood	Käitleja nimi	Käitleja aadress	Tunnus NR	Töötajad
1	10372270	AS BALTIC ENTERPRISES	Pärnu linn, Videviku 7	223	17
2	10550724	JP FOODS AS	Pärnu MK, Pärnu, Audru alevik, Pärna allée 5	201	25
3	10052883	AS KAJAX FISHEXPORT	Tallinn, Harju MK, Peterburi tee 2F, 11415	215	23
4	10251016	AS KIHNU KALA	Lemsi küla, Kihnu vald, Pärnu MK, Lemsi	495	3
5	10249226	AKTSIASELTS PÄRNU LAHT	Pärnu MK, Pärnu linn, Pärnu linn, Roostiku tn 4	204	1
6	10129516	OSAÜHING TTG	Pärnu MK, Häädemeeste vald, Võiste alevik, Pikk tn 16	T268	1
7	12506526	LIU FISH OÜ	Pärnu MK, Pärnu linn, Liu küla, Liu sadam		23
8	14031470	OÜ MEREÄÄRE	Pärnu MK, Pärnu linn, Marksa küla, Mereääre		4
9	10357631	Osaühing Calamaris	Audru vald, Pärnu MK Pilliroo 13,	205	23
10	10033414	AKTSIASELTS JAPS	Pärnu linn, Pärnu MK, J.W.Jannseni 36a,	207	71
11	10083688	ARSO EE OÜ	Võiste alevik, Häädemeeste vald, Pärnu MK, Sadama 16	244	2
12	10483531	OÜ FRESHREX GROUP	Papsaare küla, Audru vald, Pärnu MK, Nurme tee 7	290; 455	28
13	11178468	EESTI KALAPÜÜGIÜHISTU	Pärnu MK, Pärnu linn, Lemmetsa küla, Lagre tee 3	570	26
14	11615727	BASTET OÜ	Pärnu MK, Pärnu linn, Lindi küla, Audruranna tee 56	T150	2
15	10623446	VALDO PALU RANNAMETSA TALU	Pärnu MK, Kihnu vald, Linaküla, Rannametsa	T206	3
16	11363562	OSAÜHING CONOREL GRUPP	Pärnu MK, Pärnu linn, Lindi küla, Tamme	T163	14
17	11818005	TIJU SOMMER	Pärnu MK, Pärnu linn, Lindi küla, Tiido-Tiiu	koduköök	
18	10644135	MATI KELLER	Pärnu MK, Pärnu linn, Lindi küla, Tiido-Tiiu	koduköök	
19	10644945	AVO NAAR	Pärnu MK, Häädemeeste vald, Penu küla	koduköök	
20	12673112	JANELY KODUKÖÖK OÜ	Pärnu MK, Pärnu linn, Tõstamaa alevik, Ehitajate tee 8	koduköök	
21	16466930	JÕE TALU KALATOOTED OÜ	Pärnu MK, Häädemeeste vald, Jaagupi küla, Jõe	koduköök	1
22	12600188	KIHNU KÜEK OÜ	Pärnu MK, Kihnu, Linaküla, Männi	koduköök	
23	16742181	LA MUR SWEET OÜ	Pärnu MK, Tori vald, Sindi linn, Jaama tn 2-1	koduköök	
24	14850819	MARGUS MURULAUK	Pärnu MK, Häädemeeste vald, Jaagupi küla, Nurmeotsa	koduköök	
25	16440936	NAARI KALATALU OÜ	Pärnu MK, Häädemeeste vald, Penu küla, Naari	koduköök	1
26	12380195	OÜ ME LILLAKUD	Pärnu MK, Pärnu linn, Lavassaare alev, Karja tn 7a	koduköök	
27	14043131	PÄRNAMÄE TALU OÜ	Pärnu MK, Kihnu vald, Linaküla, Pärnamäe	koduköök	1
28	12633302	RARAK OÜ	Pärnu MK, Pärnu linn, Rohu 92b	koduköök	3
29	16441953	ROOSLAIU TALU OÜ	Pärnu MK, Kihnu vald, Lemsi küla, Rooslaiu	koduköök	1
30	10741909	TIIT EENSALU	Pärnu MK, Pärnu linn, Seliste küla, Mäeotsa	koduköök	1

¹⁵⁷ Põllumajandus- ja Toiduamet ja Äriregistri andmed töötajate arvu kohta 30.06.2023.a. seisuga

Tabel 6 EMTAK Koodid

JRK Nr	EMTAK	EMTAK selgitus
1	01111	Teravilja- (v.a riis) ja kaunviljakasvatus; õlitaimeseemnete kasvatus
2	01501	Segapõllumajandus
3	10201	Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine
4	02401	Metsamajandust abistavad tegevused
5	03111	Merekalapüük
6	03121	Mageveekalapüük
7	30121	Lõbusõidu- ja sportpaatide ehitus
8	33151	Laevade ja paatide remont ja hooldus
9	43129	Muud kaeve- ja mullatööd
10	43391	Muu ehitiste viimistlus ja lõpetamine
11	45111	Sõiduautode ja väikebusside (täismassiga alla 3,5 t) müük
12	45191	Muude mootorsõidukite müük
13	45201	Mootorsõidukite hooldus ja remont
14	46191	Mitmesuguste erinevate kaupade vahendamine
15	46381	Kalade, vähilaadsete ja kalatoodete hulgimüük
16	46901	Spetsialiseerimata hulgikaubandus
17	47231	Kala, vähilaadsete ja limuste jaemüük spetsialiseeritud kauplustes
18	47991	Muu jaemüük väljaspool kauplusi, kioskeid ja turge
19	49411	Kaubavedu maanteel
20	55203	Puhkeküla ja puhkelaager
21	55204	Külaliskorter
22	52241	Laadungikäitlus
23	56291	Muu toitlustamine
24	74901	Muu mujal liigitamata kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
25	77121	Veokite rentimine ja kasutusrent
26	77341	Veetranspordivahendite rentimine ja kasutusrent
27	77399	Muu mujal liigitamata masinate, seadmete jm materiaalse vara rentimine ja kasutusrent
28	78201	Ajutise tööjõu rent
29	93192	Sportlik ja meelelahutuslik jahipidamine ja kalapüük
30	96032	Kalmistute ja krematooriumite tegevus

11.6. Pärnumaa kalanduspiirkonna uuendatavate sadamate prioriteetsus

Väljavalitud prioriteetsed sadamad - logistikakeskused		
Võiste sadam	Valiku põhjendus	Võiste sadam on olnud juba aastakümnete vältel aktiivses kasutuses. Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärsed investeeringuid logistikakeskuse arendusse. Aastate lõikes on rannapüügi lossimised sadamas olnud stabiilsed. Investeeringud on märgatavalt suurendanud huvi kalurkonna hulgas ning logistikakeskus vajab jätkuinvesteeringuid edukaks toimimiseks.
	Sadamaregistri andmed	EE VOI; https://www.sadamaregister.ee/sadam/398
	Katastritunnus	84801:005:0271
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu maakond, Häädemeeste vald, Võiste alevik, Kaluri 1. Koordinaadid: 58°12'53.68"N ; 24°28'04.44"E; Sadama territooriumi suurus: 21 233 m ² sh akvatooriumi osa ca 0,8 ha; kaiäärne sügavus 1,1 m.
	Omandivorm	Eraomanikud ja KOV, antud MTÜ kasutusse kasutusõiguse lepingu alusel
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Sadamat kasutab 30 kutselist kalurit. Harrastuskalureid ca 15.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sildumiseks poordiga kuni 20 kaikohta sh kuni 5 kohta külalislustele. Aluste max mõõdud: laius 4m, pikkus 12m, süvis 1 m. Kakuam ja lappaja paadid: PMA-036, PMA-128, PMA-170, PMA-227, PMA-229, PMA-251, PMA-252, PMA-260, PMA-261, PMA-262, PMA-263, PMA-327, PMA-345, PMA-419, PMA-425, PMA-558, PMA-562, PMA-580, PMA-605, PMA-612, PMA-613, PSA-070, PSA-139, PSA-275, PSA-305, PSA-373, PSA-398, SMA-322, SMA-450, VLA-382, VLB-232, VLC-919, VLF-442, VLF-536, EK-1101.
	Tehtud investeeringud	Teostatud investeeringud – püüniste hoone koos töötoaga, kalurite olmehoone, kaide, tee, elektri-, vee- ja kanalisatsioonisüsteemi renoveerimine. Soetati kala lossimise pump, lossimistõstuk, lühiajaline jahutuskamber kala hoiustamiseks ja jäämasin. Juurdepääsutee ja platsid on kaetud mustkattega, soetatud ning paigaldatud on valvekaamerad, reostuse lokaliseerimiseks reostustõrjevahendid, jäätmekäitluse varjualuse rekonstrueerimine, püüniste väljakerija asendamine ja survepesusüsteemiga täiendamine ning telfertõstuki asendamine koos metallkonstruktsioonide uuendamisega. Investeeringuid on toetatud 834 190 € ulatuses.
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob mustkattega tee. Sadamas on kaks statsionaarset kaid pikkusega 82,5 jm ja 35,1 jm. Sadamas 8 m laiune slipp ning joogivesi ja kanalisatsioon. Võiste sadam kuulub eraisikutele ja kohalikule omavalitsusele. Sadama pidajaks on MTÜ Võiste Sadamaühing. Omaniku ja pidaja vahelised suhted on reguleeritud kasutusõiguse lepinguga, mis kehtib kuni 31.12.2030. Sadamasse toob mustkattega tee. Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit, mille pikkus on 200 m, laius 8 m ja süvis 1 m. Korduvsüvendused on vajalikud igal aastal. Olenemata pikast sissesõidust on sadam avatud pea kõikidele tuultele. Sadamas on olemas rekonstrueeritud laohoone koos väikese külmkambriga kalatoodangu lühiajaliseks säilitamiseks, püügivarustuse hoidla koos töötoaga, kalurite olmehoone. Renoveeritud kaid nr 1 ja 2. Graniitkividest kaks lainemurdjat on rahuldavas olukorras. Peale selle on sadamas veel sissesõidu kanal, laoplat, parkla, tee, tehnovõrkudest elektri-, veevarustuse- ja

		kanalisatsioonisüsteemid. Põhiseadmetest on sadamas kaks pumpa kala lossimiseks, kaks lossimistõstukit ja jäämasin.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on kasutusel kogu jäävaba perioodi (navigatsiooniperiood 01.04.-30.11); püügipiirkonnad asuvad ca 5 meremiili raadiuses; olenemata pikast sissesõidust on sadam ja sildumislainetel avatud praktiliselt kõikidele tuulte poolt genereeritud lainetele. Võiste sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 1 372,05 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas III kohal. Põhilised lossitavad kalad on räim ja ahven. Võiste on üks piirkonnas väljaarendatavaid logistikakeskusi, sest sadamasse on tehtud olulisi investeeringuid kalapüüki ja lossimist toetavasse infrastruktuuri. Samuti on mitmed Jaagupi ja Tahkuranna sadamates kala püüdvad paatkonnad suundunud oma tegevusega Võistesse.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Sadamas võimaldatakse huvialuste, hoiustamist suvel ja talvel, aluste veest tõstmist ja veeskamist. Sadamas on olemas slipp.
	Investeeringuvajadused sadamas	Tehnovõrkudest elektri-, veevarustuse- ja kanalisatsioonisüsteemid vajavad rekonstrueerimist. vajalikud on investeeringud, mis puudutavad toorme väärindamist, kaitsemuulide rekonstrueerimist, kallaste kindlustamist, samuti parkla laiendamist. Turismi osas saab sadamat laiendada olemasoleva statsionaarse kai vastas nn poolsaare poolsele alale, samuti vajab süvendamist sissesõidukanal.
	Sadama pidaja kontaktid	Võiste Sadamaühing, Argo Mengel; telefon +372 552 7892

Lindi sadam	Valiku põhjendus	Lindi sadam on olnud juba aastakümnete vältel aktiivses kasutuses. Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärsed investeeringud logistikakeskuse arendusse. Aastate lõikes on rannapüügi lossimised sadamas olnud stabiilsed. Sadama arendamine aitab kaasa kohalikule arengule ning on selles piirkonnas elavatele kaluritele tähtis. Lindi sadamat oleks mõistlik arendada edasi multifunktsionaalseks, sest sadama olemasolu aitab kaasa külaelu arengule. Sadama arendamise olulisim argument on asjaolu, et kohalikud kalurid saavad oma igapäevast tööd teha, mis aitab hoida elus rannakalandust.
	Sadamaregistri andmed	EE LIN; https://www.sadamaregister.ee/sadam/315
	Katastritunnus	15905:004:0190,15905:004:0191
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu maakond, Lindi k, Audru osavald, Pärnu linn, 88302; Koordinaadid: 58°19'48.00"N; 24°17'24.00"E; Sadamaala territooriumi suurus: 15 406 m ² ja paikneb kahel kinnistul, akvatooriumi suuruseks on 29 200 m ² ja sügavuseks 0,8 m.
	Omandivorm	Sadam on eraomandis. Sadamal on 38 omanikku ning sadama majandamiseks ning haldamiseks on loodud MTÜ Lindi Sadamaarendus.
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 30, püügiloale on kantud 40 kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 20.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamas olevaid poordiga sildumiskohtade arv on 30, millest viis on külalislalustele. Sildumiskohtade kinnitusviis on poordiga või ankruga. Sadamasse sissesõit on võimalik alustel maksimaalse pikkusega kuni 15 m, laiusega 4 m ja süvisega kuni 0,8 m. Kakuam ja lappaja paadid: AMA-721, AMA-730, BMA-629, BMB-153, BMB-176, BSB-024, FMA-004, LMA-011, LMA-025, LMA-137, LSA-224, MMA-011, MMA-012, MMA-017, PMA-005, PMA-011, PMA-040, PMA-050, PMA-052, PMA-056, PMA-059, PMA-080, PMA-134, PMA-158, PMA-176, PMA-180, PMA-181, PMA-182, PMA-183, PMA-184, PMA-208, PMA-209, PMA-210, PMA-211, PMA-212, PMA-214, PMA-217, PMA-230, PMA-236, PMA-320, PMA-331, PMA-334, PMA-357, PMA-422, PMA-424, PMA-436, PMA-442, PMA-486, PMA-512,

	PMA-518, PMA-540, PMA-555, PMA-571, PMA-582, PMA-594, PMA-603, PMA-610, PMA-635, PMA-650, PMA-686, PSA-048, PSA-141, PSA-249, PSA-437, PSA-444, PSA-499, SMA-059, SMA-160, SMA-342, SMA-456, TMA-564, TMA-873, VLA-421, VLC-826, VLG-628, VLG-646, VLG-888, VLI-659, VLL-155, VLL-557, VLL-613, VLP-753, VLS-715, VLT-264, VLT-779, VLT-810, VLU-698, VLV-244, VLV-565.
Tehtud investeeringud	Viimase kolme aasta jooksul on teostatud investeeringud paadi- ja püügivarustuse hoidmiseks ette nähtud kuuri, kala vastuvõtu hoonesse, sadama olmehoonesse, hoonesse kalade pumpamiseks ja kaisse. Samuti korrastati sissesõidukanal, renoveeriti parkla ja sadama sissesõidutee. Lisaks soetati ka konsoolkraana. Soetatud on räime sorteerimisliin. Investeeringuid on toetatud 414 170 euro ulatuses.
Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob asfaltbetoonkattega maantee ja heas korras parkla. Sadamabasseini moodustab merest kaevandatud sissesõidukanal, mida idast piirab kividest muuli laadne ehitis. Sissesõidukanali pikkus on 160 m. Paatide sisse ja välja liikumine sildumisalale toimub kanali ühest otsast mille laius on laiemast otsast 30 m ja kitsamast kohast 20 m. Sadamakai pikkus on 75 jm ja see on heas korras. Kanali kai ja sadama saare vahelise ala laius ei ole piisav laevaliikluseks. Sissesõit sõidukanalisse toimub seega ainult kanali põhjapoolsest otsast. Sissesõidu kanali sügavus on 0,8 m, mis ei ole piisav täislastis räimepaatide sissesõiduks ning mida tuleb igal kevadel süvendada. Paatide sisse- ja väljatõstmiseks on kaile paigaldatud statsionaarne tõsteseade - konsoolkraana, mis tagab kuni 10 tonniste aluste tõstmise. Tehnovõrkudest elektrisüsteem ja veevarustus on väga heas korras. Olemas on räime vastuvõtuliin. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on kasutusel kogu jäävaba perioodi (navigatsiooniperiood 31.3 - 31.12). Sadam on avatud idatuultele, kuid tormilainetus sadamat väga ei ohusta. Sadama jaoks on tõenäoliselt koormav iga-aastane laevatee süvendamine. Püügipiirkonnad asuvad ca 1-15 km raadiuses. Lindi sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 1 850,3 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas I kohal. Põhilised lossitavad kalad on räim, ahven ja koha. Lindi sadam on üks piirkonnas väljaarendatavaid logistikakeskusi, sest sadamasse on tehtud olulisi investeeringuid kalapüüki ja lossimist toetavasse infrastruktuuri.
Mittekalapüügiga seotud tegevused	Aluse sildumise võimaldamine, reisijate alusele mineku ja tuleku korraldamine, aluste hoiustamine suvel ja talvel, aluste veest tõstmine ja veeskamine, heitmete vastuvõtt, veega varustamine ja tualeti kasutamine, tuletõrjevahendite kasutamine, nõuetele vastav ohutustulp ning sadamaala valgustus.
Investeeringuvajadused sadamas	Kalandustoodete ladustamine, külmutusvõimalused, töötlemine ja otseturustamine; pesemisvõimalus; slipp; akvatooriumi ja sissesõitutee sügavusandmete tagamine; kaitse lainetuse ja tuulte eest, kaitsemuulide rekonstrueerimine. Kindlasti on vajalikud välja vahetada kaks kalapumpa, lossimistõstukid.
Sadama pidaja kontaktid	MTÜ Lindi Sadamaarendus; Aare Jürgenson telef: +372 509 2768

Liu väikes adam	Valiku põhjendus	Liu sadam on olnud juba aastakümnete vältel aktiivses kasutuses. Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärsed investeeringuid logistikakeskuse arendusse. Aastate lõikes on rannapüügi lossimised sadamas olnud stabiilsed. Sadama tegutsemine on paljudele selles piirkonnas elavatele kaluritele tähtis ning aitab kaasa kevadise püügiperioodi ajal hajutada kala vastuvõtmist samuti aitab sadama olemasolu aitab kaasa külaelu arengule. Turisminduse arendamise soovist lähtudes tuleb Liu sadam moderniseerida, võimaldamaks seal turismialustega liikuvate turistide vastuvõttu ning teenindust. Liu sadam peab jätkama multifunktsionaalsuse välja arendamist. Peamiseks argumendiks sadama väljaarendamisel on sadama olemasolu ja infrastruktuuri tagamine.
	Sadamaregistri andmed	EE LIU https://www.sadamaregister.ee/sadam/317
	Katastri tunnus	15905:004:0992
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu maakond, Liu k, Audru osavald, Pärnu linn, 88313; Koordinaadid: <u>58°16'45.59"N; 24°15'59.78"E</u> ; territooriumi suurus: Sadamaala suuruseks 29 517.3m ² , akvatooriumi eraldatud ei ole ja selle sügavus on 1-1,5 m.
	Omandivorm	Eraomandis sadam kuulub TÜ Liu Sadam ja on antud hoonestusõiguse lepinguga 50 aastaks arendamiseks MTÜ Liu Sadamaarendus'le, mis on ühtlasi ka sadama pidajaks.
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 20. Lisaks sellele kasutavad sadamat harrastuskalurid.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamas olevaid sildumiskohtade arv on ca 30, millest viis on külalisalustele. Sildumiskohtade kinnitusviis on poordiga või ankruga. Püsivalt kasutavad sadamat 30 kalapaati. Kakuam ja lappaja paadid: AMA-732; MMA-004, PMA-085, PMA-087, PMA-105, PMA-113, PMA-122, PMA-123, PMA-129, PMA-132, PMA-133, PMA-135, PMA-138, PMA-151, PMA-159, PMA-161, PMA-162, PMA-164, PMA-172, PMA-242, PMA-348, PMA-573, PMA-607, PMA-611, PSA-043, PSA-046, PSA-175, PSA-250, PSA-285, PSA-299, PSA-300, PSA-317, SMA-052, TMA-740, VKA-433, VKA-727, VLA-116, VLA-264, VLB-562, VLG-165, VLL-749, VLO-863, VLR-028, VLT-529, VLV-587.
	Tehtud investeeringud	Investeeringud on tehtud esmavastuvõtu ja esmajahutuse hoone rajamisse, elektrivarustusse ning sadama seadmetesse, lossimiseseadmed, pump, sorteer, konsoolkraana, jäämasin jm. Investeeringuid on toetatud 946 359 euro ulatuses.
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob kruusakattega tee. Sadamas asub kala esmavastuvõtu ja -jahutushoone, olemas on kalapump ja sorteer, samuti konsoolkraana ning tõstukid lossimiseks. Olemas on elekter ja vesi, samuti kalatõstuk ja lossimistõstuk. Sadamas on kaluritele olemas kuurid. Sadamasse sissesõit on võimalik alustel maksimaalse pikkusega kuni 20 m ja laius 4 m süvisega kuni 0,8 m. Sadamas on esmavastuvõtu ja esmatöötlemise hoone.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on kasutusel navigatsiooniperioodil 01.04 - 31.10. Sadam on avatud edela- ja lõunatuultele. Tormilained sadamat väga ei ohusta. Sadama jaoks on tõenäoliselt koormav iga-aastane laevatee süvendamine. Püügipiirkonnad asuvad alates 2 km kaugusest. Liu sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 1 149,6 tonni (Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas II kohal. Põhilised lossitavad kalad on räim ja ahven. Liu sadam on üks piirkonnas väljaarendatavaid logistikakeskusi, sest sadamasse on tehtud olulisi investeeringuid kalapüüki ja lossimist toetavasse infrastruktuuri.

Mittekalapüügiga seotud tegevused	Liu sadamas on aluse sildumise võimaldamine, aluste hoiustamine suvel ja talvel, aluste veest tõstmine ja veeskamine.
Investeeringuvajadused sadamas	Täiendavalt on vajalik joogivesi kail ja sadamas, tualettide rajamine ja pesemisvõimaluste loomine; slipi ehitus ja navigatsioonimärgistuse tagamine; täisteenuse pakkumine harrastuskaluritele (slipi ehitus, pesemis- ja puhkamisvõimalus). Kaitsemuulide rekonstrueerimine ja täiendavate kaide ehitamine, kallaste kindlustamine ja biopuhasti rajamine.
Sadama pidaja kontaktid	MTÜ Liu Sadamaarendus, Arne Taggo telef: +372 5621 8848

Suaru kalasadam	Valiku põhjendus	Suaru kalasadam on Kihnu tervikliku arengu seisukohalt väga oluline arvestades rannakülade elulaadi ja traditsioone. Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärsed investeeringuid logistikakeskuse arendusse. Tulevikusuundumustest on olulisel kohal kalapüügitraditsioonide jätkumine ja tugevnemine. Kavas on taas tegelema hakata ka hülgepüügiga. Selleks, et traditsiooniline kalapüük Kihnu saarel saaks jätkuda, on kavas investeerida kalasadama seisukorra parandamisse ning sadamas pakutavate teenuste mitmekesistamisse. Peamiseks argumendiks sadama väljaarendamisel on sadama olemasolu, asukoht ja infrastruktuuri tagamine.
	Sadamaregistri andmed	EE SUK https://www.sadamaregister.ee/sadam/2670
	Katastri tunnus	30301:001:0927
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Kihnu vald, Suaru nina, Lemsi küla; Koordinaadid: <u>58°08'27.69"N</u> ; <u>24°00'58.07"E</u> . Sadamaala territooriumi suurus on 1 132, 6 m ² . Sadama akvatoorium on ühine kolmele sadamale: Kihnu sadam, Suaru sadama ja Suaru kalasadam. Kogu akvatooriumi suurus on 5,07 ha. Suaru kalasadam on sõlminud sadamate ühise sissesõidutee ja akvatooriumi kasutamise kokkuleppe.
	Omandivorm	Kohaliku omavalitsuse omandis, antud kasutada kalandussektori mittetulundusühingule.
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 20, püügiloale on kantud 30 kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 10 kalurit
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamas on viis poordiga sildumiskohta ja sadamas võimalik sildumine alustel maksimaalse pikkusega kuni 24 m, laiusega 4 m ja süvisega kuni 3 m Põhiliselt kasutatakse kakuam ja lappaja paate: PMA-055, PMA-119, PMA-244, PMA-274, PMA-432, PMA-554, PMA-572, PMA-694, PSA-409, VKA-758, VKC-784, VLF-687, VLR-533, VLS-194, VLS-689.
	Tehtud investeeringud	Investeeringud on tehtud kailiini rekonstrueerimisse, elektrisüsteemi paigaldamisse, rajatud on veetrass, paigaldatud tolmuva kate sadamaalale, soetatud ja paigaldatud pöördkonsoolkraana ning jäämasin, kaile teeninduspost ning 48 jm ujukaid. Investeeringuid on toetatud 468 420 euro ulatuses..
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse viib mustkatttega tee, territoorium on asfaltkatttega ning tolmuva. Kordussüvenduste vajadus on 5 -10 aastase intervalliga. Sadam on lõunast varjatud 220 m pikkuse ENE suunalise muuliga. Sadama sügavus on 2-2,2 m. Statsionaarse sadamakai pikkus on 53 jm ja ujukai 48 jm Sadamas on võimalik sildumine alustel maksimaalse pikkusega kuni 24 m, laiusega 4 m ja süvisega kuni 2 m. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on hästi kaitstud Kihnu sadama rajatiste poolt kõikidest ilmakaartest puhuva tuule poolt genereeritud lainetuse eest ning on kasutatav kogu jäävaba perioodi jooksul. Tormilained sadamat ei ohusta. Püügipiirkonnad asuvad alates 1 km kaugusest. Suaru kalasadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 41,5 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning Kihnu sadamas 78,8 tonni. Arvestuslikult

		võib ilmselt need kogused liita, kuivõrd tegemist on ühe lossimiskohaga. Sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas iX-11. kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on räim ja ahven.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Sadamas osutatavad teenused on järgmised: aluste sildumise võimaldamine, aluste lastimine ja lossimine, sh konsoolkraanaga, kalandustoodete lossimine, veega varustamine, aluste hoidmine suvel ja talvel, seadmete hoiustamine, aluste ühendamine kaldal asuvate energia ja sidesüsteemidega, elekter sadamas ja kail, varustamine joogiveega, rendipinnad muu ettevõtlusega tegelemiseks ja sadamat täiendavate teenuste osutamiseks.. Lisaks veel sadamaala ja kaide valgustus, infotahvel vajalike teadete ja ohutustulp. Sadamas on tagatud ka navigatsioonimärgistus ja akvatooriumi ning sissesõidutee sügavusandmed.
	Investeeringuvajadused sadamas	Täiendavaid investeeringuid on vajalik teostada sadama taristu parendamisse ja pakutavate teenuste mitmekesistamisse. Kavandatud investeeringud on näiteks aluste hoiustamispuhad ja aluste platsihaagis hoiustatavate aluste liigutamiseks sadamaalal. Samuti tõstuk-veduk aluste liigutamiseks haagisega sadamaalal. Täiendavat investeeringut vajavad sadama hoiu- ja teenindusruumide rajamine, mis võivad olla näiteks sadama piires teisel sadamal (konteinerlahendused), samuti tööd, mis võimaldavad teenindusrajatise ühendada ajutiselt statsionaarsete tehnosüsteemidega (vesi, kanalisatsioon). Sadam asub puhkemajanduse mõttes atraktiivsel asukohal, mistõttu on sadamal potentsiaali arendada välja osaliselt külalissadama funktsionaalsus, näiteks puhkealad ja vähesel määral toitlustus- ja ajaviitevõimaluse väljakujundamine. Põhiline investeeringuvajadus on sadama äramajandamiseks pakutavate teenuste mitmekesistamisse panustamine.
	Sadama pidaja kontaktid	Kalandussektori mittetulundusühing, Ingvar Saare telef: +372 511 9242, e-mail ingvar.saare@gmail.com

Vana-Sauga sadam	Valiku põhjendus	Vana-Sauga sadamat kasutavad kohalikud rannakalurid. Sadam on piirkonna tervikliku arengu seisukohalt väga oluline.
	Sadamaregistri andmed	EE VSG https://www.sadamaregister.ee/sadam/2147
	Katastri tunnus	62502:004:0015,62520:001:0001,62502:004:0016
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu linn, Vana-Sauga kai L1, Sadama maa-ala suurus on 5 129, m ² ja akvatooriumi suurus 4 550 m ² . Kaiäärne sügavus kuni 1,4 m.
	Omandivorm	Eraomandis sadam on äriühing KÜ Merekaru hallata, kes on samaaegselt ka sadama pidajaks.
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 26, püügiloale on kantud kuus kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 10.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sildumiskohti on sadamas 25, millele lisaks on kuus külaliskohta. Suurima lubatud mõõtmega aluse pikkus on 15 m, laius 4 m ja süvis 1 m; AMA-365, AMA-535, LMA-070, PMA-047, PMA-048, PMA-053, PMA-057, PMA-063, PMA-064, PMA-065, PMA-066, PMA-078, PMA-089, PMA-099, PMA-104, PMA-115, PMA-126, PMA-137, PMA-207, PMA-226, PMA-237, PMA-243, PMA-250, PMA-268, PMA-297, PMA-328, PMA-356, PMA-438, PMA-440, PMA-545, PMA-597, PMA-599, PMA-638, PMA-662, PMA-665, PSA-451, PSA-494, SMA-159, VKC-101, VLF-472, VLF-887, VLJ-613, VLL-363, VLL-775, VLL-798, VLL-981, VLM-814, VLR-052, VLT-016.
	Tehtud investeeringud	Sadama arenduseks eelmistel perioodidel investeeringuid teostatud ei ole
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse viib asfaltbetoonkattega tee, meritsi sissesõidutee laius on 20 m ja sügavus 3 m, mis süvendamist ei vaja. Sadamas on olemas sadamahoone, remonditöökoda, kaks püügivarustuse hoidlat, kalurite

		olmehoone, kaks kaid ja kõik tehnovõrgud. Sadamas peamised põhiseadmed puuduvad. Hooned on enamasti tellistest, üks püüniste hoidla on puitvoodriga. Katusekate on eterniit. Sadamas peamised põhiseadmed puuduvad. Hooned on enamasti tellistest, üks püüniste hoidla on puitvoodriga. Sadamas on kaks kaid pikkusega 88 ja 98 jm. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on hästi kaitstud kõikide tuulte poolt ja tormilained sadamat ei ohusta. Hüdrograafiliste tingimuste seisukohalt on sadam hästi kaitstud piki Pärnu jõge leviva lainetuse, veepinna tõusu ja sellest tingitud võimalike sildumistingimuste halvenemise vastu. Seoses veeseisude periooditi tekkiva tõusuga ning sellega kaasneva sadama ala üleujutusega oleks vaja ka äärt tõsta. Sadam on kasutuses kogu jäävaba perioodi. Püügipiirkonnad asuvad alates 4-20 km kaugusest. Vana-Sauga sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 162,3 tonni (Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas VII kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on räim ja ahven.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Veesõiduki sildumise võimaldamine; Veega varustamine; Veesõiduki ühendamine side-, energia- ja muude kaldasüsteemidega; Seadmete ja paatide hoiustamine; Seadmete remondi- ja hooldustööd; Elekter sadamal ja kail; Väikepaatide slipiteenus; Aastaringne paadi hoiustamine. Pikemas perspektiivis võib sadamas näha ette kõikvõimalikud huvialuste. Eelkõige kaatritele ning paatidele, see annab sadamale vajalikku tulubaasi
	Investeeringuvajadused sadamas	Sadamas on plaanitud järgmised investeeringud: sadamahoone, remonditöökoja ja püügivarustuse hoidla rekonstrueerimine. Täiendavate investeeringutena on plaanis renoveerida kaid, ehitada kala esmavastuvõtu hoone koos sinna juurde kuuluva tehnika ja tehnovõrkudega ning renoveerida sadamahoone. Tulevikus planeeritakse välja ehitada hoone, kus hakata valmistama tooteid püütud kalast.
	Sadama pidaja kontaktid	Tarmo Luks, telef.+372 518 4855

Japs kalasadam	Valiku põhjendus	Japs sadam on paljudele Pärnumaa kaluritele oluline lossimiskoht. Sadam on tulenevalt oma asukohast, linna keskel ning Pärnu jõel, lisaks kalandusele ka võimalus nii merepääste, kui ka turismi seisukohalt kasutada sadamas asuvat slipi veskamiseks. Tegevus sadama-alal kooskõlastatakse sadamapidajaga.
	Sadamaregistri andmed	EE JAP https://www.sadamaregister.ee/sadam/3677
	Katastri tunnus	62502:001:6110
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Japsi kalasadam sadam asub Pärnu linnas. Koordinaadid <u>58°23'21.65"N ; 24°29'13.65"E</u> Sadama maa-ala pindala on 12 312,3 m² ja veeala on ca 660 m²; sadama sügavuseks 0,5-4,7 m. Sadam asub Pärnu jõel. Sadamal endal eraldi akvatooriumit ei ole, kasutatakse Pärnu sadamaalasse jäävat akvatooriumi.
	Omandivorm	Sadam kuulub AS Japs omandisse, olles samaaegselt ka sadamapidajaks
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv sadamas on 240 harrastuskalurite arvu ei oska täpsustada.
	Sadamat kasutatava laevastik	Sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m, laiuseks 4 m ja süviseks 2 m. Kakuam ja lappaja paadid. PMA-003
	Tehtud investeeringud	Investeeringuid teostatud alates 1998 aastast mil AS JAPS alustas kalatöötlemist. Investeeringuid teostatud ka EMKF ja EKF töötlemise meetmete vahenditest

Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob asfaltbetoonkattega Jannseni tänav, meritsi sissesõiduks saab kasutada AS Pärnu Sadam kuuluvat sissesõiduteed pikkusega 6 200,0 m, laius 45,0 m ja sügavus 7,0 m kanalit. Sadamas on neli kaid pikkusega 35 m, 45 m, 10 m ja 15 m. Kaiäärne sügavused varieeruvad 0,5 m - 4,7 m. Olemas on betoonist slipp. Lisaks on sadamaalal rajatud kaasaegsed võrgukuurid, kalalaevade hoiustamise angaariid, tööstuslik jäämasin tooraine säilitamiseks, joogivesi, jäätmete kogumisvahendid, dušš ning WC. Asfalteeritud juurdepääsutee koos parkimisplatsiga ning maa-ala püüniste ning võrkude hoiustamiseks, parandamiseks ning pesemiseks. Sadamas on olemas kõik võimalused kala töötlemiseks.
Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadama basseini on kaitstud kõikide tuulte eest ja tormilained ei ole sadamas seisvatele alustele ohtlikud. Veetaseme tõusu põhjustavad peamiselt S- ja SW-tuuled. Püügipiirkonnad asuvad alates 2-20 km kaugusest. Japs Kalasadamas on aastatel 2021-2022 lossitud keskmiselt 488,6 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas VI kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on räim, meritint.
Mittekalapüügiga seotud tegevused	Praegu ei tegelda.
Investeeringuvajadused sadamas	Investeeringuid on vaja ette näha kaide rekonstrueerimiseks
Sadama pidaja kontaktid	Madis Merirand, telef +3725029563

Väljavalitud teise kategooriasse kuuluvad sadamad

Juheta väikes adam	Valiku põhjendus	Juheta sadama on väike kohaliku tähtsusega sadam, mida on võimalik koostöös Saulepa Rannamajaga edukalt kasutada ka turismi eesmärgil.
	Sadamaregistri andmed	EE JUH https://www.sadamaregister.ee/sadam/160
	Katastri tunnus	15905:004:0952
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Juheta sadam asub Saulepa külas, Audru osavallas, Pärnu linnas. Sadam on registreeritud rannapüügi sadamana. Koordinaadid: 58°22'08.92"N; 24°17'39.40"E. Sadamaala suurus on 10 946,8 m ² , akvatooriumi määratud ei ole, kuid hinnanguline suurus on 2 054,17 m ² ja sügavuseks 0,8 m ja sügavuseks 0,8 m.
	Omandivorm	Sadam kuulub Pärnu linnale, sadama pidajaks on aga MTÜ Saulepa Sadam. MTÜ toimetab sadamas hoonestusõiguse lepingu alusel
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 11, harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 11
	Sadamat kasutatava laevastik	Sadamas olevate poordiga sildumiskohtade arv on 10, külalisalustele on olemas kolm kohta, kuid sildumiskohti oleks enam vaja. Sadamasse pääsevad alused maksimaalse pikkusega kuni 8 m, laius 3 m ja süvisega kuni 0,7 m. PMA-548; PMA-691; VLV-342; VLV-378; LMA-090; PMA-024
	Tehtud investeeringud	Kai rekonstrueerimine, asfaltkate, elekter, püüniste kuurid ja slipp. Investeeringuid on toetatud 93 077 euro ulatuses.
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse viib tolmuvaabakattega tee. Meritsi sissesõit on mööda kitsast kanalit pikkusega ca 140 m. Sissesõidu väikseim laius on 15 m ja sügavus 0,6 m. Sadamas on olemas statsionaarne kai pikkusega 20 jm. Sadama kai on puidust. Olemas on vajalikud puidust kuurid mõrdade ja võrkude hoidmiseks, samuti korralik elekter. Sadama territoorium on asfalteeritud ning sadamas on heas korras slipp, mis on avalikus kasutuses. Sadamas võetakse vastu olmeprügi ja jäätmeid. Olemas on elekter. Põhiseadmed puuduvad täielikult. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad. Puudub veevarustus- ja kanalisatsioon.

Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Looduslikud olud sadama arenguks on kõik head, v.a liivade liikumine kanalisse. Juheta sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 40,1 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 12. kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Peamine lossitav kala on suur soomkala.
Mittekalapüügiga seotud tegevused	Praegu ei osutata. Planeeritakse: elekter kail; joogivesi sadamas; tualetid; paadi hoiustamine talvel; Grillkohad.
Investeeringuvajadused sadamas	Sadama toimimiseks vajalikud investeeringud on puurkaevu rajamine, reoveekäitlussüsteemi rajamine, paatide lossimise seadmed, kaide laiendamine, sadama valgustamine, tehnika soetamine sadamaja sadamaala hooldamiseks (niiduk, lumelükkamine, pesur), faarvaatri süvendamine, faarvaatri märgistamine, olmeruumide rajamine.
Sadama pidaja kontaktid	Pärnu Linn, Siim Suursild, telef: +372 501 3489

Ranna metsa sadam	Valiku põhjendus	Sadam on oluline kui rannakalurite juurdepääs merele. Sadama arendamine oleks otstarbekas vaid kohalikele rannakaluritele.
	Sadamaregistri andmed	EE RNM https://www.sadamaregister.ee/sadam/339
	Katastri tunnus	21301:005:0246
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Rannametsa sadam asub Rannametsa külas, Häädemeeeste vallas. Koordinaadid: 58°07'22.96"N ; 24°28'42.55"E Sadamaala suurus on 24 186,4 m ² , akvatooriumi määratud ei ole, kuid hinnanguline suurus on ca 4 603 m ² ja sügavuseks 0,8 m.
	omandivorm	Eraomandis olev sadam kuulub äriühingule OÜ Merikuld, mis on samaaegselt ka sadama pidajaks.
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas üks, püügiloale on kantud kolm kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt neli.
	Sadamat kasutatava laevastik	Sadamas on poordiga sildumiskohtade arv kolm, millest külalisalustele on kaks, kuid sildumiskohtade arv võiks olla suurem. Sadamaregistri andmetel on sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 11 m, laiuseks 4 m ja süviseks 0,6 m. PMA-269; PMA-423; PSA-390; VKB-765; VLA-407; VLA-437; VLA-477
	Tehtud investeeringud	Investeeringud on puurkaevu ehitusse, soetatud on lossimiseks ja paatide teisaldamiseks vajalik tõstuk ning rekonstrueeriti statsionaarne kai investeeringuid on teostatud 103 205 euro ulatuses.
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse sissesõit on mööda ca 400 m kanalit, mille laiuseks 6 m ja vee sügavusega 1 m. Sadamaregistri andmetel on sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 11 m, laiuseks 4 m ja süviseks 0,6 m. Sadamasse viib kruusakattega tee. Sadamas on betoonkai pikkusega 31,5 m. Olemas on puurkaev ja lossimiseks vajalik tõstuk. Lisaks on olemas kividest kuur, mida kasutatakse abimaterjalide hoidmiseks, laohoone püüniste ja paatide hoiuks puidust kalurite olmehoone, kaks graniitkividest muuli, elekter. Põhiseadmetest on sadamas ainult kaks pumpa ja lossimistõstuk. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Kai on avatud läänetuultele ja tormilained on sadamas seisvatele laevadele väheohtlikud. Sadam on kasutuses 1. mai - 30. september Rannametsa sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 39,7 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 13. kohal,
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Ei planeerita
	Investeeringuvajadused sadamas	Sadama investeeringuvajadused on järgmised: põhiseadmete, kuur, laohoone, olmehoone, kai, kaitsemuuli rekonstrueerimine, sissesõidukanali puhastamine.

	Sadama pidaja kontaktid	Merikuld OÜ; Jaak Aas, telef: +372 553 5296
Sigatsuaru väikesadam	Valiku põhjendus	Sigatsuaru sadama arendamine aitab kaasa piirkonna arengule. Kihnus on ca 60 kutselist kalurit, kes kasutavad sadamat igapäevatoos. Sigatsuaru väikesadam asub ka puhkemajanduslikust seisukohast vaadatuna soodsas asukohas ning on perspektiivikas sadam puhkemajanduse ja muu turismiettevõtluse arendamiseks.
	Sadamaregistri andmed	EE SIG https://www.sadamaregister.ee/sadam/1936
	Katastri tunnus	30301:001:0995; 30301:001:0996
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Sigatsuaru sadam asub Sääre külas, Kihnu vallas. Koordinaadid: <u>58°09'16.65"N ; 24°00'08.06"E</u> Sadamaala suuruseks on 23 036 m ² ja sügavuseks 1 m.
	Omandivorm	Sadam kuulub kohalikule omavalitsusele kes on ka sadama pidaja
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 55, püügiloale on kantud 60 kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 20
	Sadamat kasutatava laevastik	Sadamas olevate sildumiskohtade arv on kuni 50. Sildumiseks on loodud EMKF vahenditega korralikud kaid. Sadamat kasutab kalalaeva registri andmetel: PSA-478, PSA-525, VKD-377, VKD-789, VLO-070, VLO-071. Samas kasutab sadamat oluliselt rohkem aluseid.
	Tehtud investeeringud	Sigatsuaru sadamas kaks investeeringut, mille tulemusena ehitatakse Sigatsuaru laurist välja kaasaegne kalasadam. Ehitati välja Läänepoolne teeninduskai 50% ulatuses. Lõunaliin, idapoolne teeninduskai, ujukkaide liin, slipp ja teeninduskai ehitati välja 100%. Paigaldati lähem ujukai ning poomid. Ehitati välja valgustus lühema ujukai ümber. Elektritrassid ehitati välja nii, et edaspidises arenduses vältida hilisemates etappides kaevetöid. Katend rajati osaliselt, selles osas, millega teenindatakse kaisid. Rajatud on ka slipp. Akvatooriumi süvendamine ja akvatooriumi laiendamine toimus sellises ulatuses, mis on vajalik läänepoolse teeninduskai rajamiseks ja ujukai paigaldamiseks. Lisaks paigaldati teine ujukai ja süvendati faarvaatrit
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob tolmuvaaba kattega (pinnatud) tee. Sadamasse toob kruusakattega tee. Meritsi pääseb sadamasse piki ca 300 m pikkust ja 12 m laiust kanalit, mille keskmine sügavus on 1,2 m. Kordussüvenduste kohta on teada, et see peaks toimuma iga 2-3 aasta tagant. Sadamas puuduvad hooned. Olemas on elekter. Sadamas on kaks statsionaarset kaid pikkusega 18 m ja 24 m ning kaks 18 m pikkust ujukaid. Põhiseadmed lossimiseks puuduvad. Sadama väljaarendamine toimub vastavalt detailplaneeringule. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Tänu suhteliselt pikale sissesõiduteele võib sadamas esineda lainetust ainult siis, kui tuul puhub otse sissesõidu suunas. Seetõttu kujutab sadam turvalist ankrupaika, mis on võrdlemisi hästi kaitstud tuulte ees. Teenuseid osutatakse rannapüügi ja väikeses mahus külastussadamana. Sigatsuaru sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 9,5 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 30. kohal,
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Sadam on atraktiivne koht turistidele vaba aja veetmiseks ning vaadete nautimiseks. Sadamas korraldatakse vabaõhu kontserte.
	Investeeringuvajadused sadamas	Pikemas perspektiivis on planeeritud sadam välja arendada vastavalt detailplaneeringule. võrgukuurid, paadikuur, lisaks kalurite puhkekohad ja -ruumid, auto- ja haagiste parkla ning talvise jäätee mahasõit. Sadam vajab tõsteseadme olemasolu. Väljaehitamist vajavad sadama-ala sisesed liikumisteed ja platsid. Kavandatud ehitisi saab vajadusel kasutada mere ja kalandusega seotud teenuste müügiks. Vajalikud on investeeringud sadama tegevuste mitmekesistamiseks, näiteks täiendavate teenuste pakkumist turistidele sadamaalal nt grillmaja koos istumisalaga ja miks

		mitte ka linnuvaatlustorn. Sadamal on perspektiiv olla atraktiivseks ühenduskohaks mereliste ja maismaaliste tegevustele, eelkõige külastus- ja puhkemajandusliku funktsiooni mõttes. Selle perspektiivi realiseerimiseks vajab sadama täiendavaid investeeringuid.
	Sadama pidaja kontaktid	Kihnu Vallavalitsus, telef. +372 4469910, sadam@kihnu.ee .

Treimani sadam	Valiku põhjendus	Treimani sadama arendamine on vajalik eelkõige lossimise arendamine, kala vastuvõtutingimuste parendamine. Lähtudes mereturismi arengust ja üha kasvavast harrastusmeresõitjate hulgast on vajalik ette näha tegevuspiirkonnas harrastusmeresõitjate teenindamiseks külaliskaid ja/või külalissadamat.
	Sadamaregistri andmed	EE TRE https://www.sadamaregister.ee/sadam/383
	Katastri tunnus	21301:001:0234,21303:007:0012
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Treimani sadam asub Treimani külas, Häädemeeeste vallas. Koordinaadid: 57°55'06.00"N ; 24°23'06.00"E, Sadamaala suurus on 64 567,6 m ² ning asub kahel kinnistul. Akvatooriumi suurus ca 13 500 m ² ja sügavuseks 1 m.
	Omandivorm	Sadam asub kahel kinnistul, sh sadama akvatoorium, kaid ning hooned jagunevad kahe kinnistu vahel, üks kinnistu (endine Treimani kalakombinaat, Pärnu Kaluri vana tootmisüksus) kuulub Sannu Investeeringutele, teine kinnistu kuulub ca 30le kaasomanikule, kelleks peamiselt on erasikud - endised ja praegused rannakalurid ja nende järeltulijad (päritud)
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 10, püügiloale on kantud 20 kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 20.
	Sadamat kasutatava laevastik	Sadamaregistri andmetel on sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m, laiuseks 4 ja süviseks 0,7 m. AMA-731, ASB-259, PMA-253, PMA-574, PMA-618, PMA-663, PSA-121, PSA-239, PSA-246, PSA-306, VLB-654, VLC-796, VLJ-352
	Tehtud investeeringud	Investeeringuid teostatud ei ole
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob asfaltbetoonkattega maantee. Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit pikkusega 399 m ja laius 14 m, mis külgedelt on kaitstud graniitkividest muulidega. Nendest ühe pikkuseks on 450 m ja laiuseks 15 m. Sadamas on kaks statsionaarset kaid pikkusega 25 m ja 30 m. Sügavus kai ääres on 1,5 m. Sadamas asuvad vanad kalatöötlemise hooned. Olemas on betoonist slipp. Lisaks on sadamas Ehitisregistri andmetel järgmised hooned: taaraladu, külmoone, taara- ja kütteladu, soolamistsehh, veetorn, suitsu- ja preservitsehh, katlamaja, puurkaev ja puhastusseadmed. Kõik ehitised vajavad kaasajastamist ning sadama elektrisüsteem vajab renoveerimist. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas on olemas, kuid neid kasutatakse vähesel määral.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam asub looduslikult hea koha peal. Kalalaevade kai ei ole meretuulele avatud. Üle 20 m/s tormituuled võivad aga juba ka sadamas seisvatele laevadele ohtlikud olla. Treimani sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 95,4 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 8. kohal,
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Hetkel ei teostata.
	Investeeringuvajadused sadamas	Kaitsemuulide rekonstrueerimine ja pikendamine ning kallaste kindlustamine; Slipi rajamine; Kaide rekonstrueerimine ja ehitus; Tolmuvaba katte rajamine; Kalurite olmeruumide rekonstrueerimine/ehitamine; Sadama turvalisusega seotud investeeringud sh piirdead, videovalve; Püüniste kuuri rekonstrueerimine/ehitamine. Puhastusseadmete väljavahetamine.

	Sadama pidaja kontaktid	Sannu Investeeringud OÜ, Sander Rebane, telef: +372 5114 860
--	-------------------------	--

Võidu sadam	Valiku põhjendus	Võidu sadam on oluline Tõstamaa osavalla kalurite seisukohalt. Püügipiirkonnad jäävad ca 1 km kaugusele.
	Sadamaregistri andmed	EE VDU https://www.sadamaregister.ee/sadam/397
	Katastri tunnus	82602:004:0147
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Võidu sadam asub Tõlli külas, Tõstamaa osavallas, Pärnu linnas. Koordinaadid: 58°18'30.58"N ; 24°01'12.78"E, Sadama maa-ala pindala on 13 858.4 m² ja veeala ca 2 041 m²; sadama sügavuseks 1,5 m.
	Omandivorm	Sadam on kaasomandis, mille üheks osanikuks on ka Pärnu linn
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas ca 10. Sadamat kasutavad ka harrastuskalurid.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamaregistri andmetel on sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m ja süviseks 1 m. Sadamas on 10 poordiga sildumiskohta. PMA-106, PMA-595, PSA-036, PSA-042, VLB-482
	Tehtud investeeringud	Investeeringud on suurkaevu rajamisse. Investeeringuid on toetatud 5 933 euro ulatuses.
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit, mille pikkus on 147 m ja laius 15 m ¹⁵⁸ . Kordussüvendused on vajalikud. Sadamas on kolm kaid pikkusega 33 m, 71 m ja 26 m. Kaiäärne sügavus on 1,5 m. Sadamas asuvad püüniste ja paatide kuur, olemas on elekter ja suurkaev. Olemas on betoonist slipp. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam asub looduslikult hea koha peal. Sadam ei ole meretuultele avatud. Võidu sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 10,5 tonni (vt Lisa 12.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 20. kohal.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Hetkel ei teostata.
	Investeeringuvajadused sadamas	Slipi rekonstrueerimine; Kaide korrastamine; Kalurite olmeruumide rekonstrueerimine/ehitamine, sadamakuuri rekonstrueerimine/ehitamine, sadama elektrisüsteemi rekonstrueerimine, sadama veevarustussüsteemi ehitamine, sadama aia ja territooriumi korrastamine;
	Sadama pidaja kontaktid	Pärnu Linnavalitsus, Toomas Rõhu, telef: +372 506 1930

Jaagu pi sadam	Valiku põhjendus	Jaagupi sadam on olulise tähtsusega nii kohalikul tasandil (kalurid, ettevõtjad, kohalik kogukond) kui ka maakondlikus ja riiklikus plaanis, mistõttu on erinevates strateegiates ja planeeringutes võetud kindel suund Jaagupi sadama multifunktsionaalseks arendamiseks. Jaagupi sadama arendamise ühed olulisemad argumendid on turismiettevõtluse ja vaatamisväärsuste olemasolu. Jaagupi sadama lähiala on olulise puhkemajandusliku potentsiaaliga, mis võimaldab integreerida erinevaid tegevusi ja funktsioone. Sadama toimimine on paljudele selles piirkonnas elavatele kaluritele elulise tähtsusega, millega sadama pidaja sadama arendamisel ka arvestab.
	Sadamaregistri andmed	EE JGP https://www.sadamaregister.ee/sadam/159
	Katastri tunnus	21303:001:0209

¹⁵⁸ Eesti Lootsiraamat 1.3.

Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Jaagupi sadam asub Penu külas, Häädemeeste vallas. Koordinaadid: 58°02'12.00"N; 24°27'30.00"E Sadamaala suuruseks on 56 682 m ² , akvatooriumil 22 061 m ² ja sügavuseks on 1,9 m.
Omandivorm	Sadam kuulub Häädemeeste Vallavalitsusele, ning on antud hoonestusõigusega Jaagupi Sadama Arendus OÜ haldamiseks.
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 5, harrastuskalurite arv on hinnanguliselt kuni 50 kalurit, lisaks kasutavad sadamat harrastusmeresõitjad
Sadamat kasutatava laevastik	Sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 5 m, laiuseks 2 m ja süviseks 0,5 m. Kakuam ja lappaja paadid. VLP-828, PMA-032, PMA-094, PMA-103, PMA-108, PMA-155, PMA-156, PMA-174, PMA-175, PMA-177, PMA-178, PMA-193, PMA-292, PMA-411, PMA-533, PMA-563, PMA-590, PMA-602, PMA-608, PMA-609, PSA-033, PSA-034, PSA-051, PSA-488, VKC-682, VKD-182, VLB-947, VLC-763, VLG-234, VLG-757, VLJ-330, VLL-704, VLR-463
Tehtud investeeringud	Investeeringud kai ja juurdepääsutee remonti, kalurite kai veevarustuse ja elektri rajamine ning juurdepääsutee valgustuse rajamine. Investeeringuid on toetatud 340 759 euro ulatuses.
Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse viib mustkattega maantee. Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit, mille pikkus on 368 m ja laius 15 m. Sissesõidutee sügavus 0,5 m. Sissesõidutee on külgedelt kaitstud graniitkividest muulidega. Nendest ühe pikkuseks on 400 m ja teisel 250 m. Kordussüvendused on vajalikud igal aastal. Sadamas on olemas kaks kaid, kalurite kai pikkusega 12 m ja kai 12 m. Sügavused kai ääres on 0,5 m. Sadamas on olemas elekter ja vesi, samuti kaldatualett. Lisaks on võimalik ilmavaatlus reaalajas. Sadama juurdepääsutee on valgustatud. Samas puuduvad vajalikud ehitised, rajatised ja põhiseadmed lossimiseks. Graniitkividest lainemurdjad vajavad rekonstrueerimist ning ka pikendamist. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on avatud läänetuultele ja tormilained sadamas on pigem ohtlikud. Sadama navigatsiooniperiood on 1. juuni - 31. august, kuid sadam on kasutuse kogu jäävaba perioodi. Püügipiirkonnad asuvad alates 2-30 km kaugusest. Jaagupi sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 14,0 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 17 kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on räim.
Mittekalapüügiga seotud tegevused	Hetkel veel ei tegeleta, kuid kindel suund on võetud sadama multifunktsionaalseks arendamiseks (matkapurjetajate teenindamine, teenused-tegevused kohalikule kogukonnale ja turistidele, merepäästele võimaluste loomine jne).
Investeeringuvajadused sadamas	Konsoolkraana soetamine ja paigaldamine; sadama hoolduseks vajaliku süvendustehnika soetamine (nt süvenduspump, ujuv parv, voolikud jmt); kaitsemuulide rekonstrueerimine ja pikendamine ning kallaste kindlustamine; kaluritele olmeruumide loomine (sh WC, dušš); slippide rajamine (Jaagupi sadamal on slipp küll olemas, kuid see on üsna järsk ning ei sobi paljudele alustele kasutamiseks); ujukvaide rajamine; sadama turvalisusega seotud investeeringud, sh piirdeaed, videovalve, navigatsioonimärgistused (poid, liitsiht jmt); jäätmekäitlusvõimalused, reostustõrje; püüniste käsitlemist lihtsustavad seadmed (nt paadist mahalaadimise rull jmt).
Sadama pidaja kontaktid	Jaagupi Sadama Arendus OÜ, Silver Nõmm, +372 5650 6638

Vaala sadam	Valiku põhjendus	Raekülas on sadam on olnud juba aastakümnete vältel aktiivses kasutuses. Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärsed investeeringuid sadama kai säilimisele ja rannapüügi tegevuse toetamiseks. Paranenud on rannapüügi lossimised sadamas. Viimasel ajal on märgatavalt suurendanud huvi sadama tegevuses osalemises väikelaeva omanike hulgas ning Raeküla Vaala sadam vajab edukaks toimimiseks jätkuvalt investeeringuid.
	Sadamaregistri andmed	EE https://www.sadamaregister.ee/sadam/
	Katastri tunnus	62509:038:0011
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu Linn, Raeküla, Videviku 7, Vaala sadam, Koordinaadid: territooriumi suurus: 941m ² ; kaiäärne sügavus 1-3m.
	omandivorm	Eraomanikud, sadam on registreerimisel sadamaregistrisse
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Sadamat kasutab 10 kutselist kalurit. Harrastuskalureid ca 15.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sildumiseks poordiga kuni 20 kaikohta sh kuni 5 kohta. Aluste max mõõdud: laius 4m, pikkus 12m, süvis 1 m. Kakuam ja lappaja paadid. PMA-051; PMA-203; PMA-239; PMA-240; PMA-410; PMA-426; PMA-649; PSA-321; PSA-434; VKC-834; VLA-455; VLB-506; VLH-259; VLK-653; VLL-503; VLL-741; VLS-142; VLV-471
	Tehtud investeeringud	Sadamakai ja mörra pesuplatsi renoveerimine omadest vahenditest,
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse saab läbides Videviku 7 kinnistu ja Pärnu jõelt .
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam on kasutusel kogu jäävaba perioodi (navigatsiooniperiood 01.04.-30.11); püügipiirkonnad asuvad ca 5 meremiili raadiuses; olenemata pikast sissesõidust on sadam ja sildumislain avatud praktiliselt kõikidele tuulte poolt genereeritud lainetele.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Sadamas võimaldatakse aluste, hoiustamist suvel ja talvel, aluste veest tõstmist ja veeskamist.
	Investeeringuvajadused sadamas	Sadama omanikud on kavandanud järgmised investeeringuvajadused: 1. Sadama omanike kasutuses oleva hoone renoveerimine ja vananenud seadmete välja vahetamine. 2. Elektrisüsteemi ja veevarustuse ning kanalisatsioonisüsteemi välja arendamine ja ehitamine 3. Kala säilitamise külmikusse külmaagregaadi soetamine 4. Tehnika soetamiseks paatide vette ja veest välja tõstmiseks. Investeering võimaldab kaluritel kala vääridada, parandada sadama võimekust paatide säilimisel, paraneb tööohutus ja väheneb füüsiline töö.
	Sadama pidaja kontaktid	Vaala sadam, Tiit Valdru; telef +3725189433

Kastna väikesadam	Valiku põhjendus	Kastna piirkonna ainus sadam, kus on võimalik arendada nii turismi, kui kalapüüki
	Sadamaregistri andmed	EE KSN https://www.sadamaregister.ee/sadam/204
	Katastri tunnus	82602:003:0299
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu maakond, Pärnu linn, Kastna küla. Koordinaadid 58°19'27.64"N ; 23°54'36.15"E. Sadamaala suuruseks on 15 740,2 m ² , sügavuseks on 0,8 m.
	Omandivorm	Sadam kuulub Pärnu Linnavalitsuse omandisse
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügiga tegelejate arv on sadamas 7
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m, laiuseks 4 m ja süviseks 0,8 m. PMA-364 Kohalikud väikelaevad
	Tehtud investeeringud	EKF perioodil ujuvkai 13 669 eurot.

	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadama juurdepääs on tagatud kruusateega. Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit, mille pikkus on 60 m ja laius 1 m. Sissesõidutee sügavus 0,8 m. Samas puuduvad vajalikud ehitised, rajatised ja põhiseadmed lossimiseks. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Ajalooliselt kujunenud Kastna piirkonna sobivaim sadamakoht Kastna sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 1,4 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 27 kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on suursoomkalad.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	Piirkonna elanike, harrastuskalurite ja puhkajate paadid
	Investeeringuvajadused sadamas	Muuli pikendamine, süvendamine, kaide remont, piirdeaia ehitus
	Sadama pidaja kontaktid	Pärnu Linnavalitsus, Toomas Rõhu, telef: +372 506 1930

Peerni sadam	Valiku põhjendus	Sadam on oluline kohalike kalurite tarbeks.
	Sadamaregistri andmed	EE PRI https://www.sadamaregister.ee/sadam/350
	Katastri tunnus	82603:003:1006
	Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Pärnu maakond, Pärnu linn, Peerni küla, Peerni sadam, 88114 Koordinaadid: 58°14'51.82"N ; 24°08'02.79"E Sadamaala pindala on 21302.6 m², kaiäärne sügavus 0,8 m
	Omandivorm	Sadam kuulub eraomandusse. Sadama majandamiseks on moodustatud MTÜ
	Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Sadamat kasutab 7 kutselist kalurit.
	Sadamat kasutatav laevastik	Sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m, laiuseks 4 m ja süviseks 0,8 m. PMA-448, PSA-021, PSA-022, PSA-023, PSA-025, PSA-026, PSA-269, PSA-279
	Tehtud investeeringud	Sadamas investeeringuid teostatud ei ole
	Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadama juurdepääs on tagatud osaliselt mustkatte ja osaliselt kruusateega. Meritsi sissesõiduks tuleb kasutada kanalit, mille laius 5 m. Sissesõidutee sügavus 0,8 m. Sadamas on statsionaarne kai, mille pikkus on 30 m. Samas puuduvad vajalikud ehitised, rajatised ja põhiseadmed lossimiseks. Kala hoiustamise ja töötlemise võimalused sadamas puuduvad.
	Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Sadam ei ole avatud meretuultele. Navigatsiooniperiood on 1.aprill-30. november. Peamised sadama kasutajad on kutselised kalurid, hooajaliselt harrastuskalapüük. Peerni sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 4,5 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 23 kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on suursoomkalad.
	Mittekalapüügiga seotud tegevused	puuduvad
	Investeeringuvajadused sadamas	Hoonete ja kai rekonstrueerimine, akvatooriumi puhastamine ja puurkaevu rajamine.
	Sadama pidaja kontaktid	Maido Kaja, 5665 3088

Värati sadam	Valiku põhjendus	Värati sadam on oluline kui rannakalurite juurdepääs merele. Samuti on sadamal suur potentsiaal võtta vastu turiste, kuna sadam asub selleks soodsas kohas. Värati sadama arendamine oleks otstarbekas vaid kohalikele rannakaluritele.
---------------------	------------------	---

	Sisuliselt piirkonnakeskuse Tõstamaa osa olev sadam, ajalooliselt sobiv sadamakoht ja territoorium, piirneb kasutuselevõetavate endiste sadamahoonetega
Sadamaregistri andmed	EE VRI https://www.sadamaregister.ee/sadam/402
Katastri tunnus	62401:001:0829
Asukoht, territooriumi ja akvatooriumi suurus, kaiäärne sügavus	Värati sadam asub Värati külas, Tõstamaa vallas. Sadam on registreeritud rannapüügi sadamana. Koordinaadid: 58°18'34.10"N ; 23°59'22.26"E Sadama maa-ala pindala on 11 647,0 m². Sadama veeala on ca 3 300 m²; sadama sügavuseks 2,4 m
Omandivorm	Munitsipaal, Sadama pidaja Meremaa OÜ
Sadamat kasutavate kutseliste kalurite arv	Kutselise kalapüügi tegelejate arv on sadamas kolm, püügiloale on kantud kolm kalurit ja harrastuskalurite arv on hinnanguliselt 9.
Sadamat kasutatav laevastik	Sadamaregistri andmetel on sadamat külastava aluse maksimaalseks pikkuseks 12 m, laiuseks 4 m ja süviseks 2,4 m. Paadid: PMA-194, PMA-534, PSA-301, VLB-812, VLO-482
Tehtud investeeringud	Süvendus, muuli ehitus, ujuvkaid
Sadama infrastruktuur (sh seadmed, juurdepääsutee, töötlemisvõimalused)	Sadamasse toob asfaltbetoonkattega maantee, meritsi sissesõiduks saab kasutada 12 m laiust ja 2,4 m sügavust kanalit. Sissesõitu tähistatakse lõuna ja põhjamuulide otstes asetsevad päevamärgid. Sadamas on kolm kaid pikkusega 12 m, 34 m ja 18 m. Kaiäärne sügavus on 2,4 m. Olemas on betoonist slipp. Sadamas on tehtud suured investeeringud külalissadama arenduseks ning sadamas on kohti 30 sh paatidele. Sadamas on kaasaegsed võimalused mereturistide vastuvõtmiseks. Olemas on ligipääs ratastooliga, WIFI, saun, pesumasin, elekter, dušš, WC, kuivkäimla, puhkeala/piknikuplats, joogivesi, kütuse tankimise võimalus. Kõrvalkinnistul endised kalatöötlemishooned ja külmhoone
Looduslikud tingimused ja kasutusaktiivsus	Ajalooliselt kujunenud sobiv sadamakoht. Sadam asub looduslikult hea koha peal. Sadama basseini on kaitstud kõikide tuulte eest ja tormilained ei ole sadamas seisvatele alustele ohtlikud. Värati sadamas on aastatel 2018-2022 lossitud keskmiselt 2,9 tonni (vt Lisa 11.5. tabel 3) kala ning sadam asub lossimiskogustelt piirkonnas 26. kohal, samas on sadam oluline kohalikele kaluritele. Põhilised lossitavad kalad on suursoomkalad.
Mittekalapüügi seotud tegevused	Sadamas on väike liivarand, kus on võimalik end nii jahutada kui ka pehmel liival pikutada. Rentida saab SUP-laudu, vesi- ning jalgrattaid, samuti on suvel avatud kohvik, olemas on laste mänguväljak. Piirkonna elanike, harrastuskalurite, puhkajate väikelaevad, kuulub Eesti rannikusadamate võrgustikku
Investeeringuvajadused sadamas	Muuli ümberehitus, märgistus
Sadama pidaja kontaktid	Pärnu Linnavalitsus, Toomas Rõhu